

TEHO-hankkeen raportteja, osa 4

Ympäristötukijärjestelmät ja vesiensuojelutoimenpiteet EU-maissa
Biodiversiteettitoimenpiteet EU-maissa
TEHO-hankkeen kokemuksia Suomen erityistuista

Kimmo Härjämäki ja Eriika Lundström (toim.)

 TEHO

TEHO-HANKKEEN JULKAISUJA 7/2011

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun

Taitto: Graafinen suunnittelutoimisto Seepia / Mia Grönberg

Painopaikka ja aika: Edita Prima Oy, Helsinki 2011

Kannen kuvat: Kimmo Härjämäki

Osien I ja II kirjoittaja on ympäristöasiantuntija Environmental Expert / MJ-Prosessit Oy:ssä.

Julkaisu on saatavilla internetistä: www.ymparisto.fi/teho

ISBN 978-952-257-362-1 (nid.)

ISSN 1798-1115 (pain.)

ISBN 978-952-257-327-8 (PDF)

ISSN 1798-1123 (verkkok.)

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hankkeessa v. 2008 - 2010 kehitetään ja toteutetaan käytännön vesiensuojelutoimenpiteitä. Hanketta rahoittavat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Hankkeen toteutuksesta vastaavat Varsinais-Suomen ELY-keskus sekä MTK-Varsinais-Suomi ja MTK-Satakunta.

JÄRKI-hanke (Maatalouden vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden järkevää edistämistä) on Elävä Itämeri säätiön ja Luonnon- ja riistanhoitosäätiön yhteishanke. Hanketta rahoittavat Louise ja Göran Ehrnroothin säätiö sekä Sophie von Julinin säätiö.

Esipuhe

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hankkeen tavoitteena on ollut maatalouden vesiensuojelun edistäminen. Yksi tärkeimmistä tehtävistä oli kerätä viljelijöiden palautetta nykyisestä ympäristötukijärjestelmästä sekä kehittämisehdotuksia tulevaa, vuonna 2014 alkavaa, uutta ohjelmakautta varten.

EU-maiden ympäristötukiohjelmat ja toimenpiteet sekä kokemukset ovat mielenkiintoisia tulevaa ohjelmakautta ajatellen. Eri maissa maatalouden ympäristötuen painotukset vaihtelevat. Itämeren rantavaltioissa pääpaino on vesiensuojelutoimenpiteissä, kun taas useassa muussa maassa toimenpiteet kohdistuvat biodiversiteetin ylläpitoon. Suomen ympäristötukiohjelmassa on tähän vertailuun osallistuneista maista kaikkein eniten vesiensuojelutoimenpiteitä (lisätoimenpiteiden osalta jopa 90 %).

Tähän julkaisuun on koottu tuloksia TEHO-hankkeen selvityksistä ja kokemuksista liittyen nykyisiin ympäristötukiin. Julkaisun ensimmäinen osa kuvailee eri maiden ympäristötukiohjelmaa yleensä ja erityisesti niiden vesiensuojelutoimenpiteitä. Lisäksi raportissa vertaillaan näiden maiden järjestelmiä keskenään ja Suomen maatalouden ympäristötukiohjelman kanssa. Vertailussa tarkastellaan tuki-intensiteettiä, tuen kattavuutta, budjetoituja varoja, tukiohjelman rakennetta sekä ohjelman painopistealueita. Vesiensuojelutoimenpiteiden osalta vertaillaan toimenpiteitä ja niiden tukitasoja.

Toinen raportti, joka on JÄRKI –hankkeen ostopalveluna teettämä, käsittelee eräiden EU-maiden ympäristötukiohjelmien luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja suojeluun liittyviä toimenpiteitä. Sisällöllisesti tässä vertailussa tarkastellaan erityisesti perinnebiotooppien hoitoon ja pellolla tehtäviin luonnon monimuotoisuutta edistäviin toimenpiteisiin liittyviä tukiehtoja ja tukitasoja sekä luonnonmukaisen viljelyn tukitasoja. Myös maisemaelementtien ja pienbiotooppien hoitoon keskittyviä sekä nurmituotannon luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä on mukana tarkastelussa.

Julkaisun kolmannessa osassa on kerätty yhteen TEHO-hankkeen aikana saatuja kokemuksia ympäristötuen erityistuksista. Kokemuksia on saatu hankkeen toimialueen viljelijöiltä sekä tilakäynneillä että erilaisissa tilaisuuksissa.

Toivottavasti julkaisun raportit herättävät keskustelua ja toimivat apuna tulevia toimenpiteitä sekä uutta ympäristötukiohjelmaa suunniteltaessa.

Turussa 16.6.2011

Kimmo Härjämäki
erityisasiantuntija

Eriika Lundström
suunnittelija

SISÄLLYS

OSA I 4 - 47

Maatalouden ympäristötukijärjestelmien yleispiirteet ja vesiensuojelutoimenpiteet eräissä EU-maissa

Kati Berninger

OSA II 48 - 93

Maatalouden ympäristötuen luonnon monimuotoisuustoimenpiteet eräissä EU-maissa

Kati Berninger

OSA III 94 - 119

TEHO-hankkeen kokemukset ympäristötuen erityistuista ja kosteikoista

Eriika Lundström, Kimmo Härjämäki ja Joni Koskinen

Kuvailulehti 120

Documentation page 121

OSA I

Maatalouden ympäristötukijärjestelmien yleispiirteet ja vesiensuojelutoimenpiteet eräissä EU-maissa

Kati Berninger

SISÄLLYS

Johdanto	6
1. Eri maiden ympäristötukijärjestelmien esittely	8
1.1. Alankomaat	8
1.2. Irlanti	9
1.3. Iso-Britannia	12
1.3.1. Englanti	12
1.3.2. Skotlanti	14
1.3.3. Wales	15
1.4. Itävalta	17
1.5. Puola	19
1.6. Ranska	21
1.7. Ruotsi	23
1.8. Saksa	24
1.8.1. Schleswig-Holstein	25
1.8.2. Brandenburg	26
1.9. Tanska	27
1.10. Viro	28
1.11. Suomi	29
2. Vertailu	31
2.1. Tuki-intensiteetti ja tuen kattavuus	31
2.2. Ympäristötukiohjelman rakenne ja painotukset	36
2.3. Vesiensuojelutoimenpiteet	36
3. Johtopäätökset	41
Lähteet	43

Johdanto

Maatalouden ympäristötuki on osa EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa. Vuodesta 1992 lähtien jäsenmaat on veloitettu tarjoamaan maatalouden ympäristötukiohjelmaa (Neuvoston asetus (ETY) 2078/92 Ympäristönsuojelun vaatimusten kanssa sopusointuisista maatalouden tuotantomenetelmistä) ja vuoden 1999 maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä maatalouden ympäristötukiohjelmat liitettiin maaseudun kehittämissuunnitelmien yhteyteen.

Maatalouden ympäristötuen tarkoituksena on kannustaa viljelijöitä suojelemaan ympäristöä ja parantamaan ympäristön tilaa maataloillaan. Maatalouden ympäristötuki tarjoaa viljelijöille rahallista korvausta palvelua vastaan. Palveluksi katsotaan maatalouden ympäristönsuojelutoimenpiteet, jotka ylittävät normaalin hyvän viljelytavan ja täydentävien ehtojen vaatimukset, eli ympäristötukea saadakseen tilan on tehtävä enemmän kuin esimerkiksi ympäristönsuojelua koskevat lait edellyttävät. Maatalouden ympäristötukisopimukset tehdään tilatasolla. Eri EU-maissa sopimuksen kesto voi vaihdella 5 ja 10 vuoden välillä. Suomessa perus- ja lisätoimenpiteitä koskevat sitoumukset ovat 5-vuotisia. Erityistukisopimukset ovat Suomessa joko 5- tai 10-vuotisia. Ympäristötuki kompensoi menetettyjä tuloja tai lisääntyneitä kustannuksia, jotka aiheutuvat tukivelvoitteiden täyttämistä.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmät ovat joko kansallisia, alueellisia tai paikallisia. Ne on sopeutettu paikallisiin olosuhteisiin, jotka eri EU-alueilla vaihtelevat suuresti. Laajasti ajatellen maatalouden ympäristötuen toimenpiteet toteuttavat ainakin toista kahdesta yleistavoitteesta: maatalouden ympäristöriskien hallinta sekä viljelymaiseman ja siihen liittyvän luonnon suojeleminen. Näiden tavoitteiden keskinäinen järjestys riippuu mm. maatalouden intensiteetistä alueella. Ympäristötukiohjelman onnistumiseen vaikuttaa kaksi asiaa: ohjelman toimenpiteiden ekologinen vaikuttavuus ja viljelijöiden hyväksyntä, joka näkyy osallistuvien tilojen määrässä. Tehokkaatkaan toimenpiteet eivät auta, jos niitä ei toteuteta. Toisaalta joissakin maissa maatalouden ympäristötuki kohdistuu ainoastaan tiettyihin herkkiin tai ympäristökuormituksen kannalta olennaisiin prioriteettialueisiin.

EU-jäsenmailla tai alueilla on ollut kaksi peruslähestymistapaa maatalouden ympäristötukijärjestelmän luomisessa: toinen on laaja-alainen järjestelmä, jonka piiriin kuuluu paljon tiloja ja jonka vaatimukset ovat kohtalaisen lieviä ja tukitaso melko alhainen, toinen taas menee syvemmälle ja koskee harvempia tiloja ja tukitaso on korkeampi. Näistä lähestymistavoista voi olla myös erilaisia yhdistelmiä.

Ympäristötuen vuosittainen enimmäismäärä on neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 (Neuvoston asetus Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuesta maaseudun kehittämiseen) liitteen mukaisesti 600 €/ha yksivuotisille kasveille, 900 €/ha monivuotisille kasveille ja 450 €/ha muulle maan käytölle. Näitä määriä voidaan korottaa, mutta korotukseen johtavat erityisolosuhteet pitää perustella maaseudun kehittämissuunnitelmassa.

Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 mukaan EU:n rahoitusosuus on vanhoissa jäsenmaissa enintään 55 % maaseudun kehittämisen toimintalinjan 2 tukikelpoisista julkisista menoista. Uusissa jäsenmaissa tämä rahoitusosuus on enintään 80 %. Toimintalinjan 2 toimenpiteet sisältävät maatalouden ympäristötuen lisäksi muun muassa luonnonhaitta-korvaukset ja Natura 2000 -tuet.

Tämän selvityksen tarkoituksena on kuvailla kymmenen EU-maan maatalouden ympäristötukiohjelmia yleensä ja erityisesti niiden vesiensuojelutoimenpiteitä sekä vertailla näiden maiden järjestelmiä keskenään ja Suomen maatalouden ympäristötukiohjelman kanssa. Vertailussa tarkastellaan tuki-intensiteettiä, tuen kattavuutta, budjetoituja varoja, tukiohjelman rakennetta sekä ohjelman painopistealueita. Vesiensuojelutoimenpiteiden osalta vertaillaan toimenpiteitä ja niiden tukitasoja.

Selvityksessä ovat mukana seuraavat maat: Alankomaat, Irlanti, Iso-Britannia, Itävalta, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska ja Viro. Suomen järjestelmä esitellään lyhyesti vertailun helpottamiseksi. Tarkasteltavat maat on valittu osittain ajatellen Itämeren suojelutavoitteita ja osittain siksi, että suurien EU:n maatalousmaiden, kuten Iso-Britannian, Ranskan ja Saksan, on hyvä olla selvityksessä mukana. Itävalta ja Irlanti ovat mukana siksi, että niiden tukijärjestelmät ovat herättäneet kiinnostusta Suomessa käydyissä keskusteluissa.

Selvityksen aineistona on käytetty mukana olevien maiden maaseudun kehittämisohjelmia vuosille 2007 - 2013. Joissakin maissa maaseudun kehittämisohjelmat on laadittu osavaltioittain tai alueittain. Silloin aineistona on käytetty osavaltioiden tai alueiden kehittämisohjelmia. Lisäksi tiedon lähteenä on käytetty viljelijöille tarkoitettuja neuvontamateriaaleja, tieteellisiä artikkeleita ja muita aiheeseen liittyviä julkaisuja. Eräiden yksityiskohtien tarkistamiseen on käytetty myös henkilökohtaisia yhteydenottoja tutkimuslaitosten tai ministeriöiden työntekijöihin.

Niiden maiden kohdalla, joiden valuuttana ei ole euro, käytetään tässä raportissa ensisijaisesti maatalouden kehittämisohjelmissa ilmoitettuja euromääriä. Jos lähteessä ei ole ilmoitettu euromääräisiä summia, on tukitasot muunnettu euroiksi tekstissä ilmoitetulla valuuttakurssilla ja pyöristetty lähimpään täyteen euroon.

Tässä selvityksessä keskitytään nimenomaan maatalouden ympäristötukiohjelmiin (agri-environmental payments, Zahlungen für Agrarumweltmassnahmen, stöd för miljövänligt jordbruk, landbrugsmiljøordninger, agromilieubetalingen, paiements agroenvironnementaux). Joissakin maissa maksetaan erikseen Natura 2000 -alueiden hoitotukea, mutta nämä tuet on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Myös ei-tuotannollisten investointien tuki on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Tässä ei myöskään tarkastella hyvän viljelytavan tai täydentävien ehtojen säännöksiä, vaikka niitä saatetaan sivuta toimenpiteiden kuvauksissa.

1. Eri maiden ympäristötukijärjestelmien esittely

Seuraavassa kuvataan lyhyesti kunkin maan maatalouden ympäristötukijärjestelmien tavoitteita ja yleistä rakennetta sekä erityisesti vesiensuojelutoimenpiteitä. Tukitasot esitetään sekä perustoimenpiteiden että vesiensuojelutoimenpiteiden kohdalla. Jos kyseisen maan maatalouden ympäristötukijärjestelmässä on vain kokoelma erillisiä toimenpiteitä, tukitaso esitetään vain vesiensuojelutoimenpiteistä.

1.1 Alankomaat

Vuonna 2009 Alankomaissa oli ympäristötuen piirissä 53 759 ha eli vain noin **2,8 %** maatalousmaasta.

Alankomaiden ympäristötukiohjelman tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttäminen, ympäristön ja vesien tilan parantaminen sekä maisemansuojelu. Alankomaiden ympäristötuki kohdistuu erityisesti kansallisiin prioriteettialueisiin, kuten kansallisiin ekologiin verkostoihin, Natura 2000 -alueisiin ja kansallismaisemiin. Nämä alueet on rajattu ja niiden hoitotavoitteet määritelty tarkemmin provinssikohtaisissa luonnonhoitosuunnitelmissa (12 kpl). Sopimukset tehdään kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Toimenpiteissä painotetaan erityisesti luonnon monimuotoisuuden suojelua. Suuri osa toimenpiteistä kohdistuu niittylintujen ja kasvillisuuden suojeluun.

Alankomaiden maatalouden ympäristötukiohjelma koostuu useista paketeista, jotka on ryhmitelty kolmeksi kokonaisuudeksi: eläimistön suojeluun kohdistuvat paketit, luonnonkasvipaketit ja maisemaelementtipaketit. Kahden ensimmäisen pakettikokonaisuuden tukitasot määritellään vuosittain markkinahintojen mukaan. Maisemaelementtien ylläpidon tukitaso on kiinteä koko sopimuskaudelle. Lopulliset tukitasot määritellään provinssikohtaisesti. Tukitasojen yhteenveto löytyy internetistä sivuilta:

<http://www.portaalnatuurenlandschap.nl/snl/onderdelen-stelsel/tarieven/>.

Samalle maa-alueelle ei yleensä voi saada tukea kahdesta eri paketista. Poikkeuksen muodostavat hanhipaketit ja lintujen suojeluun tähtäävät paketit, joissa pidättäydytään hoitotoimenpiteistä tiettyyn aikaan keväällä ja alkukesästä.

Vesiensuojelutoimenpiteet (sisältyvät maisemaelementtien ylläpidon pakettikokonaisuuteen):

1. Lampien hoito (koko 0,5 - 50 aaria), avovesialue pidetään avoimena, rantojen niitto syys-lokakuussa, karjan pääsy estetty. Ei lannoitteita eikä torjunta-aineita lammen alueella, ympäröiviltä alueilta ei saa aiheutua haittaa. Tukitaso <175 m² 65,39 €/lampi/vuosi, >175 m² 105,89 €/lampi/vuosi

2. Ruovikon hoito, leveys vähintään 2 m ja pituus vähintään 25 m. Talviniitto 2 - 4 vuoden välein, niitetty biomassaa viedään pois. Ei lannoiteta eikä käytetä torjunta-aineita, ei karjaa. Tukitaso <5 m leveälle ruovikolle 42,50 €/100 m/vuosi, >5 m leveälle ruovikolle 640,67 €/ha/vuosi.
3. Luonnollinen ranta-alue, 3 - 10 m leveä, vähintään 25 m pitkä. Niitetään 1 - 2 vuoden välein heinäkuun puolenvälin jälkeen, niitetty biomassaa viedään pois. Ei lannoitteita eikä torjunta-aineita, ei karjaa. Tukitaso 52,31 €/100 m/vuosi.

1.2. Irlanti

Irlannin maatalouden ympäristöohjelman piirissä oli vuonna 2009 1 724 203 ha eli noin **42 %** maatalousmaasta. Irlannin maatalouden ympäristötukiohjelman tavoitteena on edistää maatalousmaan käyttöä siten, että samalla voidaan suojella ympäristöä, luonnon monimuotoisuutta, maisemaa ja sen piirteitä, ilmastoa, luonnonvaroja, veden laatua, maaperää ja geneettistä monimuotoisuutta. Ohjelman tavoitteena on edistää ympäristöystävällisiä viljelytapoja, perinnebiotooppien suojelua, historiallisten kohteiden säilyttämistä maatalousmaalla sekä ympäristösuunnittelun käyttöä maatilalla. Ohjelmalla pyritään säilyttämään alueet maatalouskäytössä sekä tukemaan maaseutuyhteisöjen sosiaalisia rakenteita ja luomuviljelyyn siirtymistä.

REPS (Rural Environment Protection Scheme)

Edellisellä ohjelmakaudella noin 33 % maatalousmaasta kuului tämän toimenpidekokonaisuuden piiriin (vuonna 2005). Kuluvalla ohjelmakaudella heinäkuussa 2009 saavutettiin 64 000 ohjelmaan liittyneen tilan tavoite, eikä uusia tiloja voida budjettisyistä ottaa mukaan. Myös tukitasoja on laskettu.

Tässä perusohjelmassa on 11 kaikille pakollista toimenpidettä ja lisäksi kunkin osallistuvan tilan on valittava vähintään kaksi vaihtoehtoista luonnon monimuotoisuutta edistävää toimenpidettä. Osittain samoja vaihtoehtoisia toimenpiteitä on myös tarjolla lisätoimenpiteinä.

Kaikilta vaaditaan osallistuminen 10 tunnin koulutukseen, ja ammattilaisen laatima ympäristösuunnitelma, joka sisältää lannoitussuunnitelman. Osallistuvat kasvinviljelytilat vähentävät lannoitustasoaan 30 % suosituksesta tai osallistuvat 6 % pinta-alastaan LINNET-erityistoimenpiteeseen, jossa linnuille kylvetään talviravintoa pienille aloille. Muillakaan viljelyaloilla lannoitus ei saa ylittää kasvien tarvetta. Kotieläintiloilla laaditaan myös nurmi-, laidun- ja maaperänhoitosuunnitelma. Kotieläintilojen on aidattava vesistöjen varret 1,5 m päästä rannasta eläinten veteen pääsyn estämiseksi. Ympäristösuunnitelmaa laadittaessa kaikki vesistöt, pienvedet ja kaivot kartoitetaan ja suunnittelija laatii ohjeet niiden suojelemiseksi. Kaikki luonnonkasvien ja -eläinten elinympäristöt kartoitetaan ja nurmiviljelyssä

3 % pinta-alasta ja kasvinviljelytiloilla 2 % pinta-alasta varataan näiden elinympäristöjen suojeluun. Olemassa olevat aidat, kivimuurit ja pensasaidat säilytetään ja niitä ylläpidetään. Tilalla ylläpidetään 1,5 m lannoitus- ja torjunta-ainevapaat vyöhykkeet peltojen reunoilla ja pensasaitojen vieressä. Historiallisesti tai arkeologisesti kiinnostavien kohteiden ympärille jätetään luonnon monimuotoisuuden suojavyöhyke, joka on laidunmailla 20 m ja peltomailla 5 m leveä. Perinteisiä maatalousrakennuksia on ylläpidettävä siten, että niiden säilyminen varmistetaan. Oljen ja sängin polttaminen on kielletty. Peltojen reunaan on jätettävä 1,5 m viljelemätön vyöhyke, vesistöjen varteen on peltoviljelyssä jätettävä 3 m suojavyöhyke.

Vuotuinen tukitaso: perustoimenpiteet ja vaihtoehtoiset toimenpiteet 200 €/ha ensimmäiselle 20 ha, 175 €/ha seuraaville 20 ha, 70 €/ha seuraaville 15 ha, sitten 10 €/ha.

Vesiensuojeluun liittyvät lisätoimenpiteet:

- Ranta-alueet lohikalojen, rapujen tai helmisimpukoiden suojelemiseksi 850 €/ha, maksimi 4 ha
- Järvien valuma-alueiden suojelu, pilottitoimenpide toteutetaan aluksi vain Corrib-järven valuma-alueella. Toimenpiteitä voi valita yhden tai useampia seuraavista:
 - karjamäärien vähentäminen
 - perinteinen heinäniitty 103 €/ha, maksimi 2,5 ha
 - lajirikas nurmi 103 €/ha, maksimi 2,5 ha
 - 2,5 m suojavyöhyke 3 €/100 m
 - vaihtoehtoiset juomaveden lähteet karjalle 4 €/ha juomayksikköä kohti
 - istutetut suojavyöhykkeet (puita) 171 €/ha, maksimi 2,5 ha

AEOS (Agri-Environment Option Scheme)

Tämä toimenpidekokonaisuus kohdistuu erityisesti Natura 2000 -alueisiin ja perinteisen maatalouden muovaamiin arvokkaisiin kohteisiin. Sama tila ei voi samanaikaisesti osallistua sekä REPS:iin että AEOS:iin, mutta valinnan kannalta on eduksi, jos tila on aluksi osallistunut REPS:iin.

Toimenpidekokonaisuus on avoin kaikille, mutta etusijan saavat ne tilat, jotka ovat tärkeimpiä luonnon monimuotoisuuden tai vesiensuojelun kannalta (Kuva 1). Tiloja valittaessa tehdään aluksi ympäristöprofilointi ja pisteytyksen mukaan valitaan ne tilat, joilla toimenpiteillä on suurin vaikuttavuus. Tässä toimenpidekokonaisuudessa on 16 erilaista toimenpidettä, joista yksi kohdistuu pelkästään yhteismaihin. Lopuista ohjelmaan mukaan päässeet tilat voivat valita ympäristötavoitteisiin sopivat toimenpiteet. Tilat voivat joutua vaihtamaan valitsemaansa toimenpidettä, jos tuesta päättävä viranomais on sitä mieltä, että jokin muu toimenpide olisi tehokkaampi.

Vesiensuojeluun kohdistuvat toimenpiteet:

- Vesistöjen suojavyöhykkeiden perustaminen
 - 2,5 m leveä suojavyöhyke 0,14 €/m/vuosi
 - 5 m leveä suojavyöhyke 0,34 €/m/vuosi
 - 10 m leveä suojavyöhyke 0,74 €/m/vuosi
 - 30 m leveä suojavyöhyke 2,70 €/m/vuosi
- Vaihtoehtoisten karjan juomapaikkojen rakentaminen. Juomapiste 10 m päässä vesistöstä, karjan pääsy juomaan vesistöstä suljettu aidalla. Tukitaso 200 €/juomapiste.
- Lietelannan levitys sijoittavalla tekniikalla (trailing shoe or injection), tukitaso 0,77 €/m³.

Kuva 1. Useissa Euroopan maissa on paljon laiduntavia eläimiä, joten laidunnuksen maata kuluttavien vaikutuksien ehkäisemiseen liittyviä toimenpiteitä on lukuisia. Kuvassa laitumesta pois aidattu alue Skotlannissa. Kuva: Eija Hagelberg

1.3. Iso-Britannia

Iso-Britannian maatalousmaasta oli vuonna 2009 noin **37 %** maatalouden ympäristötuen piirissä. Iso-Britannian maatalouden ympäristötukiohjelmat toteutetaan alueittain. Tässä tarkastellaan Englannin, Skotlannin ja Walesin ympäristötukiohjelmiä. Näitä ohjelmia yhdistää lähestymistapa, jossa kaikille tarjotaan kohtalaisen helppo ja saavutettava peruspaketti, ja sen lisäksi on vaativampi lisäpaketti, jossa on kohdistetumpia toimenpiteitä.

1.3.1. Englanti

Noin 6 miljoonaa ha eli noin **66 %** Englannin maatalousmaasta on maatalouden ympäristötuen piirissä.

Englannin maatalouden ympäristötukiohjelman tavoitteina ovat luonnon ja luonnonvarojen, erityisesti maaperän ja vesien, suojelu, tärkeiden ympäristön piirteiden säilyttäminen maatalousmaalla, maiseman laadun ja erityispiirteiden säilyttäminen sekä maatalouden ympäristön virkistyskäyttö (Englannissa ei ole jokamiehenoikeutta) ja maatalouden tunnetuksi tekeminen kansalaisille, esim. tilakäynnit.

Englannin ympäristötukiohjelma perustuu koko tilan lähestymistapaan, jossa tila liittyy ensin yhteen kolmesta perustason ohjelmasta, minkä jälkeen tietyillä erityisalueilla voi osan tilasta liittää korkeamman tason erityistukiohjelmaan. Perustasosta on tarjolla tavanomaisen viljelyn ohjelma, luomuhjelma tai ylänköalueiden ohjelma, jota tarjotaan vuodesta 2010 lähtien. Ylänköalueiden ympäristötukiohjelma korvaa aikaisemman ylänköalueiden tuen, joka maksettiin luonnonhaittakorvauksen muodossa. Ympäristötukiohjelma sisältää laajan valikoiman erilaisia valinnaisia toimenpiteitä, joista jokaisesta saa ennakkoon arvioidun määrän pisteitä. Pisteet ovat yksikkökohtaisia (esim. pinta-alan, pituuden tai lukumäärän perusteella laskettavia).

Perustasolla (Entry Level Stewardship) tai luomuperustasolla (Organic Entry Level Stewardship) vaaditaan kaikilta osallistuvilta tiloilta riippumattoman suunnittelijan tekemä ympäristösuunnitelma, jossa kartoitetaan tilan tärkeät kohteet ja eroosioriskialueet. Ohjelma perustuu kattavaan valikoimaan valinnaisia toimenpiteitä, joista kustakin saa tietyn määrän pisteitä. Pakollisesta ympäristösuunnitelmasta saa 3 pistettä. Perustason ohjelmaan vaaditaan 30 pistettä/ha, mikä vastaa tukitasoa 30 £/ha/vuosi eli noin 35 €/ha/vuosi (1 £ = 1,18 €, 27.11.2010). Luomuun vaaditaan 60 pistettä/ha, mutta luomuviljelyn vaatimusten täyttämisestä saa 30 pistettä/ha. Luomutilan tuki on siis 60 £/ha/vuosi eli noin 71 €/ha/vuosi.

Ylänköalueen perusohjelmaan vaaditaan 23 pistettä/ha yli 15 ha nummialueilla ja 62 pistettä muilla ylänköalueiden erityisillä luonnonhaitta-alueilla. Tukitasot määräytyvät näiden pisteiden mukaan. Toisaalta ylänköalueiden luonnonhaitta-alueilla on omat pakolliset vaatimuksensa, joiden täyttämisestä saa 11 pistettä/ha. Vaatimukset sisältävät toisia pe-

rusohjelmia tarkemman ympäristösuunnitelman laatimisen sekä muun muassa seuraavat seikat: karjan lisäruokinta, lannoitus ja torjunta-aineiden ruiskutus on kielletty 6 m alueella vesistön yläpuolella, perinteiset rakennelmat, kuten kivimuurit, pitää säilyttää ja niitä ylläpitää perinteisen tyylin mukaan sekä pensasaitoja pitää hoitaa paikalliseen maisemaan soveltuvalla tavalla. Nummialueilla on omat vaatimuksensa, joiden noudattaminen tuo 15 pistettä/ha. Nummialueilla ei saa yli- eikä alilaiduntaa, minimitaso on kesäaikana 0,05 eläinyksikköä/ha. Luonnonmetsät ja kosteikot, kuten suot, pitää säilyttää. Lannoitus ja maan muokkaus on kielletty.

Erityistukiohjelma (High Level Stewardship) kohdistuu ympäristöllisiin prioriteettialueisiin, jotka on tunnistettu ja esitetty kartalla. Natura 2000 -alueet ovat tässä etusijalla. Erityistukiohjelmaan päästäkseen tilan pitää ensin osallistua perusohjelmaan. Erityistukiohjelmassa on korkeat vaatimukset ja hakijoita kilpailutetaan. Ohjelmassa tehdään 10 vuoden sopimuksia. Tukitaso määräytyy tehtyjen toimenpiteiden mukaan. Käytettävissä oleva toimenpidevalikoima määräytyy tilalle tehtävän ympäristöauditoinnin perusteella.

Vesien suojeleminen:

1. Suojavyöhykkeiden perustaminen, ei lannoitusta eikä torjunta-aineita:
 - a. suojavyöhyke pellolla olevan lammen ympärille, vähintään 10 m, saa niittää vain kerran 5 vuoden aikana, 400 pistettä/vuosi ja luomutilalla 500 pistettä/vuosi.
 - b. 12 m suojavyöhyke vesistöjen varrella, 400 pistettä/vuosi ja luomutilalla 500 pistettä/vuosi.
2. Suuren eroosioriskin alueiden hoito
 - a. maissin viljely pelloilla, jotka eivät ole eroosioherkkiä tai herkkiä pintavalunnalle, 18 pistettä/ha
 - b. eroosion torjunta maissipellolla, 94 pistettä/ha
 - c. nurmialueet pellolla eroosion ja pintavalunnan ennaltaehkäisemiseksi, 350 pistettä/ha
 - d. vesistöjen varren aitojen ylläpito, 4 p/100 m
 - e. peittokasvit talven yli, 65 p/ha

Ylänköalueet:

- Karja pois vesistöjen varrelta talvella, 35 p/ha

Lisäksi erityistukitoimenpiteinä:

- viljelymaan muuttaminen lannoittamattomaksi tai pienten panosten nurmeksi eroosion torjumiseksi 280 £/ha/vuosi (noin 330 €/ha/vuosi)
- luodaan ja hoidetaan nurmialueita pellolla eroosion ja pintavalunnan torjumiseksi 350 £/ha/vuosi (noin 413 €/ha/vuosi)
- lannoituksen vähentäminen intensiivisesti hoidetulla nurmella 335 £/ha/vuosi (noin 395 €/ha/vuosi)

- karjan siirtäminen tietyssä vuodenaikana pois laitumelta pintavalunnan vähentämiseksi, 40 £/ha/vuosi (noin 47 €/ha/vuosi)

Kuva 2. Laidunnusintensiteetin ja nurmien lannoituksen vähentäminen ovat näkyvästi mukana Englannin ympäristötukiohjelmassa. Kuva: Eija Hagelberg

1.3.2. Skotlanti

Skotlannin maatalouden ympäristötukiohjelman tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden, perinteisen maatalousmaiseman ja historiallisten ympäristöjen ylläpitäminen ja hoito, vedenlaadun parantaminen, ilmastonmuutoksen torjuminen sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Skotlannin ympäristötuessa on kolme erilaista toimenpidekokonaisuutta, jotka ovat luomutuotantoon siirtymiseen ja luomun ylläpitoon tarkoitettu luomutuki, kaikille avoin Land Managers Options -toimenpidekokonaisuus sekä kilpailutettu Rural Priorities -toimenpidekokonaisuus. Sopimukset ovat 5-vuotisia tai tarvittaessa 7-vuotisia.

Land Managers Options -toimenpidekokonaisuus kohdistuu koko Skotlantiin ja on avoin kaikille viljelijöille. Toimenpidekokonaisuus on tarjolla myös metsänomistajille, mutta silloin siihen ei kuulu maatalouden ympäristötukitoimenpiteitä. Vuotuinen tukitaso on maksimissaan 109,50 €/ha ensimmäiselle 10 ha, 43,80 €/ha seuraaville 90 ha, 1,46 €/ha seuraaville 900 ha ja 0,15 €/ha seuraaville 1000 ha. Viljelijä voi valita toimenpiteitä maksimitukitasoon saakka sekä alueperusteisten toimenpiteiden että investointituen

toimenpiteiden joukosta. Tarjolla on 21 toimenpidettä, joista kaikki eivät kuulu maatalouden ympäristötukeen.

Rural Priorities -toimenpidekokonaisuudessa osallistujat kilpailutetaan ja sitä voivat haakea myös muut toimijat kuin viljelijät. Toimenpidekokonaisuus keskittyy alueellisesti määriteltyjen tärkeimpien tavoitteiden toteuttamiseen. Se sisältää erilaisia toimenpiteitä, joista maatalouden ympäristötuen toimenpiteitä on 49. Näissä kahdessa ohjelmassa on osittain samoja toimenpidevaihtoehtoja.

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Suojavyöhykkeiden perustaminen, ei lannoitteita, niitto tai kevyt laidunnus. Järven rannalla 12 - 24 m. Joen varrella 6 - 12 m tai pienen joen varrella vähintään 5 x joen leveys. Tukitaso 418,48 €/ha/vuosi. Tämä toimenpide sisältyy vain Rural Priorities -toimenpidekokonaisuuteen.
2. Kosteikon perustaminen (Rural Priorities), päämotiviina monimuotoisuuden edistäminen, mutta tuottaa myös vesiensuojelullisia hyötyjä. Tukitaso 330,21 €/ha/vuosi.
3. Peltujen reunavyöhykkeet tai rinnepellon keskellä olevat eroosiontorjuntavyöhykkeet, kylvetään nurmelle (Land Managers Options ja Rural Priorities). Leveys 1,5 - 6 m. Tukitaso 691,69 €/ha/vuosi.
4. Peltomaan muuttaminen laajaperäiseen nurmituotantoon (Rural Priorities), lannoitus sallittu vain nurmea perustettaessa. Tukitaso 351,48 €/ha/vuosi.

1.3.3. Wales

Walesin ympäristötuen tavoitteina ovat kestävä maankäyttö, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, kulttuurimaiseman ja historiallisten kohteiden suojelu, vesiensuojelu ja ilmatoriskien vähentäminen. Walesissa on tällä hetkellä käynnissä kaksi laaja-alaista koko tilan toimenpidekokonaisuutta, Tir Cynnal ja Tir Gofal, jotka molemmat kohdistuvat koko Walesin alueelle. Molemmissa toimenpidekokonaisuuksissa sopimukset tehdään 10 vuodeksi, mutta niitä tarkistetaan 5 vuoden kuluttua, ja sopimus on mahdollista myös irtisanoa tarkistuksen yhteydessä. Lisäksi on luomutukikokonaisuus, jossa tarjotaan sekä luomuun siirtymisen että luomun ylläpidon tukea.

Tir Cynnal, perustason ympäristötuki

Vaatumuksena on, että vähintään 5 % alueesta on villieläinten ja luonnonkasvien elinympäristöä. Tilan pitää antaa tiedot kaikista alueellaan olevista villieläinten ja luonnonkasvien

elinympäristöistä ja historiallisista rakennuksista. Lisäksi pitää suojella tilan ympäristön kannalta tärkeitä alueita ja piirteitä sekä suojella villieläinten ja luonnonkasvien elinympäristöjä. Tilalle tehdään hoitosuunnitelma, joka kotieläintilalla sisältää lannan käsittelysuunnitelman.

Vuotuinen tukitaso:

- 45 £/ha, noin 53 €/ha ensimmäisille 20 ha
- 30 £/ha, noin 35 €/ha seuraaville 30 ha
- 25 £/ha, noin 29 €/ha seuraaville 50 ha
- 5 £/ha, noin 6 €/ha seuraaville 100 ha
- 2 £/ha, noin 2,4 €/ha 200 ha ylöspäin

Vesiensuojeluvaatimukset:

- oja tai vesistöjä pitää suojella lannan, lannoitteiden ja kemikaalien valumilta
- ei lannoitusta eikä torjunta-aineita 1 m lähemmäksi oja tai vesistöjä
- ei lannan levitystä 10 m lähemmäksi oja tai vesistöjä
- viljely tai laidunnus siten, että vältetään eroosiota
- eroosion välttäminen ja laidunnuksen rajoittaminen vesistöjen varrella

Tir Gofal, vaativampi koko tilan toimenpidekokonaisuus

Tässä toimenpidekokonaisuudessa on suuremmat vaatimukset kuin Tir Cynnalissa ja tuki maksetaan perustason lisäksi toteutetuista toimenpiteistä. Osa toimenpiteistä on pakollisia ja osa vapaaehtoisia. Pakollisten toimenpiteiden laajuus riippuu tilan luonnonolosuhteista ja erityiskohteista. Koko tilalle tehdään hoitosuunnitelma, jossa määritellään, miten viljelytoimenpiteiden ympäristöriskit minimoidaan. Luonnonsuojelullisesti tärkeimmät kohteet tulee säilyttää ja niitä hoitaa. Lisäksi on mahdollista vapaaehtoisesti hoitaa maisemaa ja muita luonnolle tärkeitä kohteita. Peltoja ympäröiviä pensasaitoja, muureja ja valleja pitää hoitaa. Peltojen reunalle pitää jättää 1 m levyinen suojavyöhyke, jota ei muokata eikä lannoiteta tai käsitellä kemikaaleilla. Tukea saa myös muun muassa virkistysreittien lisäämiseen. Viljelijöille annetaan ympäristötuen peruskoulutusta sekä kohdennettua koulutusta tiettyjä toimenpiteitä varten. Tir Gofalia koskevat samat vesiensuojeluvaatimukset kuin Tir Cynnalialla.

Vuotuinen perustukitaso:

- 20 £/ha, noin 24 €/ha ensimmäisille 20 ha
- 15 £/ha, noin 18 €/ha seuraaville 30 ha
- 10 £/ha, noin 12 €/ha seuraaville 50 ha
- 5 £/ha, noin 6 €/ha 100 ha ylöspäin

Lisäksi toimenpiteistä maksetaan niiden toteutuksen mukaan.

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Vesistöjen ja ojien varsien suojavyöhykkeet, minimileveys 6 m pakollisen 1 - 2 m lisäksi, tukitaso 180 £/ha/vuosi (noin 212 €/ha)
2. Viljelymaan muuttaminen nurmeksi, tukitaso 95 - 155 £/ha/vuosi (noin 112 - 183 €/ha) nurmen hoitointensiteetin mukaan
3. Nurmen hoitointensiteetin laskeminen 65 - 165 £/ha/vuosi (noin 77 - 195 €/ha) hoitointensiteetin mukaan

1.4. Itävalta

Itävallan ympäristötukiohjelman (ÖPUL) piirissä oli vuonna 2009 noin **78 %** maatalousmaasta. Itävallan ympäristötukiohjelman tavoitteena on muun muassa tukea ympäristöystävällistä maataloutta, säilyttää arvokkaita perinnemaisemia, säilyttää maatalousmaisemaa (ja historiallisia muistomerkkejä maatalousmaalla) sekä edistää ympäristösuunnittelun käyttöä maataloudessa.

Itävallan nykyinen ympäristötukijärjestelmä (ÖPUL 2007) sisältää 28 toimenpidettä, joista suurin osa on koko maan kattavia. Toimenpiteistä viisi on alueellisia siten, että ne kohdistuvat joko tiettyihin arvokkaisiin tai herkkiin alueisiin tai tietyille maantieteelliselle alueelle. Toimenpiteet on tavoitteidensa perusteella luokiteltu kolmeen ryhmään: ekstensiivinen tai ympäristömyötäinen viljely (12 toimenpidettä), kulttuurimaisema ja luonnonsuojelu (9 toimenpidettä) sekä maaperän, ilmaston ja vesien suojelu (7 toimenpidettä). Toimenpiteitä voi yhdistää toisiinsa tietyin poikkeuksin. Esimerkiksi ravinteiden huuhtoutumiselle herkkipeltojen hoito -toimenpidettä ei voi yhdistää muihin toimenpiteisiin samalla alalla. Toisaalta ympäristömyötäinen maanviljely on useisiin muihin toimenpiteisiin osallistumisen ehtona.

Vesiensuojelutoimenpiteet

1. Itävallan ympäristötukiohjelman perustoimenpide on ympäristömyötäinen maanviljely, jonka vuotuinen tukitaso on peltomaalle 85 €/ha ja nurmelle 50 - 100 €/ha. Toimenpiteen avulla pyritään tavoittamaan mahdollisimman suuri osa viljelijöistä ja siihen osallistuminen on ehto useiden muiden toimenpiteiden toteuttamiseen. Toimenpiteessä on erilaisia vaatimuksia, joista osa liittyy vesiensuojeluun. Toimenpide asettaa typpilannoitusrajaksi 150 kg N/ha ja tarkemmat lannoitusrajat ja kirjanpitovelvoitteet eri kasveille. Tärkeät maisemaelementit tulee säilyttää ja nurmialan määrän tulee pysyä pääosin entisellään. Lisäksi pyritään välttämään suuria monokulttuureja ja vähintään 2 % peltoalasta pitää olla monimuotoisuuskaistoja tai laikkuja.

2. Integroitu peltoviljely -toimenpide kohdistuu perunan ja juureksien sekä vihannesten viljelyaloille. Toimenpiteen toteuttamisen ehtona on osallistuminen ympäristöyötäisen maanviljely -toimenpiteeseen. Torjunta-aineiden käyttöä on rajoitettu ja typpilannoitus tapahtuu perustoimenpiteessä määriteltyjen rajojen mukaan. Fosforin osalta väkilannoitus on kielletty, jos tilan peltojen keskimääräinen maaperän fosforimäärä ylittää 60 kg P2O5/ha tai jos tämä taso saavutetaan lannan levityksen avulla. Toimenpiteeseen kuuluu lannoituskirjanpito ja osallistuminen koulutukseen, jossa käsitellään mm. lannoitukseen liittyviä asioita. Tukisopimuksen aikana tehdään kahtena vuonna maaperätutkimuksia (pH, fosfori, kalium). Vihannesten viljelyssä on lisäksi tarkempia typpilannoitus- ja analyysivaatimuksia. Vuotuinen tukitaso on perunalle ja juureksille 150 €/ha ja vihanneksille 250 - 350 €/ha.
3. Kasvipeitteisyyden edistäminen peittokasvien ja syysviljan yhdistelmän, peittokasvien tai kevätmuokkauksen avulla. Vaihtoehdosta riippuen tukitaso 130 - 190 €/ha/vuosi.
4. Kateviljely tai suorakylvö, voidaan toteuttaa vain yhdessä kasvipeitteisyyden edistämisen kanssa (ks. edellä). Tukitaso 40 €/ha/vuosi.
5. Laitumien ja niittyjen ylläpito pohjavesien suojelemiseksi Salzburgin osavaltion alueella. Tämä toimenpide kohdistuu tiettyihin tärkeisiin pohjavesialueisiin, ja sen avulla pyritään estämään laitumien ja niittyjen muuttaminen pelloiksi, mihin olisi maankäyttöllisiä paineita. Tilan pitää olla mukana luomuviljelyn tai ympäristöyötäisen maanviljelyn toimenpiteessä. Tukitaso 95 - 125 €/ha/vuosi riippuen eläinten määrästä.
6. Maaperän ja vesiensuojelu, voidaan toteuttaa vain yhdessä kasvipeitteisyyden edistämisen kanssa ks. edellä. Typpilannoitus on kielletty talvikaudella. Toimenpiteeseen sisältyy osallistuminen 8 tunnin koulutukseen. Jos sama henkilö on osallistunut edellisellä ohjelmakaudella ympäristötukikoulutukseen, koulutuksen minimikesto on 3 tuntia. Pohjavesialueilla (alueet tarkkaan lueteltu ohjelman liitteessä) sijaitsevilla pelloilla vaaditaan vielä lannoitussuunnitelma, kirjanpito ja ravinnetaselaskelma. Tukitaso 40 €/ha/vuosi ja pohjavesialueilla lisäksi 25 - 35 €/ha/vuosi (vain ensimmäiselle 20 ha).
7. Ravinteiden huuhtoutumisille herkkien peltojen hoito, toteutetaan vain yhdessä maaperän- ja vesiensuojelutoimenpiteen kanssa. Toimenpide kohdistuu pohjavesialueiden herkkimmille pelloille. Nämä pellot kylvetään nurmelle, joka niitetään vuosittain. Laidunnus, maan muokkaus, lannoitus ja kasvinsuojeluaineiden käyttö sekä lietteen levitys on kielletty. Tukitaso maksimissaan 20 % tilan pinta-alasta 360 €/ha/vuosi.
8. Maissin aluskasvit eroosioriskin torjumiseksi. Maissi todetaan kasviksi, jonka viljelyssä on erityisen suuri eroosioriski (Kuva 3). Toimenpiteeseen kuuluu heinien tai heinien ja palkokasvien sekoituksen käyttäminen aluskasveina. Maan muokkaus tapahtuu vasta seuraavan vuoden puolella. Tukitaso 50 €/ha/vuosi.
9. Vähäpäästöinen lietalannan tai biokaasulietteen levitys. Ainakin 50 % tilan lietalannasta tai biokaasulietteestä levitetään laitteilla, jotka sijoittavat lannan suoraan maan päälle tai maan sisään (esim. Schelppschlauchverteiler, Schleppschuhverteiler, Gül-

leinjektor). Vaaditaan levityskirjanpito. Tukitaso 1 €/m³, maksimi 30 m³/ha levityskelpoista alaa.

Kuva 3. Isojen rivivälien vuoksi maissinviljelyssä on suuri eroosioriski. Kuva: Kimmo Härjämäki

1.5. Puola

Kuluvan ohjelmakauden ympäristötuen tavoitteina ovat luonnon monimuotoisuuden suo-
jelu, kestävä tuotantotavan edistäminen, maaperän ja vesien suojele sekä uhanalaisten
kotieläinrotujen ja kasvilajikkeiden suojele. Toisin kuin edellisellä ohjelmakaudella ympä-
ristötukiohjelma kohdistuu nyt koko maahan eikä vain prioriteettialueisiin. Puolan ympäristö-
tukiohjelma koostuu yhdeksästä toimenpidepaketista, joista suurin osa on horisontaalisia.
Puola on uusi EU-maa, joka liittyi jäseneksi vuonna 2004. Edellisen ohjelmakauden maata-
louden ympäristötukea ehdittiin siis toteuttaa syksystä 2004 vuoden 2006 loppuun. Noin
4 % kohdealueiden maatiloista oli mukana tässä ensimmäisessä ympäristötukiohjelmassa.
Vuonna 2010 maatalouden ympäristötukiohjelman piirissä oli noin **7 %** maatalousmaasta,
tosin osa tukialasta kuuluu vielä vanhan ohjelman piiriin.

Lintujen- ja luonnonsuojelun kaksi pakettia kohdistuvat erityisen arvokkaisiin luontoaluei-
siin joko Natura 2000 -alueilla tai niiden ulkopuolella. Eri paketteja voi yhdistää samalla

tilalla. Poikkeuksen muodostavat luomuviljely, jota ei voi yhdistää kestäväan maataloustuotannon tai maaperän ja vesiensuojelun pakettien kanssa. Myöskään laajaperäistä nurmituotantoa, jonka tavoitteena on perinteisten niittyjen ja laidunmaiden säilyttäminen, ei voi yhdistää lintujen- ja luonnonsuojelun paketteihin.

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Kestävä maataloustuotanto -toimenpiteessä laaditaan ja noudatetaan vuosittain uusittavaa lannoitus suunnitelmaa, joka perustuu maaperäanalyysiin. Typen enimmäislannoitustasot ovat peltomaalla 150 kg N/ha ja nurmella 120 kg N/ha. Tilan pysyvä nurmialue ylläpidetään joko laiduntamalla tai niittämällä. Puhdistamolietteen käyttö on kielletty. Vuotuinen tukitaso on 360 PLN/ha (noin 90 €/ha, 1 € = 4,02 PLN, 1.12.2010) ensimmäiselle 100 ha, 180 PLN/ha (noin 45 €/ha) seuraaville 100 ha ja 36 PLN/ha (noin 9 €/ha) 200 ha ylöspäin.
2. Laajaperäinen nurmituotanto -paketissa niitto on sallittu enintään kaksi kertaa vuodessa ja niitetty aines on vietävä pois. Laidunnus toukokuusta lokakuuhun, maksimi 1 eläinyksikkö/ha. Ei torjunta-aineita, typpilannoitus maksimissaan 60 kg/ha. Tukitaso 500 PLN/ha/vuosi (noin 124 €/ha)
3. Maaperän ja vesiensuojelu -paketissa on kolme eri peittokasvitoimenpidettä, joiden tavoitteena on vähentää eroosiota ja ravinnepäästöjä vesistöihin.
 - a. Peittokasvit viljapellolla -toimenpide sisältää peittokasvin kylvämisen keväällä joko kasvavan syysviljan joukkoon tai yhdessä kevätiljan kanssa. Koko alalta poistetaan oljet ja laidunnus on sallittu. Peittokasvien biomassa kynnetään peltoon. Toimenpide voidaan toteuttaa sopimuskauden aikana vaihtuvilla pelloilla. Puhdistamolietteen käyttö on kielletty. Tukitaso 300 PLN (noin 75 €/ha) ensimmäisille 100 ha, 150 PLN (noin 37 €/ha) seuraaville 100 ha ja 30 PLN (noin 8 €/ha) 200 ha ylittävältä osalta.
 - b. Talvipeittokasvi kylvetään myöhään kypsyvien viljojen sadonkorjuun jälkeen syyskuun loppuun mennessä. Vain niin sanotut luonnolliset lannoitteet (lanta, virtsa ym.) on sallittu peittokasville, muuten ehdot ovat samat kuin edellä. Tukitaso on 420 PLN/ha (noin 105 €/ha) ensimmäisille 100 ha, 210 PLN/ha (noin 52 €/ha) seuraaville 100 ha ja 42 PLN/ha (noin 10 €/ha) 200 ha ylöspäin.
 - c. Sänkipeittokasvi kylvetään heti sadonkorjuun jälkeen elokuun alussa ja se suojaa maata talvella. Muuten ehdot samat kuin edellä. Tukitaso 400 PLN/ha (noin 100 €/ha) ensimmäiselle 100 ha, 200 PLN/ha (noin 50 €/ha) seuraaville 100 ha ja 40 PLN/ha (noin 10 €/ha) 200 ha ylittävältä osalta.
4. Suojavyöhykkeet
 - a. Suojavyöhykkeiden ylläpito vesistöjen varrella, niitto joka vuosi tai joka toinen vuosi, torjunta-aineiden ja lannoitteiden käyttö kielletty. Niitetty biomassa vietävä pois. Vuotuinen tukitaso 2 m leveälle suojavyöhykkeelle 44 PLN/100 m (noin 11 €/100 m), 5 m leveälle suojavyöhykkeelle 110 PLN/100 m (noin 27 €/100 m). Tukitasot on laskettu hehtaarikohtaisen korvauksen 2243 PLN/ha (noin 575 €/ha) perusteella.

- b. Vihervyöhykkeiden ylläpito pelloilla ja pellon laidalla, esimerkiksi suuren pellon eroosiosuoja, metsän reunassa tai jyrkän rinteiden reunalla, hoito sama kuin suojavyöhykkeillä. Vuotuinen tukitaso 2 m leveälle vyöhykkeelle 40 PLN/100 m (noin 10 €/100 m) ja 5 m leveälle vyöhykkeelle 100 PLN/100 m (noin 25 €/100 m). Tukitasot on laskettu hehtaarikohtaisen korvauksen 2033 PLN/ha (noin 521 €/ha) perusteella.

1.6. Ranska

Vuonna 2009 Ranskassa oli noin 67 000 maatalouden ympäristötukisopimusta ja ympäristötuen piirissä oli noin 4 miljoonaa hehtaaria, mikä vastaa noin **15 %** maatalousmaasta.

Ranskan maatalouden ympäristötukiohjelman tavoitteena on vesiensuojelu, luonnon monimuotoisuuden ja maiseman suojelu sekä maaperän tuottokyvyn ja geenivarojen säilyttäminen.

Ranskan ympäristötukiohjelmassa on yhdeksän toimenpidettä, joista kaksi (nurmialueiden ympäristötuki ja viljelykierto) on kansallisia, kuusi alueellisia ja yksi paikallinen toimenpide. Alueelliset toimenpiteet ovat samoja kaikilla alueilla, mutta alueet voivat päättää niiden toteuttamisen laajuudesta. Paikalliset toimenpiteet kohdistuvat erityisen arvokkaisiin tai herkkiin alueisiin, kuten Natura 2000 -alueille tai herkille valuma-alueille. Ne toteutetaan projekteina, joissa jokin paikallinen organisaatio huolehtii neuvonnasta ja viljelijöiden saamisesta mukaan ohjelmaan. Toimenpiteistä on kansallisessa ohjelmassa luettelo ja kussakin projektissa määritellään erikseen kohdealue ja toteutettava toimenpideyhdistelmä.

Ranskan ympäristötukiohjelman toimenpiteet on jaettu kahteen luokkaan. Siirtyminen kesken kauden korkeampaan luokkaan on sallittu, muuten toimenpiteitä ei voi vaihtaa kesken sopimuskauden. Korkeammassa luokassa on luomuviljely ja paikalliset toimenpiteet, kuten Natura 2000 -alueiden hoitoon kohdistuva tuki.

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Nurmialueiden ympäristötuen pääasiallisena tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden suojelu, mutta sillä voi katsoa olevan myös vesiensuojelullisia vaikutuksia, sillä toimenpiteessä asetetaan lannoitusrajoituksia. Vuotuiset maksimilannoitusmäärät N 125 yks./ha, josta keinolannoitetta enintään 60 yks./ha, P 90 yks./ha, josta keinolannoitetta enintään 60 yks./ha ja K 160 yks./ha, josta keinolannoitteita enintään 60 yks./ha. Vaaditaan lannoituskirjanpito. Eläinmäärä enintään 1,4 eläinyksikköä/ha. Maan muokkaus kielletty pysyvällä nurmella, väliaikaisella nurmella sallittu kerran viisivuotiskaudella. Uudisojitus ja maan tasointu kielletty. Ei kemiallista rikkakasvin torjuntaa, poikkeuksena muun muassa ohdakkeiden ja hierakoiden pesäkekäsittely. Puuvartisten kasvien mekaaninen raivaus sallittu. Tukitaso 76 €/ha/vuosi.

2. Karjanhoito, jossa ulkoisten panosten käyttöä rajoitetaan. Tämäkään ei ole varsinainen vesiensuojelutoimenpide, mutta se sisältää muun muassa lannoitustason rajoituksia. Toimenpiteen tarkoituksena on, että tila tuottaa suuren osan rehustaan itse ja nurmiala on suuri. 55 % pinta-alasta ja 75 % rehualasta pitää olla nurmella. Maksimissaan 18 % rehualasta saa olla maissilla. Tiivisterehua saa käyttää enintään 800 kg nautayksikköä ja 1000 kg lammas- ja vuohiyksikköä kohti vuodessa. Typpilannoituksen vuotuiset maksimitasot ovat keskimäärin yhteensä 170 yksikköä/ha. Orgaanista typpilannoitusta saa olla keskimäärin 140 yksikköä/ha ja keinolannoitetyyppiä enintään 30 yks./ha nurmelle, 0 yks./ha maissille ja juurikkaille, 60 yks./ha kevätiljalle sekä 100 yks./ha syysviljalle ja rapsille. Tukitaso 130 €/ha/vuosi.
3. Paikalliset toimenpiteet, jotka kohdistuvat erityisesti vesipuitedirektiivissä määritellyille tärkeille valuma-alueille. Nämä toimenpiteet ja niiden lopulliset tukitasot määritellään paikallisella tasolla, mutta ne voivat sisältää esimerkiksi peittokasvien käyttöä, suojavyöhykkeitä, lannoitteiden käytön vähentämistä tai torjunta-aineiden rajoituksia. Peittokasvien käytön tukitasot yksivuotisten kasvien viljelyaloilla voivat olla 48 - 86 €/ha/vuosi. Suojavyöhykkeiden perustamisen vuotuinen tukitaso on viljapelloilla enintään 280 €/ha ja palkokasveja kasvatettaessa enintään 450 €/ha.

Kuva 4. Vesistönläheisiä peltoja Itä-Ranskassa. Kuva: Kimmo Härjämäki

1.7. Ruotsi

Vuonna 2009 ympäristötuen piirissä oli Ruotsissa noin **71** % maatalousmaasta.

Ruotsin maatalouden ympäristötuen tavoitteissa painotetaan luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaiseman suojelua ja noin puolella toimenpiteistä pyritään ylläpitämään tai edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ruotsissa ei ole kaikille yhteisiä perustoimenpiteitä, vaan tuki jakautuu kahdeksaan erilliseen toimenpiteeseen, joista osa on alueellisia ja osa kohdistuu koko maahan. Toimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi perinnebiotooppien hoito, luomutuotanto, peltojen ravinnepäästöjen vähentäminen ja alueellisten prioriteettien tuki.

Vesiensuojelutoimenpiteitä ovat:

1. Kosteikon hoitosopimus tehdään 20 vuodeksi kerrallaan. Tämä toimenpide on kuvattu perinnebiotooppien hoidon yhteydessä, mutta kosteikon hoidolla voi olla myös vesiensuojelulliset tavoitteet. Kosteikko on pidettävä vapaana vesakosta. Kosteikkoa ylläpitäviä rakenteita, kuten patoja, lähteitä ja kaivoja pitää ylläpitää. Kosteikon alueella ei saa käyttää lannoitteita, torjunta-aineita eikä kalkkia. Vuotuinen tukitaso peltomaalla 4000 SEK/ha (noin 430 €/ha, 1 SEK = 0,1074 €, 27.11. 2010), lisäkorvaus korkean satotason alueella (tukialue 9 Skånessa, Hallandissa ja Blekingessä) 1000 SEK/ha (noin 107 €/ha) ja nurmella 1500 SEK/ha (noin 161 €/ha).
2. Peltojen ravinnepäästöjen vähentäminen on toimenpide, joka kohdistuu intensiivisen maatalouden alueille. Tuet a - c on kohdistettu Etelä-Ruotsin alueille, jotka on nitraatidirektiivissä määritelty herkiksi alueiksi. Näistä on vielä tarkemmin rajattu mukaan alueet, joilla esiintyy runsaita syssateita eikä ole savimaita, joilla maan tiivistymisen riski olisi kevätkuokkauksen yhteydessä suuri. Tuki d kohdistuu laajemmalle alueelle Etelä-Ruotsissa (tukialueet 5 ja 9 kokonaisuudessaan eli alueen pohjoisraja kulkee Västra Götalandin, Västmanlandin ja Uppsalan läänien pohjoispuolella).
 - a. peittokasvien viljely, uusi tukitaso v. 2010 on 900 SEK/ha/vuosi (noin 97 €/ha)
 - b. kevätkuokkaus 500 SEK/ha/vuosi (noin 54 €/ha)
 - c. yhdistetty peittokasvien viljely ja kevätkuokkaus 1500 SEK/ha/vuosi (noin 161 €/ha)
 - d. suojavyöhykkeet vesistöjen varrella, leveys 6 - 20 m, ei kyntöä, lannoitusta eikä torjunta-aineita, uusi tukitaso v. 2010 3000 SEK/ha/vuosi (noin 322 €/ha)
3. Ympäristönsuojelutoimenpiteet: lasketaan ravinnetase ja laaditaan maaperäkartat maaperäanalyysiin perustuen, tunnettava lietelannan typpipitoisuus sekä torjunta-aineiden käsittelyyn, ja käyttöön liittyviä rajoituksia. Uusi tukitaso v. 2010 250 SEK/ha 0 - 50 ha (noin 27 €/ha), 100 SEK 50 - 300 ha (noin 11 €/ha), 300 ha ylittävältä osalta 50 SEK eli noin 5 €/ha.
4. Laajaperäinen nurmituotanto Etelä-Ruotsissa -toimenpiteen tavoitteena on vähentää ravinnepäästöjä ottamalla peltomaata nurmituotantoon. Alueen pitää olla vähintään

kolme vuotta kyntämättä ja sillä laidunnetaan tai sato korjataan vuosittain. Torjunta-aineiden käyttö on kielletty. Tämä toimenpide kohdistuu intensiivisen maatalouden alueisiin Etelä-Ruotsissa (tukialue 9). Vuotuinen tukitaso 500 SEK/ha (noin 54 €/ha).

5. Alueellisten prioriteettien tuki kattaa monenlaisia alueellisesti kohdistettuja toimenpiteitä. Näihin kuuluvat mm. kosteikkojen perustaminen tai kunnostaminen, joihin voi saada ei-tuotannollisten investointien tukea.

1.8. Saksa

Saksan maaseudun kehittämissuunnitelmat on laadittu osavaltiotasolla. Niedersachsenilla ja Bremenillä sekä Brandenburgilla ja Berliinillä on yhteiset ohjelmat. Ohjelmia on yhteensä 14 ja kussakin ohjelmassa on omanlainen maatalouden ympäristötukiohjelma. Kansallisella tasolla on laadittu puitteet ja joitakin kansallisen tason toimenpiteitä, mutta osavaltioiden ei ole pakko toteuttaa niitä. Ainoa kansallinen toimenpide, joka on toteutettu jokaisessa ohjelmassa, on luomutuki (Taulukko 1).

Tähän selvitykseen on valittu mukaan kaksi Itämeren tilan ja maataloustuotannon kannalta merkittävää osavaltiota, joista toinen on entisen Länsi-Saksan ja toinen on entisen Itä-Saksan alueelta: Schleswig-Holstein ja Brandenburg.

Koko Saksassa oli maatalouden ympäristötuen piirissä vuonna 2009 4,7 miljoonaa hehtaaria eli noin **28** % maatalousmaasta.

Taulukko 1. Saksan kansallisten ympäristötukitoimenpiteiden toteutus eri osavaltioissa (Tietz 2007).
 BW = Baden-Württemberg, BY = Bayern, BB/B = Brandenburg/Berlin, HH = Hamburg, HE = Hessen,
 MV = Mecklenburg-Vorpommern, NI/HB = Niedersachsen/Bremen, NW = Nordrhein-Westfalen, RP
 = Rheinland-Pfalz, SL = Saarland, SN = Sachsen, SH = Schleswig-Holstein, ST = Sachsen-Anhalt, TH
 = Thüringen.

Osavaltio	BW	BY	BB/B	HH	HE	MV	NI/HB	NW	RP	SL	SN	SH	ST	TH
A. Peltoviljelyn ja monivuotisten kasvien viljelyn toimenpiteet														
A1. Viljelykierron monipuolista- minen	x	x						x						x
A2. Peittokasvien ja aluskasvien käyttö	x	x		x	x		x			x	x	x	x	x
A3. Kateviljely ja suorakylvö	x	x		x			x		x	x	x		x	x
A4. Ymp. yst. lannanlevityskeinot	x			x			x			x		x		
A5. Maaperää säästävät tuotanto- tavat rehuntuotannossa						x							x	
A6. Herbisidivapaa monivuotisten kasvien tuotanto	x		x										x	
A7. Monimuotoisuus- ja suojava- hykkeet	x	x		x	x		x		x			x		x
A8. Biologinen tuholaisorjunta	x								x		x		x	
B. Laajaperäinen nurmituotanto														
B1. Laajaperäinen nurmituotanto, maks. 1,4 eläinyks/ha	x	x	x	x				x	x	x	x		x	
B2. Peltomaan muuttaminen nurmeksi	x	x					x		x	x			x	
B3. Pienialaiset nurmet	x	x	x		x		x		x				x	x
C. Luomutuki	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
D. Monivuotinen kesanto										x				
E. Geenivarojen suoje- lu	x		x					x					x	x

1.8.1. Schleswig-Holstein

Vuonna 2009 maatalouden ympäristötukiohjelman piirissä oli noin 9 % Schleswig-Holsteinin maatalousmaasta. Schleswig-Holsteinin vuosien 2007 - 2013 maatalouden ympäristöohjelman tavoitteena on vapaaehtoisin keinoin täyttää mahdollisimman pitkälle eurooppalaiset lajiston, biotooppien ja vesiensuojelun vaatimukset.

Schleswig-Holsteinin maatalouden ympäristötukiohjelmassa on viisi toimenpidekokonaisuutta: pysyvien nurmialueiden vaeltavien sammakoiden ja töyhtöhyppien suojelutuki, Pohjanmeren rannikon pienten saarten tuki, vesistö päästöjen vähentäminen, luomutuki ja sopimusluonnonsuojelutuki. Näistä osa kohdistuu joko maantieteellisesti rajatulle alueelle tai tietyille biotoopeille. Laajimmalle alueelle kohdistuvat pysyvien nurmialueiden tuki ja luomutuki. Tuet ovat osittain yhdisteltävissä, luomutuki on yhdistettävissä tietyin ehdoin kaikkiin toimenpidekokonaisuuksiin.

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Peittokasvien tai aluskasvien käyttö. Tämä toimenpide on tukikelpoinen vain vesiensuojelun kannalta tärkeiksi määritellyillä alueilla. Vuotuinen tukitaso on 125 €/ha tai 80 €/ha luomutukea saaville tiloille. Peittokasvit kylvetään sadonkorjuun jälkeen 15.9. mennessä ja jätetään talven yli, peittokasvien typpilannoitus on kielletty. Aluskasvit kylvetään 30.6. mennessä ja jätetään talven yli, aluskasvien typpilannoitus on kielletty pääsadon korjaamisen jälkeen. Maan kyntäminen on sallittu vasta maaliskuussa.
2. Sijoittava lannanlevitys, tukitaso 15 - 30 €/ha/vuosi. Vuosittainen lannan ravinnepitoisuuden analyysi ja lannoitussuunnitelma sekä kirjanpito kertyneestä ja levitetystä lannasta. Levitysaika 1.2. - 31.7. nurmelle, 31.8. saakka peltomaalle ja 15.9. saakka syysrapsille. Toimenpide on yhdistettävissä muihin toimenpiteisiin paitsi suojavyöhykkeisiin ja joihinkin sopimusluonnonsuojelutukiin.
3. Suojavyöhykkeiden tai vihervyöhykkeiden perustaminen, leveys 3 - 12 m, maksimi 15 % peltoalasta, tukitaso 600 €/ha/vuosi. Kylvetään paikalle sopivia kasveja, ei lannoitusta eikä torjunta-aineita, niitto sallittu.

1.8.2. Brandenburg

Brandenburgin maatalouden ympäristötukiohjelman tavoitteena on ympäristön, maiseman, luonnonvarojen ja geneettisen monimuotoisuuden suojelu ja edistäminen. Ohjelmassa on 12 toimenpidettä, jotka on ryhmitelty kolmeen toimenpidekokonaisuuteen: nurmituotanto, pelto- ja puutarhaviljely sekä uhanalaisten kotieläinrotujen ja viljelykasvilajikkeiden säilyttäminen.

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Laajaperäinen nurmituotanto tähtää väkilannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön vähentämiseen. Nämä sekä alueen kyntäminen on kielletty. Eläinmäärä on 0,3 ja 1,4 eläinyksikön välillä hehtaaria kohti. Tukitaso on 120 €/ha/vuosi.
2. Peittokasvien ja aluskasvien käyttö peltoviljelyssä. Tämä toimenpide on kansallisen ohjelman mukainen. 5 % tilan peltoalasta pitää olla kasvipeitteistä talven yli joko syksyllä kylvettyjen peittokasvien tai pellolle jätettyjen aluskasvien avulla. Maan kyntäminen on sallittu vasta 15.2. jälkeen. Vuotuinen tukitaso 70 €/ha ja luomutukea saaville tiloille 45 €/ha.
3. Vapaaehtoisin vesiensuojelutoimenpiteisiin voivat osallistua ne tilat, joiden typpitase on ollut yli 30 kg/ha/vuosi. Tukea saa, jos onnistuu laskemaan typpitaseen 30 kg/ha tai sen alle. Keväisin tehdään lohkoittainen maaperän typpianalyysi. Kullekin lohkolle

laaditaan lannoitustarveanalyysin perusteella lannoitussuositukset, joita on noudatettava. Satokauden lopussa lasketaan lohko-kohtaiset typpitasot, joiden on oltava 30 kg/ha tai sen alle (kolmen vuoden keskiarvo). Jos tukikauden alussa typpitaso on 30 - 45 kg/ha, tulee kolmen vuoden keskiarvona saavuttaa typpitaso, joka on 20 kg/ha tai sen alle. Toimenpiteeseen kuuluu pakollinen koulutus. Tukitaso 65 €/ha/vuosi.

1.9. Tanska

Vuonna 2008 maatalouden ympäristötuen piirissä oli noin **10 %** Tanskan maatalousmaasta.

Maatalouden ympäristötuki muodostuu Tanskassa kuudesta toimenpiteestä, joiden tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, torjunta-aineiden käytön vähentäminen ja vesiensuojelu. Useimmat toimenpiteet kohdistuvat joko tietyille rajatuille arvokkaiksi tai herkiksi luokitelluille alueille tai niiden osanottajia karsitaan tietyn tärkeysjärjestyksen mukaan.

Vesiensuojelutoimenpiteitä ovat:

1. Laajaperäinen tuotanto maatalousmaalla -toimenpide sisältää torjunta-aineiden käytön rajoittamisen luomuviljelyssä hyväksytyihin aineisiin sekä lannoitustason rajoittamisen 140 kg N/ha/vuosi. Ei-luomutiloilla on mahdollista vaihtoehtoisesti vähentää typpilannoitusta 75 %:iin viranomaisen määrittelemästä vuosittaisesta peltokohtaisesta typpiikiintiöstä. Vuosittain pitää tehdä lannoitussuunnitelma ja pitää kirjaa lannoitteiden käytöstä. Tämän toimenpiteen hakijat asetetaan tärkeysjärjestykseen siten, että luomutilat ovat etusijalla ja sitten tilat, jotka aikovat toteuttaa toimenpidettä koko tilan alueella. Tukitaso on 101 €/ha/vuosi.
2. Suojavyöhykkeiden perustaminen on kaikille avoin toimenpide ilman karsintaa. Toimenpiteessä perustetaan 10 - 20 m levyinen suojavyöhyke vesistön varrelle. Suojavyöhykkeellä ei saa käyttää lannoitteita eikä torjunta-aineita ja se on niitettävä vuosittain kevyillä laitteilla. Niittojätettä ei saa viedä pois. Tukitaso on 161 €/ha/vuosi .
3. Kosteikon hoito -toimenpide kohdistuu prioriteettialueille, ja sitä voi saada vain uusille kosteikkoalueille. Projektit käsitellään kokonaisuutena, johon kuuluu myös kosteikon perustaminen. Perustamiseen voi saada ei-tuotannollisten investointien tukea. Kosteikon hoitosopimus tehdään 20 vuodeksi kerrallaan. Kosteikkoalueella ei saa käyttää lannoitteita eikä torjunta-aineita, eikä eläinten lisäruokintaa sallita. Vuotuinen tukitaso on laidunmaalla 242 €/ha, peltomaalla 470 €/ha ja alueella, joka ei ole aktiivisessa maatalouskäytössä 40 €/ha. Tämän lisäksi kosteikon hoitoon laiduntamalla ja niittämällä voi saada tukea. Hoitosopimukset tehdään viideksi vuodeksi kerrallaan.

1.10. Viro

Viro liittyi EU:n jäseneksi vuonna 2004. Viron edellisen ohjelmakauden ympäristötukikausi ulottui siis syksystä 2004 vuoden 2006 loppuun. Vuonna 2009 maatalouden ympäristötyön piirissä oli arviolta noin 60 % maatalousmaasta.

Viron vuosien 2007 - 2013 ympäristötukiohjelman tavoitteena on ympäristöystävällisten viljelymenetelmien edistäminen, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden suojeleminen, ympäristöystävällisiä tuotantomenetelmiä käyttävien viljelijöiden toimeentulon turvaaminen sekä viljelijöiden ympäristötietoisuuden nostaminen (Kuva 5). Ohjelmassa on viisi koko maan laajuista toimenpidettä: ympäristöystävällinen maataloustuotanto, luomutuki, uhanalaisten kotieläinrotujen säilyttäminen, paikallisten kasvilajikkeiden viljely ja perinnebiotooppien hoito. Perinnebiotooppien hoito -toimenpide kohdistuu rekisteröityihin perinnebiotooppeihin.

Kuva 5. Laidunnettuja rantaniittyjä Länsi-Virossa, Matsalussa. Kuva: Kimmo Härjämäki

Vesiensuojelutoimenpiteet:

1. Ympäristöystävällinen maataloustuotanto -toimenpide ei ole varsinainen vesiensuojelutoimenpide, mutta se sisältää kasvipeitteisyyttä ja lannoitemääriä koskevia vaatimuksia. Toimenpide sisältää ympäristösuunnitelman koko peltoalalle mukaan lukien viljelykiertosuunnitelman. 15 % peltoalasta pitää olla palkokasveilla tai palkokasvien ja heinän seoksella. Kolmasosan viljelystä alasta tulee olla kasvipeitteistä talven yli. Tilalle pitää laatia lannoitus suunnitelma joka vuodelle. Maaperän ja lannan ravinnepitoisuudet on analysoitava. Lannoitteiden käytön maksimimäärä on yhteensä 170 kg typpeä/ha/vuosi, josta 100 kg/ha/vuosi saa olla väkilannoitteita. Glyfosaatin käyttö on rajoitettu sadonkorjuun jälkeiseen aikaan. Yli 10 ha pelloilla on jätettävä tai perustettava monivuotisten kasvien peittämät 2 m leveät reunavyöhykkeet, jotka niitetään. Arvokkaat maisemaelementit on kartoitettava ja säilytettävä. Toimenpiteeseen sisältyy pakollinen koulutus. Vuotuinen tukitaso peltomaalla 80,53 €/ha (1250 EEK/ha) ja nurmella 51,13 €/ha (800 EEK/ha).

1.11. Suomi

Suomen maatalouden ympäristötuen tavoitteena on kestävä maataloustuotanto siten, että se kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaiseman säilyminen turvataan sekä tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät. Vuonna 2009 maatalouden ympäristötuen piiriin kuului 90 % Suomen tiloista ja **95 %** peltoalasta. Suomen maatalouden ympäristötukiohjelma on kaksiosainen. Se koostuu kaikille avoimesta perustuesta ja tietyille alueille kohdistetuista erityistukitoimenpiteistä. Perustoimenpiteiden vuotuinen tukitaso on 93 €/ha kasvinviljelytilalla ja 107 €/ha kotieläintilalla. Luonnonhoitopellon tukitaso on monivuotiselle nurmipellolle 170 €/ha ja monimuotoisuuspellolle 300 €/ha. Perustoimenpiteiden lisäksi voi valita 1 - 4 tukitasoltaan vaihtelevaa lisätoimenpidettä A- ja B-tukialueilla (Etelä-Suomi) sekä 0 - 2 lisätoimenpidettä C-tukialueilla (Pohjois-Suomi).

Vesiensuojelutoimenpiteet:

Perustoimenpiteet

- Viljelyn ympäristönsuojelun suunnittelu ja seuranta
- Viljavuustutkimukseen ja satotasoihin perustuva lannoitus maksimilannoitustasoinen
- 1 m piennar valtaojien varressa ja 3 m suojakaista vesistöjen varrella

Lisätoimenpiteet

- Vähennetty lannoitus 10 €/ha/vuosi
- Typpilannoituksen tarkentaminen peltokasveilla 23 €/ha/vuosi
- Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kevennetty muokkaus 11 €/ha/vuosi
- Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys (A- ja B-tukialueilla) 30 €/ha/vuosi
- Peltojen tehostettu talviaikainen kasvipeitteisyys (A- ja B-tukialueilla) 45 €/ha/vuosi

- Laajaperäinen nurmituotanto (A- ja B-tukialueilla) 55 €/ha/vuosi
- Lannan levitys kasvukaudella 27 €/ha/vuosi
- Ravinnetaseet 18 €/ha/vuosi
- Kerääjäkasvien viljely (A- ja B-tukialueilla) 13 €/ha/vuosi
- Lisäksi puutarhakasveille kolme omaa lisätoimenpidevaihtoehtoa

Erityistukitoimenpiteet

- Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito, leveys vähintään 15 m, A- ja B-tukialueella enintään 450 €/ha/vuosi, C-tukialueella enintään 350 €/ha/vuosi
- Monivaikutteisen kosteikon hoito, tuki kohdistuu maatalousalueille tietyillä valuma-alueilla, tukitaso enintään 450 €/ha/vuosi
- Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, kohdistettu fosforirikkaille peltolohkoille, tukitaso enintään 347 €/ha
- Lietelannan sijoittaminen peltoon, tukitaso 56 €/ha
- Pohjavesialueiden peltoviljely, tukitaso enintään 156 €/ha/vuosi
- Lisäksi säättösalaojitukseen ja valumavesien kierrätykseen liittyviä toimenpidevaihtoehtoja

2. Vertailu

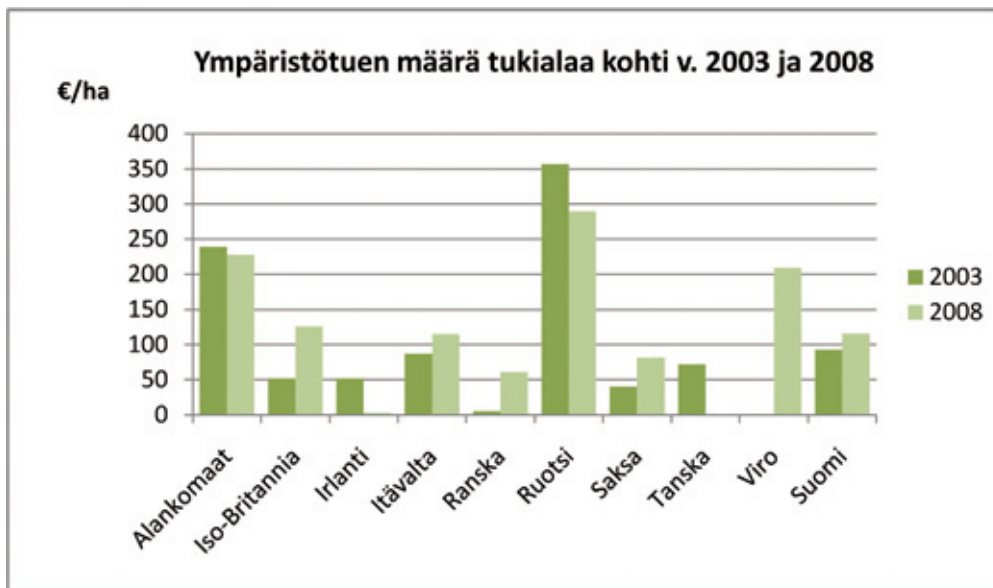
Tässä kappaleessa vertaillaan aluksi tuen määrää ja laajuutta tarkasteltavissa maissa. Sen jälkeen verrataan tukijärjestelmän peruspiirteitä ja painotuksia sekä tarkastellaan erityisesti vesiensuojelutoimenpiteitä ja niiden eroja.

Kuva 6. Suomessa tukijärjestelmä on vesiensuojelupainotteinen. Kuvassa Helsingin keväinen Vanhankaupunginlahti. Kuva: Kimmo Härjämäki

2.1. Tuki-intensiteetti ja tuen kattavuus

Maatalouden ympäristötuen määrää voidaan tarkastella monella eri tavalla. Yksi maiden eroja hyvin kuvaava jäsentämistapa on tuki-intensiteetin ja tuen kattavuuden tarkastelu. Kun tarkastellaan maatalouden ympäristötuen määrää tukialaa kohti (tässä vertailussa: maksetun ympäristötuen määrä hehtaaria kohden), Ruotsi erottuu selvästi muista korkealla tuki-intensiteetillään (Kuva 7). Seuraavaksi korkein ympäristötuen määrä tukialaa kohti on Alankomailla ja Virolla. Matalan tuki-intensiteetin maita ovat Irlanti, Ranska, Tanska ja Saksa. Iso-Britannia, Itävalta ja Suomi asettuvat tuki-intensiteetissä keskinkertaisten maiden ryhmään. Maatalouden ympäristötuen määrä tukialaa kohden on noussut huomattavasti vuodesta 2003 vuoteen 2008 Iso-Britanniassa ja Ranskassa (Kuva 7). Irlannissa taas tuki on samana ajanjaksona romahtanut.

Kuva 7. Maksetun maatalouden ympäristötuen määrä tukialaa kohti vuosina 2003 ja 2008. Puolan tiedot puuttuvat, Viro on uusi EU-maa, joten tieto vain vuodelta 2008, Tanskan tieto vuodelta 2008 vaikuttaa virheelliseltä, joten se ei ole tässä mukana. Lähde: European Commission 2006 ja Eurostat maataloustilastot 2009.

Tuen kattavuudella tarkoitetaan tässä maatalouden ympäristötuen piirissä olevan maatalousmaan osuutta kussakin maassa. Kustakin maasta esitetään vuoden 2002 tieto ja uusin saatavilla oleva tieto vuosilukuineen (Taulukko 2). Pienin tuen kattavuus on Alankomaissa, Puolassa ja Tanskassa. Korkein tuen kattavuus taas on Suomessa, Itävallassa ja Ruotsissa. Muissa vertailussa mukana olevissa maissa tuen kattavuus on keskimääräinen eli 25 prosentin ja 40 prosentin välillä.

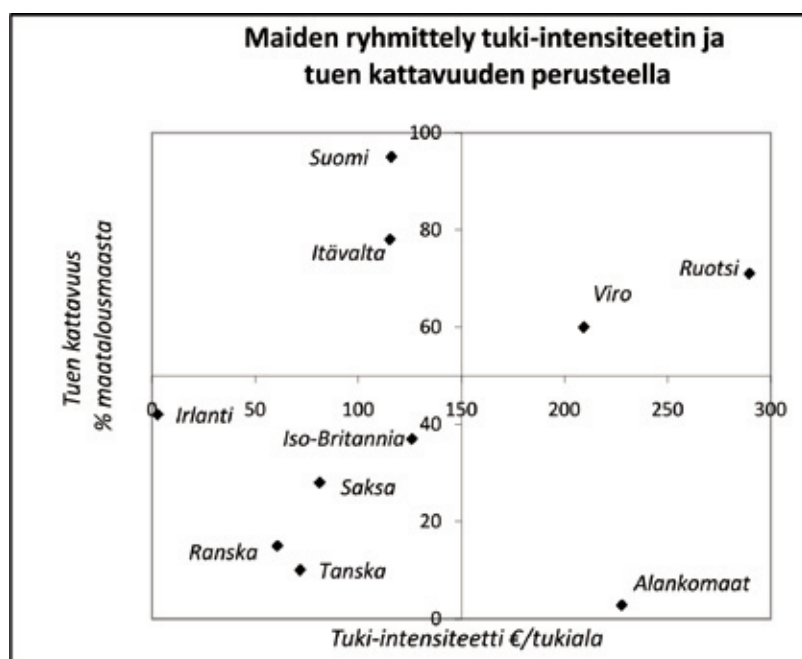
Maatalouden ympäristötuen peruslähestymistapa on kussakin maassa säilynyt samana ja tuen kattavuuden suuruusluokat ovat nykyisin pääosin samoja kuin vuonna 2002. Iso-Britannia on kasvattanut tuen kattavuutta huomattavasti (Taulukko 2). Iso-Britannian sisällä on alueiden välisiä eroja. Englannissa maatalouden ympäristötuen piirissä on 66 % maatalousmaasta, mikä nostaa Englannin lähelle korkean kattavuuden maita, kun taas Iso-Britannia kokonaisuudessaan on tuen kattavuuden suhteen keskivertomaiden joukossa. Ranskassa tuen kattavuus taas näyttäisi laskeneen, mutta ero voi johtua myös muutuneesta laskutavasta.

Taulukko 2. Maatalouden ympäristötuen kattavuusprosentti maatalousmaasta vuonna 2002 (European Commission 2005) ja uusin saatavilla oleva tieto eri maissa.

Maa	2002	Uusin tieto	Uusimman tiedon vuosi ja lähde
Alankomaat	2 %	2,8 %	2009, Agricultural Economics Research Institute
Iso-Britannia Englanti	18 %	37 % 66 %	2009, The Scottish Government 2010a 2009, Natural England 2009
Irlanti	29 %	42 %	2009, Department of Agriculture, Fisheries and Food
Itävalta	82 %	78 %	2009, AgrarmarktAustria
Puola	-	7 %	2010, Ministry of Agriculture and Rural Development
Ranska	40 %	15 %	2009, Cemagref
Ruotsi	85 %	71 %	2009, Jordbruksverket 2010
Saksa	25 %	28 %	2009, Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz
Tanska	11 %	10 %	2008, Government of Denmark 2010
Viro	-	60 ¹ %	2009, Agricultural Research Centre
Suomi	99 %	95 %	2009, Maa- ja metsätalousministeriö

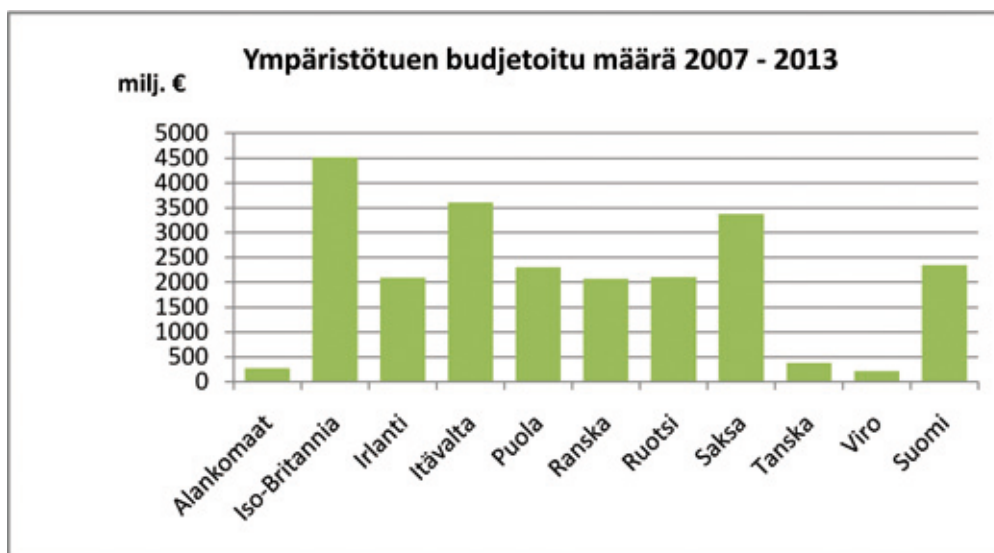
1= Arvio, sillä ympäristöystävällisen maataloustuotannon ja luomutuotannon tilat menevät osittain päällekkäin.

Kun tuki-intensiteettiä ja tuen kattavuutta tarkastellaan yhdessä, voidaan maat jakaa neljään eri ryhmään (Kuva 8). Puola puuttuu tästä kuvasta, sillä siitä ei ollut saatavilla tietoja tuki-intensiteetistä. Puolet vertailussa mukana olevista maista asettuu kohtalaisen alhaisen tuki-intensiteetin ja alhaisen tuen kattavuuden ryhmään. Suomi ja Itävalta ovat melko alhaisen tuki-intensiteetin ja korkean tuen kattavuuden ryhmässä, kun taas Viro ja Ruotsi korkean tuki-intensiteetin ja korkean tuen kattavuuden ryhmässä. Alankomaat on yksin korkean tuki-intensiteetin ja alhaisen tuen kattavuuden ryhmässä.

Kuva 8. Maiden ryhmittely maatalouden ympäristötuen tuki-intensiteetin ja tuen kattavuuden perusteella.

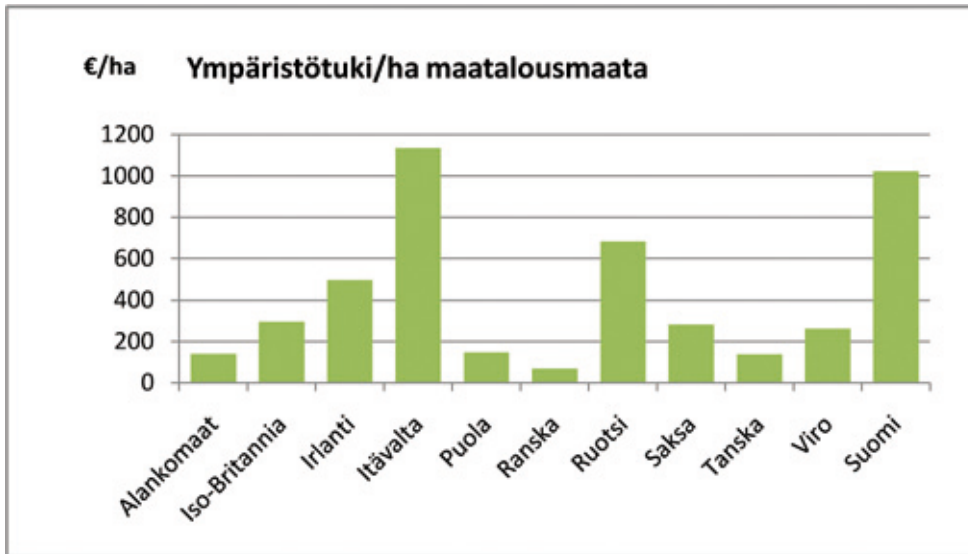
Maatalouden ympäristötuen määrää eri maissa voidaan vertailla myös tarkastelemalla maaseudun kehittämisohjelman budjetissa tähän tarkoitukseen osoitettuja varoja. Ohjelmakauden 2007 - 2013 budjetissa maatalouden ympäristötuelle varattu rahoitus on suurin Iso-Britanniassa, Itävallassa ja Saksassa (Kuva 9).

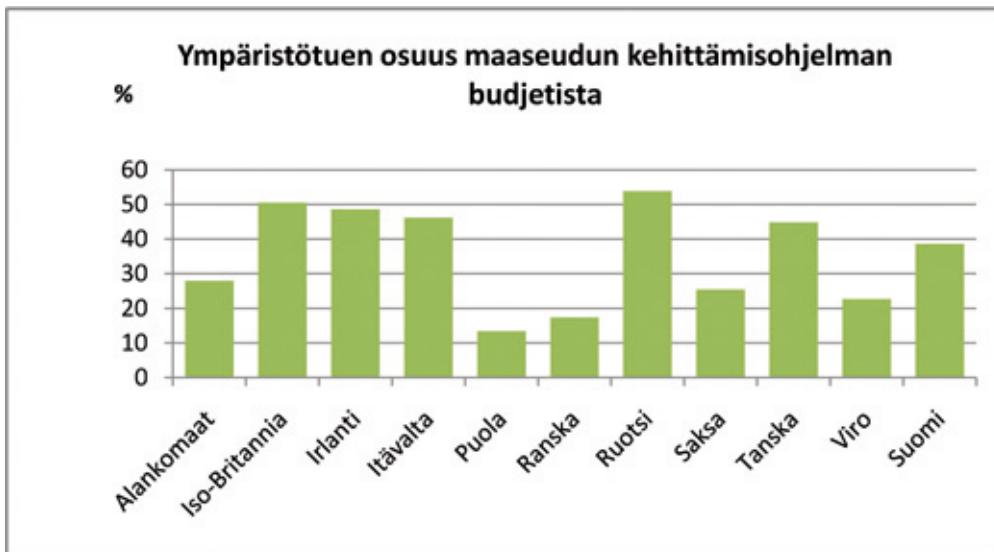
Kuva 9. Ohjelmakaudelle 2007 - 2013 budjetoidun maatalouden ympäristötuen määrä miljoonaa euroa. Lähde: Eurostat maataloustilastot 2009.

Kun maatalouden ympäristötuen määrää tarkastellaan suhteessa maatalousmaan kokonaispinta-alaan, nousevat Itävalta ja Suomi esille korkeimman ympäristötuen maina (Kuva 10). Ranska, Tanska, Alankomaat ja Puola taas ovat matalan tukitason maita.

Viidessä vertailussa mukana olleessa maassa maatalouden ympäristötuki muodostaa noin puolet vuosien 2007 - 2013 maaseudun kehittämisohjelman budjetista (Kuva 11). Toinen puoli maista jää reilusti tämän alle ja Suomi on näiden maaryhmien välillä noin 38 % osuudella. Ne maat, joissa maatalouden ympäristötuen osuus on pieni, painottavat muita enemmän toimintalinjaa 1 eli kilpailukyyn parantamista. Lisäksi Alankomaat, Saksa ja Puola osoittavat 20 - 30 % maaseudun kehittämisohjelman varoista toimintalinjalle 3 eli maaseutualueiden elämänlaatuun ja elinkeinoelämän monipuolistamiseen. Suomen budjetissa luonnonhaittakorvausten osuus on suurempi kuin muissa maissa.

Kuva 10. Ohjelmakaudelle 2007 - 2013 budjetoidun maatalouden ympäristötuen määrä suhteessa maatalousmaan kokonaispinta-alaan. Lähde: Eurostat maataloustilastot 2009.

Kuva 11. Ohjelmakaudelle 2007 - 2013 budjetoidun maatalouden ympäristötuen osuus maaseudun kehittämisohjelman kokonaisbudjetista. Lähde: Eurostat maataloustilastot 2009.

2.2. Ympäristötukiohjelman rakenne ja painotukset

Tarkastellut maatalouden ympäristötukiohjelmia voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään: yksiportaisiin ja kaksiportaisiin ohjelmiin. Yksiportaiset ohjelmat jakautuvat heti eri toimenpidekokonaisuuksiin tai toimenpiteisiin, kun taas kaksiportaisissa ohjelmissa toimenpiteet on jaettu perustason ja erityistason ohjelmiin. Kaksiportainen järjestelmä on käytössä Iso-Britanniassa, Irlannissa ja Suomessa. Muissa tarkastelussa mukana olevissa maissa järjestelmä on yksiportainen. Myös yksiportaisessa järjestelmässä on yleensä käytössä yhdistelmä laaja-alaisia kaikille avoimia toimenpiteitä ja tietyille erityisalueille kohdistettuja erityistoimenpiteitä. Poikkeuksen muodostavat Alankomaat ja Tanska, joissa tuki kohdistuu vain tietyille alueille tai osanottajia kilpailutetaan. Tanskassakin vesistöjen varsien suojavyöhyketuki on kaikille avoin.

Koko tilan toimenpidekokonaisuudet sisältävät usein kaikille yhteisiä pakollisia toimenpiteitä ja niiden lisäksi valinnaisia toimenpiteitä, kuten Englannissa, Walesin vaativammalla tasolla, Irlannin REPSissä ja Suomessa. Skotlannissa koko tilan toimenpidekokonaisuus koostuu pelkästään valinnaisista toimenpiteistä. Itävallassa, Virossa ja Puolassa koko tilan toimenpidekokonaisuudet koostuvat kokonaan pakollisista toimenpiteistä.

Vertailussa mukana olevien maiden maatalouden ympäristötukiohjelmista useilla on samankaltaisia tavoitteita, mutta niiden joukosta löytyy erilaisia painotuksia tai tietyille maille tyypillisiä toimenpiteitä. Alankomaat painottaa voimakkaasti luonnon monimuotoisuuden suojelua, kaikki tuetut toimenpiteet liittyvät siihen. Myös Ruotsissa painotetaan luonnon monimuotoisuuden suojelua ja erityisesti perinnebiotooppien hoitoa. Tanskassa pyritään torjunta-aineiden käytön vähentämiseen. Iso-Britannian erikoisuutena on historiallisten kohteiden ylläpito sekä virkistysreittien luominen ja tilavierailut. Suomessa taas painotetaan vesiensuojelua.

Tarkasteltavien maiden ympäristötukiohjelmissa tuetaan monia erilaisia toimenpiteitä, joista osaa toteutetaan jossain muodossa useassa maassa ja osaa toteutetaan vain yhdessä maassa. Yleisimpiä toimenpiteitä ovat on luomutuki sekä alkuperäisrotujen kasvattamisen ja alkuperäiskasvien viljelyn tuet, joita toteutetaan jossain muodossa kaikissa muissa maissa paitsi Alankomaissa.

2.3. Vesiensuojelutoimenpiteet

Vesiensuojelutoimenpiteiden lukumäärän osuus kaikista maatalouden ympäristötukiohjelmien toimenpiteistä kertoo jollakin tarkkuudella eri maiden vesiensuojelun painotuksista. Kuitenkin myös tarkasteltavan maan ympäristötukiohjelman rakenne vaikuttaa tähän osuuteen. Vesiensuojelutoimenpiteiden osuus kaikkien toimenpiteiden lukumäärästä asettuu suurimmassa osassa maita 20 ja 33 prosentin välille (Taulukko 3). Suomessa on selkeästi suurin vesiensuojelutoimenpiteiden osuus ja pienin osuus on Alankomaissa.

Taulukko 3. Vesiensuojelutoimenpiteiden osuus kaikkien toimenpiteiden lukumäärästä eri maiden maatalouden ympäristötukiohjelmissa.

Maa	Vesiensuojelutoimenpiteiden osuus %
Alankomaat	8 %
Iso-Britannia Englanti, ELS Skotlanti, Rural Priorities Wales, Tir Gofal	20 % 8 % 21 %
Irlanti REPS AEOS	27 % 19 %
Itävalta	32 %
Puola	33 %
Ranska	33 %
Ruotsi	38 %
Saksa Schleswig-Holstein Brandenburg	30 % 25 %
Tanska	50 %
Viro	20 %
Suomi perustoimenpiteistä lisätoimenpiteistä erityistukitoimenpiteistä	67 % 90 % 46 %

Tarkasteltujen EU-maiden maatalouden ympäristötukiohjelmissa oli seuraavia vesiensuojelutoimenpiteitä (suluissa toimenpidettä toteuttavien maiden määrä):

- suojavyöhykkeet (9 maata)
- peittokasvien viljely ja talviaikainen kasvipeitteisyys (8 maata)
- laajaperäinen nurmituotanto (5 maata)
- kosteikon hoito (5 maata)
- lannan sijoituslevitys (4 maata)
- lannoitussuunnitelma ja -kirjanpito (4 maata)
- ravinnetaselaskelma (3 maata)
- eroosiontorjuntakaistat pelloilla (2 maata)
- suuren eroosioriskin alueiden hoito (1 maa)
- karjan siirtäminen talvella pois vesistöjen varrelta (1 maa)
- vaihtoehtoisten karjan juomapaikkojen tarjoaminen (1 maa)
- typpitaseen alentaminen tietyille tasolle (1 maa)

Lisäksi lannoituksen vähentäminen tai lannoitusrajat ovat osana useiden toimenpiteiden vaatimuksia. Tästä esimerkkinä ovat Irlannin, Itävallan ja Suomen perustoimenpiteet.

Suojavyöhykkeet vesistöjen varrella on yleinen vesiensuojelutoimenpide. Vertailtavista

maista vain Itävallassa ja Virossa suojavyöhykkeet eivät kuulu maatalouden ympäristötukiohjelmaan. Tämä ei välttämättä tarkoita sitä, ettei suojavyöhykkeiden perustamista tueta lainkaan, vaan sitä saatetaan tukea muilla, puhtaasti kansallisilla tukimuodoilla. Niissä maissa, joissa suojavyöhykkeitä toteutetaan, vyöhykkeiden leveys ja tukitasot vaihtelevat suuresti (Taulukko 4). Alankomaissa kyseessä ei ole varsinainen vesiensuojeluun tähtäävä suojavyöhyke, vaan luonnollinen ranta-alue. Suomen tukitaso hehtaaria kohden on kahdeksasta maasta kolmanneksi alhaisin jos otetaan huomioon kunkin maan korkein tukitaso.

Taulukko 4. Suojavyöhykkeiden tukitasoja eri maissa. Jos tukitaso on ensin ilmoitettu metreissä, suluissa ilmoitetaan myös hehtaarikohtaiset tukitasot, jotka ovat raportin tekijän laskemia paitsi Puolan kohdalla, jossa ne on otettu maaseudun kehittämisohjelman liitteestä 10.

Maa	Suojavyöhykkeen leveys	Vuotuinen tukitaso
Alankomaat	3 - 10 m (luonnollinen ranta-alue)	2,31 €/100 m (523 - 1734 €/ha)
Iso-Britannia		
Englanti	12 m	472 - 590 €/ha ¹
Skotlanti	6 - 24 m	418 €/ha
Wales	min. 7 m	212 €/ha
Irlanti	2,5 m	0,14 €/m (560 €/ha)
	5 m	0,34 €/m (680 €/ha)
	10 m	0,74 €/m (740 €/ha)
	30 m	2,70 €/m (900 €/ha)
Puola	2 m	11 €/100 m (575 €/ha ²)
	5 m	27 €/100 m (575 €/ha ²)
Ranska	10 m tai yli	Viljapellolla enintään 280 €/ha Palkokasveilla enintään 450 €/ha
Ruotsi	6 - 20 m	322 €/ha
Saksa		
Schleswig-Holstein	3 - 12 m	600 €/ha
Tanska	10 - 20 m	161 €/ha
Suomi	väh. 15 m	maks. 450 €/ha

1= Tukitaso on laskettu perustuen valinnaisesta toimenpiteestä saatavien pisteiden mukaan. Perustuen määrä on aina sama riippumatta siihen valituista toimenpiteistä.

2=Tukitaso on Puolassa ensin laskettu hehtaarikohtaisena ja käytännön laskennan helpottamiseksi muunnettu metrikohoiseksi.

Toinen yleinen vesiensuojelutoimenpide vertailtavissa maissa on peittokasvien viljely tai talviaikainen kasvipeitteisyys. Taulukko 5 kokoaa yhteen näiden toimenpiteiden tukitasot eri maissa. Suomen tukitasot vaikuttavat alhaisilta verrattuna muiden maiden tukitasoihin, mutta toisaalta ne ovat lisätoimenpiteitä, joiden tuki maksetaan perustuen lisäksi.

Kosteikon hoito voi olla sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun että vesiensuojelun toimenpide. Tätä toimenpidettä toteutetaan viidessä vertailussa mukana olevassa maassa. Korkeimmat vuotuiset tukitasot ovat Alankomaissa noin 641 €/ha ja Ruotsissa, jossa korkeatuottoisen peltomaan lisäksi tukitaso on noin 540 €/ha. Tanskassa peltomaalle perus-

tetun kosteikon perustuki on 470 €/ha/vuosi, mutta hoidosta voi saada lisätukea. Suomessa kosteikon hoidon tukitaso on maksimissaan 450 €/ha/vuosi ja Iso-Britanniassa (Skotlanti) 330 €/ha/vuosi. Alankomaissa tuki kohdistuu vain erityisen arvokkaille alueille, Tanskassa vesiensuojelullisille tai luonnonsuojelullisille prioriteettialueille ja Suomessa monivaikutteisen kosteikon tuki kohdistuu tietyille tärkeille valuma-alueille kattaen kuitenkin lähes koko maan. Suomessa peltoprosenttivaatimus vähentää toimenpiteen sovelletavuuden laajuutta.

Taulukko 5. Peittokasvien viljelyn ja talviaikaisen kasvipeitteisyyden tukitasoja eri maissa.

Maa	Tuettava toimenpide	Vuotuinen tukitaso
Iso-Britannia Englanti ELS	Peittokasvit talven yli	77 €/ha
Itävalta	Maissin aluskasvit Peittokasvit talven yli	50 €/ha 130 - 190 €/ha
Puola	Aluskasvi viljapellolla Talvipeittokasvi Sänkipeittokasvi	75 €/ha 0 - 100 ha, 37 €/ha 101 - 200 ha, 8 €/ha 201 - ha 105 €/ha, 52 €/ha 101 - 200 ha, 10 €/ha 201 - ha 100 €/ha, 50 €/ha 101 - 200 ha, 10 €/ha 201 - ha
Ranska	Peittokasvien viljely	48 - 86 €/ha/vuosi yksivuotisten kasvien kanssa, lopulliset tukitasot määritellään paikallisesti
Ruotsi	Peittokasvien viljely Peittokasvien viljely ja kevätmuokkaus	97 €/ha 161 €/ha
Saksa Schleswig-Holstein Brandenburg	Peittokasvit tai aluskasvit Peittokasvit tai aluskasvit	80 - 125 €/ha 45 - 79 €/ha
Viro	Talviaikainen kasvipeitteisyys 30 % peltoalasta	Tukitaso koko Ympäristöystävällinen maataloustuotanto -toimenpiteelle 80,53 €/ha peltomaalla 51,13 €/ha nurmella
Suomi	Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys (lisätoim.) Kerääjäkasvien viljely (lisätoim.)	30 - 45 €/ha 13 €/ha

Myös laajaperäinen nurmituotanto on yleinen toimenpide, jota toteutetaan lähes puolessa vertailtavista maista. Alhaisimmat vuosittaiset tukitasot tälle toimenpidetyypille on Suomessa ja Ruotsissa 55 €/ha. Ranskassa vuosittainen tukitaso on 76 €/ha, Saksan Brandenburgissa 120 €/ha ja Puolassa 124 €/ha.

Lannan sijoituslevitys -toimenpidettä toteutetaan neljässä tarkastellussa maassa, joista korkein tukitaso on Suomessa (56 €/ha/vuosi). Irlannissa, Itävallassa ja Saksassa (Schleswig-Holstein) tukitasot vaihtelevat 15 - 30 €/ha/vuosi. Irlannin ja Itävallan tukitaso on säädetty lantakuutiota kohden ja tässä on käytetty laskentaperusteena Itävallan lannan levityksen maksimitasoa 30 m³/ha.

Useita vesiensuojelutoimenpiteitä toteutetaan vain harvoissa maissa. Toisaalta voidaan ajatella, että ravinnetaselaskelmat, lannoitus suunnitelmat ja lannoituskirjanpito sekä typ-

pitäseen alentaminen ovat kaikki hyvin samantapaisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on lannoituksen optimointi. Näitä toimenpiteitä on seitsemässä maassa ja Taulukko 6 kuvaa olennaisia piirteitä näistä toimenpiteistä sekä toimenpiteiden tukitasoja. Suurimmat tukitasot ovat Itävallassa, Puolassa ja Tanskassa. Tanskassa toimenpiteeseen valitaan ensisijaisesti luomutiloja. Tanskassa on erikseen luomutuotantoon siirtymisen tuki, muttei luomutuotannon ylläpidon tukea.

Taulukko 6. Lannoituksen optimointiin tähtääviä toimenpiteitä ja tukitasoja eri maissa.

Maa	Tuettava toimenpide	Asetetaanko lannoitusmäärille rajoja	Vuotuinen tukitaso
Itävalta	Integroitu peltoviljely, sis. mm. typpilannoitusrajoituksia, maaperäanalyysiä, lannoituskirjanpidon ja fosforilannoituksen maaperän fosforipitoisuuden mukaan	Kyllä	Koko toimenpiteelle perunoille ja juureksille 150 €/ha
Puola	Noudatetaan lannoitussuunnitelmaa, maksimilannoitustasot annettu	Kyllä	Maksimissaan 90 €/ha
Ruotsi	Ravinnetaselaskelma, sisältää myös torjunta-aineiden käytön rajoituksia	Ei	Maksimissaan 27 €/ha
Saksa Brandenburg	Ravinnetaseen alentaminen tietyn tason alle	Kyllä	65 €/ha
Tanska	Lannoitussuunnitelma ja lannoituskirjanpito, lannoituksen ja torjunta-aineiden käytön rajoittaminen	Kyllä	101 €/ha
Viro	Ympäristöystävällinen maataloustuotanto, sis. mm. lannoitussuunnitelman sekä maaperän ja lannan ravinnepitoisuuden analyysin	Kyllä	Tukitaso koko toimenpiteelle 80,53 €/ha peltomaalla 51,13 €/ha nurmella
Suomi	Ravinnetaselaskelma Typpilannoituksen tarkentaminen Vähennetty lannoitus	Ei Kyllä jos liukoisen typen määrä ylittää rajan Kyllä	18 €/ha 23 €/ha 10 €/ha

3. Johtopäätökset

Tässä selvityksessä on tarkasteltu 10 EU-maan maatalouden ympäristötukijärjestelmiä suhteessa Suomen maatalouden ympäristötukiohjelmaan. Vertailu osoittaa, että kussakin maassa on omaleimainen ympäristötukiohjelma, mutta ohjelmista voidaan löytää myös yhteisiä rakenteellisia piirteitä ja samankaltaisia toimenpiteitä. Vertailussa Suomi eroaa muista maista tuen suuressa kattavuudessa ja voimakkaassa vesiensuojelutoimenpiteiden painotuksessa. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja hoitoon tähtääviä toimenpiteitä taas on Suomessa vähemmän kuin esimerkiksi Alankomaissa ja Ruotsissa. Yhteisiä piirteitä löytyy Suomen sekä Iso-Britannian ja Irlannin kanssa tuen kaksipuolisessa rakenteessa. Itävallan kanssa yhteinen piirre on melko alhainen tuki-intensiteetti yhdistettynä korkeaan tuen kattavuuteen.

Tuen kattavuus on alimmillaan intensiivisen maatalouden maissa ja toisaalta korkein kattavuus on lähes kaikissa niissä maissa, joissa maatalous on suhteellisen ekstensiivistä. Voidaan siis ajatella, että ympäristöpalvelut nähdään näissä maissa osana maataloustuotantoa. Esimerkiksi Skotlannin maatalouden kehittämisohjelman lyhyessä esittelyssä kerrotaan, että ympäristötukiohjelman yhtenä tavoitteena on maatalous- ja maisemanhoitoyritysten (land management) elinkelpoisuuden turvaaminen ympäristöpalveluiden tuottamiseksi. Toisaalta esimerkiksi Iso-Britanniassa maatalouden ympäristötuen avulla tuetaan myös laajempaan maaseudun kehittämiseen liittyviä toimia, kuten historiallisten rakennusten ylläpitoa ja virkistysreittejä.

Vesiensuojelutoimenpiteistä peittokasvien, laajaperäisen nurmituotannon ja lannoituksen optimointiin tähtäävien toimenpiteiden tukitasot ovat Suomessa alhaiset verrattuna muihin tarkasteltuihin näitä toimenpiteitä toteuttaviin maihin. Myös suojavyöhykkeiden tukitaso on Suomessa melko alhainen, mutta kuitenkin korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa. Lannan sijoituslevityksen osalta Suomen tukitaso oli neljästä toimenpidettä toteuttavasta maasta korkein.

On mielenkiintoista, että Tanskassa ja Alankomaissa, joissa on tarkasteltavista maista kaikkein suurin kotieläintiheys (eläinyksikköä/ha), ei toteuteta lainkaan lannan käsittelyyn liittyviä maatalouden ympäristötukitoimenpiteitä. Maatalouden ympäristötukiohjelmien sisältö riippuu kuitenkin myös siitä, miten maatalouden ympäristöasioita on säädelty tai mitä muita ohjauskeinoja on käytössä kussakin maassa. Lannan käsittelyä säädelään kansallisessa lainsäädännössä, jolloin tietyt toimintatavat tai toimenpiteet voivat olla pakollisia. Lisäksi Tanskassa on panostettu voimakkaasti lannan käsittelyyn esimerkiksi biokaasulaitoksissa, joita on tuettu julkisin varoin.

Maatalouden ympäristötuen määrällä ei ole suoraa yhteyttä ympäristövaikutuksiin, vaan ympäristötuen maksaminen perustuu menetettyjen tulojen tai lisääntyneiden kustannusten kompensointiin. Tukitasot lasketaan kunkin maan tai alueen paikallisten olosuhteiden mukaan. Tällä logiikalla viljelyalaa pienentävien tai satoja vähentävien toimenpiteiden tukitason pitäisi olla suurin suurimpien hehtaarisatojen alueilla. Toisaalta koko tukijärjestelmän rakenne ja tavoitteiden painotukset ohjaavat tukitasoja.

Kuten maatalouden ympäristötuen kehittämistä koskevassa keskustelussa on todettu, vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentaminen saattaa parantaa tuen vaikuttavuutta. Vertailussa mukana olleista maista esimerkiksi Ranskassa paikalliset vesiensuojelutoimenpiteet on kohdennettu tärkeiksi määritellyille valuma-alueille ja Ruotsissa peltoviljelyn ravinnepäästöjen vähentämiseen tähtäävä toimenpide on kohdennettu Etelä-Ruotsin intensiivisen maatalouden alueille.

Brandenburgin vapaaehtoinen vesiensuojelutoimenpide on mielenkiintoinen, sillä siinä asetetaan typpitaseelle rajat, jotka tulee saavuttaa. Muissa maissa toteutetuissa toimenpiteissä lasketaan typpitaseita, laaditaan lannoitus suunnitelmia tai asetetaan lannoituksen enimmäisrajoja, mutta muualla ei typpitaseen vähentämiseksi ole asetettu numeerisia vaatimuksia. Tällä toimenpiteellä voi olettaa olevan hyvä vaikuttavuus, mutta toisaalta sitä voidaan kritisoida tasapuolisuuden puutteesta siksi, että se kohdistuu niihin tiloihin, joilla on ohjelmakauden alussa korkea typpitase. Jos esimerkiksi tila on jo aikaisemmin laskenut typpitasettaan alle tavoiterajan, se ei ole enää tukikelpoinen.

Lähteet

Breeuwer, A., Berendse, F., Willems, F., Foppen, R., Teunissen, W., Schekkerman, H. & Goedhart, P. 2009. Do meadow birds profit from agri-environment schemes in Dutch agricultural landscapes? *Biological Conservation* 142(12): 2943 - 2953.

Duer, I. 2009. Ochrona gleb i wód. Biblioteczka Programu rolnośrodowiskowego 2007-2010. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwojuwski. Government of Poland.

European Commission 2005. Agri-environment Measures - Overview on General Principles, Types of Measures, and Application. European Commission, Directorate General for Agriculture and Rural Development, Unit G-4 - Evaluation of Measures applied to Agriculture, Studies.

European Commission. 2010. Rural Development in the European Union. Statistical and Economic Information. Report 2009. European Commission, Directorate General for Agriculture and Rural Development.

European Network of Rural Development. 2010. Rural Development Programme summary information UK – Scotland.

Eurostat 2010. Europe in Figures – Eurostat Yearbook 2010.

Government of Schleswig-Holstein. 2009. Agriculture in Schleswig-Holstein –Facts and figures. Ministry of Agriculture, Environment and Rural Areas of the Federal State of Schleswig-Holstein. Esite.

Kaljonen, M. 2006. Co-construction of Agency and environmental management. The case of agri-environmental policy implementation at the Finnish farms. *Journal of Rural Studies* 22(2): 205 - 216.

Kleijn, D., Berendse, F., Smit, R., Gilissen, N., Smit, J., Brak, B. & Groeneveld, R. 2004. Ecological Effectiveness of Agri-Environment Schemes in Different Agricultural Landscapes in The Netherlands. *Conservation Biology* 18(3): 775 - 789.

Kryzstoforski, M. 2009. Rolnictwo Zrównowazone. Biblioteczka Programu rolnośrodowiskowego 2007 - 2010. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwojuwski. Government of Poland.

Prager, K. & Freese, J. 2009. Stakeholder involvement in agri-environmental policy making – Learning from a local- and a state-level approach in Germany. *Journal of Environmental Management* 90: 1154 - 1167.

Primdahl, J., Vesterager, J.P., Finn, J.A., Vlahos, G., Kristensen, L. & Vejre, H. 2010. Current use of impact models for agri-environment schemes and potential for improvements of policy design and assessment. *Journal of Environmental Management* 91: 1245 - 1254.

Tietz, A. 2007. Ländliche Entwicklungsprogramme 2007 bis 2013 im Vergleich – Finanzen, Schwerpunkten, Maßnahmen. Landbauforschung Völkenrode. Sonderheft 315.

Maaseudun kehittämisohjelmia tai -strategioita

Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz. Nationale Rahmenregelung der Bundesrepublik Deutschland für die Entwicklung ländlicher Räume. 5. Änderung Stand 15.10.2010

Government of Denmark. 2010. The Danish Rural Development Programme 2007 - 2013. Revised version. Ministry of Food, Agriculture and Fisheries.

Government of England. 2007. The Rural Development Programme for England 2007 - 2013. Department for Environment, Food and Rural Affairs.

Government of Estonia. 2008. Estonian Rural Development Plan 2007-2013. Ministry of Agriculture.

Government Offices of Sweden. 2008. Rural Development Programme for Sweden – the Period 2007 - 2013. The Swedish Ministry of Agriculture.

Government of Ireland. 2007. Ireland CAP Rural Development Programme 2007 - 2013. CAP Rural Development Division.

Government of Netherlands. 2008. Plattelandsontwikkelingsprogramme 2007-2013 voor Nederland (POP2). Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu & Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Government of Poland. 2007. Rural Development Programme 2007 - 2013. Ministry of Agriculture and Rural Development.

Land Brandenburg & Berlin. 2007. Entwicklungsplan für den ländlichen Raum Brandenburgs und Berlins 2007 - 2013. Ministerium für Infrastruktur und Landwirtschaft.

Landesregierung Schleswig-Holstein. 2007. Entwicklungsprogramm für den ländlichen Raum des Landes Schleswig-Holstein (Deutschland) für den Programmplanungszeitraum 2007 - 2013. Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2007. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 - 2013.

République Française. 2007. Programme de développement rural hexagonal 2007 - 2013. Ministère de l'alimentation, de l'agriculture et de la pêche.

The Scottish Government. 2007. Scotland Rural Development Programme 2007 - 2013.

The Scottish Government. 2010. Rural Development National Strategy Plan 2007 - 2013. United Kingdom.

The Scottish Government. 2010. Rural Development Programme for Scotland 2007 - 2013. The Strategic Plan.

Welsh Assemble Government. 2010. Rural Development Plan for Wales 2007 - 2013.

Österreichisches Programm für die Entwicklung des Ländlichen Raums 2007 - 2013 – Fassung nach 3. Programmänderung.

Tukiehtoja tai oppaita

Direction Régionale de l'Environnement Rhône-Alpes. 2007. Guide regional MAE T. A destination des opérateurs agroenvironnementaux sur sites Natura 2000. Gestion des milieu et biodiversité, le 14/07/2007.

Government of Denmark. 2010. Vejledning om tilsagen til 5-årige miljø- og økologiordningen 2010 samt eksisterende tilsagn. 4. udgave. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. FødevareErhverv.

Government of Ireland. 2007. Rural Environment Protection Scheme. Farmer's handbook for REPS 4. Department of Agriculture, Fisheries and Food.

Government of Ireland. 2007. Terms and Conditions of the Rural Environment Protection Scheme (REPS) and NATURA 2000 scheme. Department of Agriculture, Fisheries and Food.

Government of Netherlands. 2010. Subsidie agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Onderdeel van het subsidiestelsel natuur- en landschapsbeheer aanvraagperiode 2011. Dienst Regelingen.

Maaseutuvirasto. 2010. Hakuopas 2010. Tilatuki, maatalouden ympäristötuki, luonnonhaittakorvaus, kansalliset tuet. Maaseutuviraston julkaisuja: Hakuoppaita ja ohjeita. 151 s.

Seurantaratortteja tai evaluointeja

Centre National pour l'Aménagement des Structures des Exploitations Agricoles (CNASEA). 2008. Evaluation ex post du Plan de Développement Rural National Marché CNASEA n° 22-07 Soutien à l'agroenvironnement Synthèse de l'évaluation.

Jordbruksverket. 2010. Årsrapport 2009. Landbygdsprogram för Sverige år 2007 - 2013.

Natural England. 2009. Agri-environment schemes in England 2009. A review of results and effectiveness.

Henkilökohtaisia kontakteja

Andersen, C.D. Miljøkontoret, Fødevarerhverv. Denmark. 26.1. 2011.

Dobrzynska, Nina. Zastępca Dyrektora, Department for Direct Payments, Ministry of Agriculture and Rural Development. Poland. 19.1.2011.

Guérin, Marc. Chef du département Territoires, Cemagref – L'Institut de recherche en sciences et technologies pour l'environnement. France. 4.1.2011.

Hörtdörfer, Carina. Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume Schleswig-Holstein. Deutschland. 10.1.2011

Kleijn, David. Researcher. Alterra, Centre for Ecosystem Studies. The Netherlands. 7.1.2011.

O'Byrne, Colm. Agri Environment Options Scheme. Department of Agriculture, Fisheries and Food. Ireland. 30.12.2010, 24.1.2011.

Oltmer, Katrin. Agricultural Economics Research Institute (LEI). The Netherlands. 20.1.2011.

Schönberg, Angelika. Ökologischer Landbau, Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz. Deutschland. 20.1.2011.

Selge, Iiri. Agri-environmental Monitoring Bureau, Agricultural Research Centre. Estonia. 15.12.2010.

ÖPUL-Hotline. Agrarmarkt Austria, Referat ÖPUL. Österreich. 12.1.2011.

Internet-sivustoja

AgrarMarkt Austria. Tietoa Itävallan ympäristötukiohjelmasta
<http://www.ama.at/Portal.Node/public?genetics.am=PCP&p.contentid=10007.19512> [Viitattu 4.1.2011]

Department for Environment, Food and Rural Affairs. Internet-sivusto Englannin ympäristötukiohjelmasta <http://ww2.defra.gov.uk/food-farm/land-manage/stewardship/>. [Viitattu 10.12.2010]

Department of Agriculture, Fisheries and Food, yleiskuvaus Irlannin REPS-ohjelmasta <http://www.agriculture.gov.ie/farmerschemespayments/ruralenvironmentprotectionschemereps/overviewofreps/>. [Viitattu 20.12.2010]

Jordbruksverket, Ruotsin maatalouden ympäristötukisivut
<http://www.jordbruksverket.se/vuosimnesomraden/stod/miljoersattningar/>. [Viitattu 20.12.2010]

Ranskan Landesin departementin maatalouden ympäristötukea koskeva sivut
http://www.landes.equipement-agriculture.gouv.fr/article.php3?id_article=184
[Viitattu 27.1.2011]

Regiebureau, tietoa Alankomaiden maatalouden ympäristötukiohjelmasta <http://www.regiebureau-pop.eu/nl/info/38/126/23/>. [Viitattu 15.12.2010]

OSA II

Maatalouden ympäristötuen luonnon monimuotoisuustoimenpiteet eräissä EU-maissa

Kati Berninger

SISÄLLYS

Johdanto	50
1. Eri maiden luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden esittely	51
1.1. Iso-Britannia	52
1.1.1. Englanti	52
1.1.2. Skotlanti	57
1.2. Itävalta	62
1.3. Ranska	65
1.4. Ruotsi	71
1.5. Saksa	76
1.5.1. Schleswig-Holstein	76
1.6. Tšekki	78
1.7. Suomi	81
2. Vertailu	83
2.1. Perinnebiotooppien hoitoon liittyvät toimenpiteet	84
2.2. Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuustoimenpiteet	86
2.3. Maisemaelementtien ja pienbiotooppien ylläpito	87
2.4. Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuustoimenpiteet	88
2.5. Luonnonmukaisen viljelyn tukitasot	89
3. Johtopäätökset	91
Lähteet	92

Johdanto

Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on kannustaa viljelijöitä ympäristön suojeluun ja hoitoon tiloillaan. Ympäristötuki tarjoaa rahallisen korvauksen toimenpiteiden aiheuttamista lisääntyneistä kustannuksista ja/tai vähentyneestä satotasosta. EU-maissa maatalouden ympäristötuki on osittain EU:n rahoittama ja osittain se rahoitetaan kansallisista lähteistä. Eri maissa tuen rakenne ja sisältö vaihtelee suuresti, mutta yhteisiäkin piirteitä löytyy. Esimerkiksi yhtenä maatalouden ympäristötuen tavoitteena on kaikissa EU-maissa luonnon monimuotoisuuden suojelu ja edistäminen, mutta tälle teemalle annettu painoarvo ja käytetyt toimenpiteet vaihtelevat.

Tämä selvitys käsittelee eräiden EU-maiden maatalouden ympäristötukiohjelmien luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja suojeluun liittyviä toimenpiteitä. Eri maiden ympäristötukiohjelmien yleispiirteitä ja vesiensuojelutoimenpiteitä käsitellään erillisessä selvityksessä (ks. Osa I). Osittain mukana on samoja toimenpiteitä, mutta tässä niitä tarkastellaan lähinnä luonnon monimuotoisuuden ylläpidon ja suojelun näkökulmasta. Samoista toimenpiteistä voivat tällöin nousta esille erilaiset vaatimukset kuin yleisessä tarkastelussa ja vesiensuojelutoimenpiteiden näkökulmasta.

Selvityksessä on mukana kuusi EU-maata, joiden maatalouden ympäristötukiohjelmissa on saatujen ennakkotietojen mukaan käytössä runsaasti luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä, niiden tukitaso on korkea ja/tai luonnon monimuotoisuuden ylläpitoa ja suojelua on erityisesti painotettu ympäristötuen tavoitteissa. Valitut maat ovat: Iso-Britannia (Englanti ja Skotlanti), Itävalta, Ranska, Ruotsi, Saksa (Schleswig-Holstein) ja Tšekki. Lisäksi kuvataan Suomen maatalouden ympäristötukiohjelman luonnon monimuotoisuustoimenpiteet, jotta vertailu olisi mahdollista.

Selvityksen aineistona on käytetty vertailtavien maiden, alueiden tai osavaltioiden maaseudun kehittämisohjelmia vuosille 2007 - 2013 sekä viljelijöille tarkoitettua neuvontamateriaalia. Joitakin yksityiskohtia on tarkistettu henkilökohtaisilla yhteydenotoilla asiantuntijoihin. Niiden maiden kohdalla, joiden valuuttana ei ole euro, käytetään tässä raportissa ensisijaisesti maatalouden kehittämisohjelmissa ilmoitettuja euromääriä. Muussa tapauksessa tukitasot on muunnettu euroiksi tekstissä ilmoitetulla valuuttakurssilla ja pyöristetty lähimpään täyteen euroon. Tässä selvityksessä on yhtenäisyyden vuoksi käytetty samoja valuuttakursseja kuin luvun 2 selvityksessä.

Maatalouden ympäristötukiohjelmien luonnon monimuotoisuuteen liittyvien toimenpiteiden lisäksi tässä selvityksessä käsitellään myös erillisiä Natura 2000 -toimenpiteitä niiltä osin, kun ne on kuvattu kunkin maan tai alueen maaseudun kehittämisohjelmissa. Toisissa maissa Natura 2000 -tuki on sisällytetty maatalouden ympäristötukeen. Pelkällä kansallisella rahalla toteutetut toimenpiteet on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Tässä ei myöskään tarkastella ei-tuotannollisten investointien tukea, vaikka sen avulla rahoitetaankin luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä toimenpiteitä.

Sisällöllisesti tässä vertailussa tarkastellaan erityisesti perinnebiotooppien hoitoon ja pellolla tehtäviin luonnon monimuotoisuutta edistäviin toimenpiteisiin liittyviä tukiehtoja ja tukitasoja sekä luonnonmukaisen viljelyn tukitasoja. Luonnonmukaisen viljelyn tukitasoissa on keskitytty tarkastelemaan peltoviljelyn, nurmituotannon ja avomaan vihannesviljelyn tukitasoja. Myös maisemaelementtien ja pienbiotooppien hoitoon keskittyviä sekä nurmituotannon luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä on mukana tarkastelussa. Sen sijaan perinteisten kotieläinrotujen ja viljelykasvien kasvatusta on rajattu tarkastelun ulkopuolelle.

Lisätiedon etsimisen helpottamiseksi kunkin toimenpiteen nimi on mainittu suluissa alkuperäiskielellä. Tšekin kohdalla alkuperäiskieliset nimet puuttuvat, sillä tiedot perustuvat maaseudun kehittämishjelman englanninkieliseen käännökseen.

1. Eri maiden luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden esittely

Seuraavassa kuvataan lyhyesti kunkin maan maatalouden ympäristötukijärjestelmien luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja edistämiseen tähtäviä toimenpiteitä ja niiden tukitasoja. Kunkin maan toimenpiteet on luokiteltu viiteen kategoriaan: perinnebiotooppien hoitoon, pellolla toteutettaviin toimenpiteisiin, maisemaelementteihin ja pienbiotooppeihin kohdistuviin toimenpiteisiin, nurmella toteutettaviin toimenpiteisiin ja luomutukeen. Joissakin maissa on toimenpiteitä, jotka eivät sovi mihinkään näistä kategorioista ja silloin ne on ryhmitelty oman otsikkonsa alle. Luokitus on tehty Suomen järjestelmän perusteella eivätkä eri luokkien väliset rajat ole aina selkeät. Esimerkiksi perinnebiotooppi määritellään eri maissa eri lailla ja erilaisten luonnonolosuhteiden sekä erilaisen käyttöhistorian myötä myös perinnebiotoopit eroavat toisistaan. Siksi ei ole aina itsestään selvää, mikä toimenpide kohdistuu perinnebiotooppeihin ja mikä ihan ”tavalliseen” nurmeen.

Rajanveto selvitykseen mukaan otettavien ja pois jätettävien toimenpiteiden välillä oli joskus vaikeaa. Mukana ei ole välttämättä kaikkia käsiteltävien maiden luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä. Välillä eri maiden lähes samannimisten toimenpiteiden välillä on sen verran eroja, että toinen otettiin mukaan tarkasteluun ja toinen jäi tarkastelun ulkopuolelle. Esimerkiksi Ruotsissa laajaperäisen nurmituotannon toinen osatoimenpide kohdistuu nimenomaan luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja se on otettu mukaan tarkasteluun, kun taas Suomen vastaava toimenpide sisältää ainoastaan lannoitusrajoituksia ja se on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Selkeästi metsänhoidolliset toimenpiteet on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Lisäksi vastaan tuli myös toimenpiteitä, jotka kyllä edistävät luonnon monimuotoisuutta, mutta ne eivät suoranaisesti liity maatalouteen tai edes maatalousympäristöön. Yksi esimerkki tällaisista toimenpiteistä on Skotlannin petolintujen ruokinta -toimenpide.

1.1. Iso-Britannia

Iso-Britanniassa maatalouden ympäristöohjelmat toteutetaan alueittain ja tässä vertailussa ovat mukana Englanti ja Skotlanti.

1.1.1. Englanti

Perustason ohjelma (Entry Level Stewardship, ELS) on avoin kaikille tiloille ja osallistuva tila voi valita suuresta määrästä valinnaisia toimenpiteitä, joista saa kustakin tietyn määrän pisteitä. Perustason ohjelmassa pitää kerätä 30 pistettä/ha, mikä vastaa tukitasoa 30 £/ha/vuosi eli noin 35 €/ha/vuosi (1 £ = 1,18 €, 27.11.2010).

Ylänköalueen perusohjelmassa (Uplands Entry Level Stewardship, UELS) erityisillä luonnonhaitta-alueilla vaaditaan 62 pistettä/ha ja nummialueilla 23 pistettä/ha tukitasojen ollessa täten 62 ja 23 £/ha/vuosi. Luonnonhaitta-alueille kuulumattomilla alueilla pistevaatimus ja tukitaso on alhaisempi. Ohjelman pakollisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa luontaisten yli 100 m² kokoisten pensaikkoalueiden säilyttäminen. Tämä tapahtuu välttämällä karjan lisäruokintaa, lannoittamista ja torjunta-aineiden käyttöä näiden alueiden läheisyydessä. Ylänköalueen perusohjelman valinnaiset toimenpiteet ovat osittain samoja kuin ELS:ssä, mutta niistä voi saada enemmän pisteitä.

Luomuperustason ohjelmassa (Organic Entry Level Stewardship, OELS) vaaditaan 60 pistettä/ha, mikä vastaa tukitasoa 60 £/ha/vuosi (noin 71 €/ha/vuosi). Luomuviljelyn vaatimusten täyttämisestä saa 30 pistettä/ha. Ylänköalueella luomuperustasaan vaaditaan alueesta riippuen 60 - 92 pistettä/ha eli tukitaso on 60 - 92 £/ha/vuosi (noin 71 - 109 €/ha/vuosi). Laajoilla nummialueilla luomutukea ei ole, vaan niiden alueiden tuki muodostuu ylänköalueen perusohjelman mukaisesti. Luomuun siirtymisen tuki on ensimmäisen kahden vuoden ajalta 175 £/ha/vuosi (noin 207 €/ha) luomuperustason tuen lisäksi. Siirtymistuen saamiseksi ei vaadita pisteiden kerryttämistä, vaan se maksetaan luomuperustason tuen lisäksi. OELS:ssä on valittavana pääosin samat vaihtoehtoiset toimenpiteet kuin ELS:ssä, mutta jos toimenpiteessä suljetaan viljelykelpoista maata käytön ulkopuolelle, siitä kertyy korkeampien kustannusten vuoksi enemmän pisteitä. Esimerkiksi viljelemätön laikku pellon kulmassa kerryttää luomuohjelmassa 500 p/ha, kun siitä tavallisessa ohjelmassa saa 400 p/ha. Eroja on luonnollisesti myös siinä, mitä keinoja on sallittu esimerkiksi rikkaruohontorjunnassa.

Erityistukiohjelma (High Level Stewardship) on kilpailutettu erityisen arvokkaisiin alueisiin kohdistuva ohjelma, jonka tuki maksetaan toteutettujen toimenpiteiden mukaan perusohjelman tuen lisäksi. Ohjelman sopimukset tehdään 10-vuotisinä.

Alla on kuvattu teemoittain luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä näissä eri ohjelmissa. Suluisissa on esitetty, missä ohjelmissa toimenpide on mahdollista valita. Perustason ohjelmien toimenpiteiden kohdalla tukitaso on esitetty pisteinä ja erityistukiohjelman toimenpiteiden kohdalla tukitaso on ilmoitettu puntina ja euroina.

Perinnebiotooppien hoito

- Kosteian niityn hoito (Management of rush pasture, ELS) hoito sisältää niiton kerran vuodessa ja niiton jälkeisen laidunnuksen. Karjan lisäruokinta on kielletty. Lannoitus lannalla maksimissaan 12,5 tonnia/ha. 150 p/ha.
- Ylänköalueen perinteinen aidattu laidun (Enclosed rough grazing, ELS) on alle 15 ha perinnebiotooppialue, jolla ei sallita lisäruokintaa eikä lannoitusta. Karjan määrää ei saa lisätä nykyisestä. Kivenlohkareet ja somerikot on jätettävä paikoilleen. 35 p/ha.
- Lintujen huomioon ottaminen nummialueen perinteisen aidatun laitumen hoidossa (Management of enclosed rough grazing for birds, UELS). Tämä toimenpide kohdistuu alueisiin, joilla tai joiden lähistöllä tiedetään pesivän kahlaajalintuja, kuten töyhtöhyppiä ja taivaanvuohia. Eläinten määrä huhti-kesäkuussa on rajoitettu 0,4 eläinyksikköön/ha. Äestys ja muu maaperän käsittely on kielletty huhti-kesäkuussa. Pysyvät kosteikot, kuten suot, on säilytettävä. Säilörehun käyttö on kielletty. Muuten samat vaatimukset kuin vastaavassa ELS -toimenpiteessä. Kosteiden niittyjen osalta vaatimukset ovat samat kuin ELS -toimenpiteessä. 35 p/ha.
- Nummialueen perinteinen laidun (Unenclosed moorland rough grazing, ELS) on laaja, yli 15 ha kokoinen alue, jolla ei sallita säilörehun käyttöä eikä lannoitusta. Maata ei saa muokata ja suot pitää säilyttää. 5 p/ha
- Ylänköalueen nummien hoito/kunnostus (Maintenance/restoration of moorland, HLS) -toimenpiteessä seurataan annettua laidunnuskalenteria, joka ottaa huomioon erilaiset biotoopit ja niiden nykyisen kunnon. Kunnostuksessa voidaan joutua sulkemaan joitakin alueita laidunnuksen ulkopuolelle. Vuotuinen tukitaso on 40 £/ha (noin 47 €/ha). Myös varpukasvien palauttamiseksi tietyille alueelle on oma toimenpiteensä, tukitaso 60 £/ha/vuosi (noin 71 €/ha/vuosi).
- Heinän teko -toimenpiteen (Haymaking, UELS) tavoitteena on ylläpitää ja luoda uudestaan heinäntekoperinnettä niillä alueilla, jotka ovat tai ovat olleet perinteisiä heinäniittyjä. Niitto aikaisintaan heinäkuun alkupuolella ja niiton jälkeinen laidunnus. 60 p/ha.
- Metsälaitumen hoito (Maintenance of wood pasture and parkland, HLS) tapahtuu aluetta laiduntamalla ja säästämällä olemassa olevat puut/taimet. Lannoitus ja maan muokkaus on kielletty. Tukitaso on 180 £/ha/vuosi (noin 212 €/ha/vuosi).
- Perinteisen tulvaniityn hoito (Maintenance of traditional water meadows, HLS) sisältää veden pinnan säännöstelyn siten, että alue on tiettyyn aikaan vuodesta veden alla ja tiettyyn aikaan kuivana. Myös säännöstelyyn käytettyjä rakenteita pitää ylläpitää. Alueen ollessa kuivana sitä hoidetaan laiduntamalla tai niittämällä. Vuotuinen tukitaso on 350 £/ha (noin 413 €/ha).
- Lajirikkaan luonnonniityn kunnostus tai hoito (Restoration/maintenance of species-rich semi-natural grassland, HLS) laiduntamalla tai niittämällä, muut ehdot sovitaan kohteen mukaan. Vuotuinen tukitaso 200 £/ha (noin 236 €/ha).

- Linnustolle arvokkaan rantaniityn hoito tai kunnostus (Restoration/maintenance of wet grassland for breeding waders/wintering waders and wildfowl, HLS) sisältää alueen hoitamisen laiduntamalla tai niittämällä loppukesästä, veden tason säätelyä, ojien ym. rakenteiden ylläpitoa ja kunnostusta sekä lintujen häirinnän välttämisen. Vuotuinen tukitaso on 255 - 335 £/ha (noin 301 - 395 €/ha). Joissakin tapauksissa myös kostean rantaniityn luominen on mahdollista. Tällöin vuotuinen tukitaso on 285 - 355 £/ha (noin 336 - 419 €/ha).
- Alankoalueen nummien kunnostus tai hoito (Restoration/maintenance of lowland heathland, HLS) sisältää pienten alueiden kulottamista tai niittoa joka vuosi, palokujien kunnossapito ja laidunnus kuuluvat myös hoitoon. Kunnostus voi tarkoittaa mm. puiden raivausta umpeen kasvaneelta alueelta. Vuotuinen tukitaso on 200 £/ha (noin 236 €/ha). Myös alankoalueen nummien perustamiseen on omat toimenpidevaihtoehdot.

Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Pellon tai nurmialueen reunan suojavyöhykkeet (Buffer strips on cultivated land/intensive grassland, ELS), leveys 2 - 6 m (300 - 400 p/ha). Näitä vyöhykkeitä rohkaistaan perustamaan luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeisiin paikkoihin, kuten pensaitojen, kivimuurien tai puurivien viereen. Niitto on sallittu enintään joka toinen vuosi. HLS -ohjelmassa on kasvilajirikas suojavyöhyke -toimenpide, jonka vuotuinen tukitaso on 485 £/ha (noin 572 €/ha). Vyöhyke perustetaan joko luontaisesti tai kylvämällä alueelle sopivaa heinien ja kukkien siemenseosta. Vyöhykettä joko niitetään tai laidunnetaan tapauskohtaisesti.
- Viljelemätön laikku pellon kulmassa (Management of field corners, ELS) on kooltaan enintään 2 ha. Laikkuja saa olla enintään yksi jokaista 20 ha kohti. Laikun saa niittää vain kerran viiden vuoden aikana. 400 p/ha.
- Pienisiemenisten kasvien seosta (Wild bird seed mixture, ELS) viljellään siemeniä syöviä lintuja varten vähintään 6 m leveällä vyöhykkeellä pellon reunalla. Sato jää paikalleen seuraavaan maaliskuuhun asti. Aluetta ei saa laiduntaa. Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. Aluetta ei saa laiduntaa. 450 p/ha. HLS -ohjelmassa laikujen koko ja sijainti suunnitellaan tapauskohtaisesti alueella esiintyvien lintulajien mukaan. Vuotuinen tukitaso on 475 £/ha (noin 561 €/ha).
- Mesikasvien kasvattaminen hyönteisiä varten pellon reunalla (Nectar flower mixture, ELS) vähintään 6 m leveällä vyöhykkeellä. Siemenseoksessa pitää olla vähintään neljä eri runsasmetistä kasvia. Puolet alueesta niitetään keskikesällä ja koko alue syksyllä. Niittojäte viedään pois. Niiton jälkeinen laidunnus on sallittu. 450 p/ha.
- Sänkipelto talven yli (Overwintered stubble, ELS), olki viedään pois. Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. 120 p/ha
- Kovakuoriaisvalli (Beetle banks, ELS) on 2 - 4 m leveä ja 40 cm korkea maavalli, joka

perustetaan pellolle maassa pesivien lintujen, pienten nisäkkäiden ja hyönteisten elinympäristöksi. Valli kulkee pellon päästä päähän ja sille kylvetään mätästäviä heinä-lajeja. Aluksi sitä voi joutua niittämään useinkin, mutta seuraavina vuosina niitetään vain puuvartisten kasvien torjumiseksi. 580 p/ha.

- Kiurulaikut (Skylark plots, ELS) ovat kiurujen pesintää varten keskelle avoimella alueella sijaitsevaa syysviljapeltoa perustettavia vähintään 3 m leveitä ja pinta-alaltaan vähintään 16 m² kokoisia laikkuja. Ne ovat kylvämättä tai käsitellään herbisidillä ennen vuodenvaihdetta. Laikkujen paikka voi vaihdella vuosittain. Laikkujen tiheyden tulisi olla vähintään kaksi laikkuu hehtaarilla. 5 p/laikku.
- Lannoittamattomat viljelyreunukset (Unfertilised cereal headlands, ELS) ovat 6 - 24 m leveitä viljavyojyöhykkeitä pellon reunassa. Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. Lannoitus on kielletty ja torjunta-aineiden käyttöä rajoitetaan vain välttämättömiin herbisideihin. Nämä vyöhykkeet tarjoavat linnuille ruokaa sekä elinympäristön muun muassa hyönteisille. 100 p/ha
- Pellonreunaviljelykset, joilta ei korjata satoa (Unharvested cereal headlands, ELS), ovat pellon reunaan perustettavia 3 - 6 m leveitä viljavyojyöhykkeitä, jotka tarjoavat linnuille ja muille eläimille ruokaa ympäri vuoden. Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. Lannoitus on kielletty ja torjunta-aineiden käyttöä rajoitetaan vain välttämättömiin herbisideihin. 330 p/ha HLS -ohjelman toimenpiteessä pellonreunaviljelykset ovat 6 - 12 m leveitä. Vuotuinen tukitaso on silloin 440 £/ha (noin 519 €/ha).
- Muokattu, kylvämätön pellonreunavyöhyke harvinaisille kasveille (Uncropped cultivated margins for rare plants, ELS) on 3 - 6 m vyöhyke, joka muokataan vuosittain noin 15 cm syvyyteen. Tämä toimenpide soveltuu parhaiten maille, joilla on ohut pintamaa tai paljon kiviä sekä hiekka- tai kalkkimaille. Lannoitus kielletty. Herbisidejä voi käyttää vain ongelmatilanteissa. 400 p/ha. HLS -ohjelmassa on lähes vastaava toimenpide, jonka vuotuinen tukitaso on 440 £/ha (noin 519 €/ha).
- Muokattu, kylvämätön alue maassa pesiville linnuille (Uncropped cultivated areas for ground-nesting birds on arable land, ELS). Tämä 1 - 2,5 ha kokoinen vähintään 100 m leveä alue sijoitetaan avoimelle alueelle keskelle peltoa. Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. Helmi-maaliskuussa alue muokataan karkeasti, jotta se on valmis lintujen pesinnän alkaessa. Lannoitus on kielletty. Herbisidejä voi käyttää vain ongelmatilanteissa. 360 p/ha.
- Rajoitettu herbisidien käyttö yhdistettynä talven yli jätettävään sänkipeltoon (Reduced herbicide cereal corps followed by overwintered stubble, ELS). Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. Vain tiettyjen herbisidien käyttö on sallittu. Oiki viedään pois. 195 p/ha.
- Sänkipelto talven yli ja sen jälkeen kesanto (Extended overwintered stubble, ELS). Alueen tulee olla kooltaan vähintään 2 ha. Alueen sijainti voi vaihdella tukijakson aikana. Alueen saa ottaa maatalouskäyttöön vasta seuraavan vuoden elokuun alussa. 410 p/ha.
- Rehukaalien tai rehujuurikkaiden viljely, laidunnus paikan päällä ja kevätmuokkaus

(Brassica fodder crops followed by overwintered stubble, HLS) tarjoaa ruokaa talven yli siemeniä syöville linnuille. Vuotuinen tukitaso on 90 - 150 £/ha (noin 106 - 177 €/ha).

- Harvaan kylvetty pienipanoksinen kevätvilja harvinaisten kasvien ja maassa pesivien lintujen elinympäristöksi (Low-input spring cereal to retain or recreate arable mosaic, HLS). Vuotuinen tukitaso on 250 £/ha (noin 295 €/ha).

Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Nurmialueilla pienten laita-alueiden jättäminen pois hoidon piiristä (Take field corners out of management, ELS), laikun koko enintään 0,5 ha ja saa olla enintään yksi laikku/10 ha. Alueen saa niittää vain kerran viiden vuoden sopimuskauden aikana. Laiduntaminen, lannoitus ja torjunta-aineiden käyttö on kielletty. Aitaaminen ei ole pakollista, jos ehdot muuten täyttyvät. 400 p/ha.
- Pienten panosten nurmialuetta (Permanent grassland with low inputs, ELS) hoidetaan laiduntamalla tai niittämällä. Maan muokkausta ei sallita. Niittojäte vietään pois. Nurmella ylläpidetään erikorkuisia kasvustoja, ainakin 20 % alasta on alle 7 cm ja ainakin 20 % alasta on yli 7 cm korkuista. Typpilannoituksen maksimitaso on 100 kg/ha, josta korkeintaan 50 kg/ha saa olla väkilannoitetta. Hebisidejä saa käyttää vain ongelmatilanteissa. Karjan lisäruokinta on sallittu, mutta ruokintapaikkoja pitää vaihdella. 85 p/ha.
- Erittäin pienten panosten nurmea (Permanent grassland with very low inputs, ELS) hoidetaan myös laiduntamalla ja niittämällä, mutta vain lannalla lannoitus on sallittu, maksimissaan 12,5 tonnia/ha. Karjan lisäruokinta on kielletty. 150 p/ha.
- Niittämätön vyöhyke vuosittain niitettävällä nurmella (No cutting strip within meadows, UELS), syyslaidunnus sallittu. 250 p/ha vyöhykettä.
- Tehostettu puskurivyöhyke intensiivisesti hoidetulla nurmella tavoitelajeja varten (Enhanced strips for target species on intensive grassland, HLS). Vyöhykkeelle kylvetään sopivaa heinä-kukkaseosta. Vyöhykettä ei saa laiduntaa, niitto- ja muut hoito-ohjeet määritellään tapauskohtaisesti. Vuotuinen tukitaso on 590 £/ha (noin 696 €/ha).
- Lintujen huomioon ottaminen ylänkölaitumien hoidossa (Management of upland grassland for birds, UELS). Tämä toimenpide kohdistuu nummialueen alapuolella sijaitseviin laitumiin. Tämä toimenpide kohdistuu alueisiin, joilla tai joiden lähistöllä tiedetään pesivän kahlaajalintuja, kuten töyhtöhyppiä ja taivaanvuohia. Eläinten määrä huhti-kesäkuussa on rajoitettu 0,6 eläinyksikköön/ha. Kyntäminen ja lannoitus on kielletty. Äestys ja muu maaperän käsittely on kielletty huhti-kesäkuussa. Nurmella ylläpidetään erikorkuisia kasvustoja, ainakin 20 % alasta on alle 7 cm ja ainakin 20 % alasta on yli 7 cm korkuista. Karjan lisäruokinta on sallittu. Kosteiden niittyjen osalta samat vaatimukset kuin ELS -toimenpiteessä. 37 p/ha.
- Ylänköalueen karkeapiirteinen laidunnus lintujen elinympäristöjen luomiseksi (Resto-

ration/maintenance of rough grazing for birds, HLS). Huhti-kesäkuussa 0,4 - 1 eläinyksikköä/ha alueesta riippuen. Muuten laidunnusta säädellään siten, että tavoitteena oleva heinän korkeuden mosaiikki saavutetaan. Vuotuinen tukitaso 80 £/ha (noin 94 €/ha).

Maismaelementtien ja pienbiotooppien ylläpito

- Maismaelementit pitää kartoittaa perustukiohjelmaan kuuluvassa ympäristöselvityksessä.
- Pensasaitojen, ojien, kivimuurien ja/tai maavallien ylläpitäminen ja hoito (Hedgerow, ditch, stone-faced hedge bank, stone wall and/or earthbank management, ELS, OELS, UELS) 7 - 56 pistettä/100 m. Pensasaidan molemmille puolille pitää jättää 2 m levyinen viljelemätön, lannoittamaton ja torjunta-aineeton vyöhyke. Pensasaitoja hoidetaan alueen perinteiden mukaisesti ja niitä saa leikata enintään joka toinen vuosi lintujen pesimäajan ulkopuolella. Ojista tukikelpoisia ovat ne, joissa on tyypillistä vesikasvillisuutta ja joiden reunoilla kasvaa monipuolista kasvillisuutta.
- Erityisen arvokkaiden pensasaitojen ja ojien ylläpidon ja hoidon (Management of hedgerows or ditches of very high environmental value, HLS) tukitaso on 27 - 54 £/100 m/vuosi (noin 32 - 64 €/100 m/vuosi).
- Yksittäisten puiden ympärille 2 m leveä suojavyöhyke (Protection of in-field trees, 11 - 16 pistettä/puu), pensasaitojen seassa kasvavien perinteisten puiden uudistaminen (Establishment of hedgerow trees by tagging, 1 piste/puu), pensasaitojen puiden 6 m leveä suojavyöhyke (Hedgerow tree buffer strips, 400 pistettä/ha) tai 6 m leveän metsän reunavyöhykkeen salliminen, pensaiden ja ruohon mosaiikki (Management of woodland edges, 380 pistettä/ha). (ELS)
- Vanhojen puiden ylläpito (Ancient trees in arable fields/intensively managed grasslands, HLS) 25 £/puu/vuosi (noin 30 €/puu/vuosi), 15 m leveä suojavyöhyke puun ympärille, suojataan karjalta, kuollut puuaines jätetään paikalleen.
- Karjan pitäminen poissa metsiköstä (Woodland livestock exclusion, UELS), toimenpide kohdistuu alle 3 ha kokosiin luonnonmetsiköihin. 75 p/ha.

1.1.2. Skotlanti

Skotlannin maatalouden ympäristötukiohjelmassa on kolme toimenpidekokonaisuutta: luomutuki, kaikille avoin Land Managers Options –toimenpidekokonaisuus ja kilpailutettu Rural Priorities –toimenpidekokonaisuus. Land Managers Options –toimenpidekokonaisuudessa viljelijä voi valita toimenpiteitä aina maksimitukitasoon saakka.

Rural Priorities –toimenpidekokonaisuudessa saa tukea myös asiantuntijan tekemän ympäristösuunnitelman tekemiseen. Vuotuinen tukitaso on 1,5 €/ha ensimmäisille 100 ha ja 0,3 €/ha seuraaville 100 ha. Tuen maksimitaso on 1275 € 5 vuoden ajalle.

Seuraavassa kuvataan luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja hoitoon tähtääviä toimenpiteitä. Jotkut toimenpiteet, jotka eivät liity maatalouteen, on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Näitä ovat esimerkiksi petolintujen ruokinta ja pienpetojen kontrolli.

Perinnebiotooppien hoito

- Vanhan metsälaitumen hoito (Management of ancient wood pasture, Rural Priorities): Tämä toimenpide kohdistuu arvokkaisiin kohteisiin, jotka esiintyvät listalla. Metsälaitumella ei saa käyttää torjunta-aineita, kalkitusta eikä lannoitusta. Karjan laidunsaikoja säädellään ja silloin kun karja on laitumella, kasvuston pituuden on oltava keskimäärin 5 - 20 cm. Vuotuinen tukitaso on 153,13 €/ha ja ylänköalueen nummilla 73 €/ha.
- Pensaikko- ja ruohoalueiden hoito (Management of scrub and tall herb communities, Rural Priorities): Toimenpide kohdistuu luonnonsuojelullisesti arvokkaisiin pensaikkoalueisiin, joita hoidetaan kevyellä laiduntamisella kesällä. Talvella ei laidunnusta. Avoimet alueet niitetään vuosittain. Pensaikkoa latvotaan ja harvennetaan. Vuotuinen tukitaso on 137 €/ha.
- Kosteikon hoito (Management of wetland, Rural Priorities): Laidunnus ja karjanhoito tapahtuu hakemukseen liitettävän suunnitelman mukaan. Aluetta ei lannoiteta eikä karjan lisäruokinta ole sallittu. Jos aluetta niitetään, niittojäte pitää viedä pois. Alueelle luodaan eri korkuisia kasvustoja. Vuotuinen tukitaso on 131,40 €/ha.
- Kosteikon perustaminen tai kunnostaminen (Creation, restoration and management of wetland, Rural Priorities): Tässä toimenpiteessä luodaan uusi kosteikko tai kunnostetaan vanha nostamalla veden pintaa. Keväällä ei saa niittää 3 kuukauden ajan. Muuten hoito kuin kosteikon hoito –toimenpiteessä. Vuotuinen tukitaso 330,21 €/ha.
- Merenrantaniittyjen hoito (Management of coastal and serpentine heath, Rural Priorities): Toimenpide kohdistuu erityisiin merenrantaniittyihin tai nummiin. Laidunnus syksyllä 3 kk ajan, ei kesälaidunnusta. Vuotuinen tukitaso on 112,42 €/ha ensimmäisille 30 ha, 64,24 €/ha seuraaville 40 ha, sen jälkeen 1,90 €/ha.
- Alankoalueen nummien hoito (Management of lowland heath, Rural Priorities): Hoito hakemukseen liitettävän laidunnus- ja karjanhoitosuunnitelman mukaisesti. Kesällä kevyt laidunnus, ei talvilaidunnusta. Eläintiheys saa olla korkeintaan 0,3 eläinyksikköä/ha. Aluetta ei saa lannoittaa. Pensaiden kasvua rajoitetaan tarvittaessa. Vuotuinen tukitaso on 178,58 €/ha.
- Ylänkönummien laidunnus (Management of moorland grazing, Land Managers Options ja Rural Priorities): Pitää laatia nummien laidunnussuunnitelma ja noudattaa sitä. Tukitaso on 1,90 €/ha/vuosi.

- Lampaiden vieminen talveksi pois ylänkölaitumilta (Away-wintering/off-wintering of sheep, Rural Priorities): Osa lampaista siirretään muille laitumille. Toimenpide toteutetaan nummialueiden hoitosuunnitelman mukaisesti. Vuotuinen tukitaso on 13,14 - 30,66 €/ha.
- Nummien kunnostus (Muirburn and heather swiping, Rural Priorities): Eri-ikäisen varpukasvillisuuden luominen kulottamalla ym. hoidolla. Hoito perustuu kirjalliseen suunnitelmaan. Vuotuinen tukitaso 97,82 €/ha.

Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Siementen kylvö linnuille/ei sadonkorjuuta (Wild bird seed mix/unharvester crop, Land Managers Options and Rural Priorities): Keväällä kylvetään joko yksivuotisten kasvien seosta, jossa on joukossa ainakin yksi viljalaji, tai ainakin kahden kasvin seosta, jossa toinen kasvi tuottaa siementä ensimmäisenä vuonna ja toinen toisena vuonna. Vyöhyke jätetään kyntämättä seuraavan vuoden maaliskuun puoleenväliin saakka. Vyöhykkeet tarjoavat ruokaa ja suojaa linnuille. Vuotuinen tukitaso on 571,24 €/ha.
- Monimuotoisuusvyöhykkeet pellolla (Management of grass margins and beetle banks in arable fields, Land Managers Options ja Rural Priorities): 1,5 - 6 m leveä vyöhyke pellon reunassa tai keskellä peltoa, joka kylvetään soveltuvilla ruohon siemenillä. Osan kylvettävistä kasveista pitää olla hyvä mesikasveja. Ei lannoiteta. Sadonkorjuun jälkeinen laidunnus tai niitto on sallittu. Vuotuinen tukitaso on 691,63 €/ha.
- Kyntämätön pelto talven yli (Biodiversity cropping on in-bye, Land Managers Options ja Rural Priorities): Alueelle kylvetään kevätiljaa, rehujuurikkaita tai rehurypsiä. Sadonkorjuun jälkeen ei kynnetä ennen seuraavan vuoden maaliskuuta. Toimenpide tarjoaa suojaa ja ravintoa linnuille ja muille eläimille. Vuotuinen tukitaso on 103,57 €/ha. Jos vilja sidotaan lyhteiksi ja laitetaan kuhilaille tukitaso on 687,66 €/ha.
- Viljelykierto, jossa osa maasta kesannolla (Management of cropped machair, Rural Priorities): 15 % kyntökelpoisesta alueesta osallistuu viljelykiertoon, jossa ensin kylvetään viljaa ja sadonkorjuun jälkeen alue on kesannolla 2 - 3 vuotta. Vuotuinen tukitaso on 340,18 - 407,34 € ha. Jos vilja sidotaan lyhteiksi ja laitetaan kuhilaille, maksetaan lisäksi 324,12 €/ha/vuosi.
- Torjunta-aine vapaat pellonreunat (Management of conservation headlands, Land Managers Options): Vähintään 6 m leveällä vyöhykkeellä ei käytetä herbisidejä eikä insektisidejä. Vuotuinen tukitaso 102,20 €/ha ja jos ei typpilannoitusta tukitaso on 197,31 €/ha. Lisätuki, jos sänki jätetään talven yli on 30,66 €/ha/vuosi.
- Sänkipelto talven yli (Retention of winter stubbles, Land Managers Options): Ei torjunta-aineita sadon itämisen jälkeen. Tukitaso 140 €/ha/vuosi.

Maismaelementteihin ja pienbiotooppeihin kohdistuvat toimenpiteet

- Pensasaitojen ja kivimuurien ylläpito ja hoito (Management of linear features, Land Managers Options): Vuotuinen tukitaso on 0,15 €/m pensasaitaa tai m² kivimuuria.
- Pensasaitojen uudistaminen ja hoito (Management of hedgerows, Rural Priorities): Pensasaidan aukot paikataan ja pensasaitaa leikataan kerran kolmessa vuodessa. Pensasaidan ympärille jätetään 2 m torjunta-ainevapaa vyöhyke. Vuotuinen tukitaso on 1,36 €/m.
- Normaalia leveämpien pensasaitojen kasvattaminen (Management of extended hedges, Rural Priorities): Pensasaidan ympärille jätetään viljelemätön ja laiduntamaton 3 m leveä vyöhyke. Pensasaidan aukot paikataan. Lannoitus ja niitto on kielletty. Vuotuinen tukitaso on 0,77 €/m.
- Puskurivyöhyke soiden ympärille (Management of buffer areas for fens an lowland raised bogs, Rural Priorities): 10 m leveä suojavyöhyke soiden ympärille, nurmea tai niittyä. Ei lannoitusta eikä maan muokkausta. Suota kuivattavat salaojat poistetaan. Laaditaan hoitosuunnitelma, joka liitetään hakemukseen. Vuotuinen tukitaso 391,13 €/ha.

Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Niitettävän nurmen hoito villieläimiä varten (Management of mown grassland for wildlife, Rural Priorities): Huhti-kesäkuussa maaperän jyrääminen ja äestäminen sekä alueen laiduntaminen on kielletty. Alue pitää niittää, mutta vasta heinäkuun alun jälkeen. Niitto toteutetaan eläinystävällisillä menetelmillä, jotta poikastuhoilta vältytään. Väkilannoitus on kielletty keväällä pesintäaikaan. Torjunta-aineita saa käyttää vain erityisluvalla. Palstan reunaan jätetään 2 m leveä niittämätön vyöhyke. Vuotuinen tukitaso on 255,32 €/ha.
- Niitettävän nurmen hoito harmaasirkkua varten (Management of mown grassland for corn buntings, Rural Priorities): Tämä toimenpide kohdistuu harmaasirkkun pesimäalueelle. Harmaasirkulle sopivia suojaisia pesimäpaikkoja luodaan pitämällä karja poissa heinä- ja säilörehunurmelta toukokuun alusta lähtien. Alue pitää niittää, mutta niittoajankohta siirretään elokuulle, jotta poikaset pääsevät niittokonetta pakoon. Niitto toteutetaan eläinystävällisillä menetelmillä. Palstan reunaan jätetään 2 m leveä niittämätön vyöhyke. Alueella ei saa jyrätä, äestää eikä laiduntaa toukokuun alun ja niittoajankohdan välillä. Vuotuinen tukitaso on 327,74 €/ha.
- Niitettävän nurmen hoito ruisrääkkää varten (Management of mown grassland for corn crakes, Rural Priorities): Tämä toimenpide kohdistuu tietyille rajatulle alueelle. Toteutetaan yhdessä jonkun seuraavista toimenpiteistä kanssa: Aikaisen ja myöhäisen suojan ylläpito ruisrääkälle, ruisrääkän huomioon ottaminen laidunnetulla nurmella, aikaisen ja myöhäisen suojan luominen ruisrääkälle tai siementen kylvö linnuille/ei sadonkorjuuta. Alueella ei saa jyrätä, äestää eikä laiduntaa toukokuun puolenvälin ja

niittoajankohdan välillä. Alue pitää niittää, mutta niittoajankohta siirretään 1) elokuun alkuun 2) elokuun puoliväliin tai 3) syyskuun alkuun. Myöhäisemmästä niittoajankohdasta saa paremman korvauksen. Muut ehdot ovat samat kuin harmaasirkkua koskevassa toimenpiteessä. Vuotuinen tukitaso on vaihtoehdolle 1) 395,66 €/ha, vaihtoehdolle 2) 556,26 €/ha ja vaihtoehdolle 3) 1008,86 €/ha.

- Laidunnetun nurmen hoito ruisrääkkää varten (Management of grazed grassland for corncrakes, Rural Priorities): Tämä toimenpide kohdistuu tietyille rajatuille maantieteellisille alueille. Alueella pitää olla ruisrääkälle sopivaa korkeaksi kasvavaa kasvillisuutta. Laidunnus ei ole sallittu maaliskuun alusta heinäkuun puoliväliin saakka. Eläintiheys saa olla maksimissaan 1,4 eläinyksikköä/ha elokuun loppuun saakka. Syyslaidunnus on pakollista. Vuotuinen tukitaso on 456,98 €/ha.
- Aikaisen ja myöhäisen suojan luominen ruisrääkälle (Creation and management of early and late cover for corncrakes, Rural Priorities): Tämä toimenpide kohdistuu rajatulle maantieteelliselle alueelle ja paikkoihin, joissa on iirikselle ja muille vastaaville kasveille sopivia kosteita elinympäristöjä. Tätä toimenpidettä toteutetaan yhdessä toimenpiteen niitettävän nurmen hoito ruisrääkkää varten kanssa. Toimenpidettä varten valitaan vähintään 0,15 ha kokoinen alue, jota suojaa joko ihmisen tekemä rakennelma tai luonnonmuodostuma. Vaihtoehtoisesti luodaan vähintään 5 m leveä vyöhyke, jota ei laidunneta talvella eikä keväällä. Alueelle istutetaan iiriksiä tai muuta korkeaa kasvillisuutta. Alueen pitää pysyä kosteana suurimman osan vuotta. Laidunnus on kielletty maaliskuusta syyskuun loppuun. Muina aikoina eläintiheys on maksimissaan 0,3 eläinyksikköä/ha. Aluetta ei niitetä. Toimenpiteeseen saa liittää enintään 1 ha. Vuotuinen tukitaso on 1168 €/ha.
- Aikaisen ja myöhäisen suojan ylläpito ruisrääkälle (Management of early and late cover for corncrakes, Rural Priorities): Tämä toimenpide kohdistuu rajatulle maantieteelliselle alueelle ja paikkoihin, joilla kasvaa korkeaa kasvillisuutta, kuten iiristä, nokkosta tai koiranputkea. Toimenpidettä toteutetaan yhdessä toimenpiteen niitettävän nurmen hoito ruisrääkkää varten kanssa. Kukin yksittäinen alue on kooltaan 0,15 - 1,0 ha ja toimenpiteen maksimipinta-ala tilalla on 5 ha. Alueella ei saa laiduntaa maalissyyskuussa. Muina aikoina sallitaan maksimissaan 0,3 eläinyksikköä/ha. Aluetta ei niitetä. Vuotuinen tukitaso on 236,52 €/ha.
- Avoimen laidunnetun nurmen tai tulvaniityn hoito villieläimiä varten (Management of open grazed or wet grassland for wildlife, Rural Priorities): Maaliskuun puolivälistä kesäkuun puoliväliin ajoitetaan 6 viikon jakso, jolloin ei laidunneta. Muuten tänä ajanjaksona eläintiheys on maksimissaan 1 eläinyksikkö/ha eikä laidunnuksesta saa aiheutua pesien vahingoittumista. Ei lannoitusta ennen toukokuun puoliväliä. Ei äestystä eikä jyräystä huhti-heinäkuussa. Vuotuinen tukitaso on 162,06 €/ha.
- Lajirikkaan nurmen hoito (Management of species rich grassland, Rural Priorities): Aluetta laidunnetaan siten, että syntyy eri korkuisia kasvustoja, sekä lyhyttä heinää että mättäikköjä. Karjan lisäruokinta on kielletty. Alueelle pitää tehdä laidunnussuunnitelma, joka liitetään hakemukseen. Ei lannoitusta eikä torjunta-aineita paitsi ongelmariikkaruohojen pistemäinen käsittely. Vuotuinen tukitaso on 162,06 €/ha.

- Lajirikkaan nurmen perustaminen ja hoito (Creation and management of species rich grassland, Rural Priorities): Perutetaan joko uusi nurmi niittysiemenseoksella tai kunnostetaan vanha (laikuittain maa esiin ja kylvö). Alueelle pitää tehdä laidunnussuunnitelma, joka liitetään hakemukseen. Kunnostettavalla alueella pitää olla monimuotoinen heinä- ja ruohokasvillisuus sekä esiintyä vähintään kolmea indikaattorilajia. Vuotuinen tukitaso on 326 €/ha.
- Erialaisten biotooppien mosaiikin ylläpito (Management of habitat mosaics, Rural Priorities): Alueen hoito tapahtuu hakemukseen liitettävän hoitosuunnitelman mukaan. Ei lannoitusta eikä torjunta-aineita eikä karjan lisäruokintaa. Vuotuinen tukitaso on 151,84 €/ha.
- Kosteaa niityä kunnostus villieläimille (Improvement of rush pasture for wildlife, Land Managers Options): Tarkoituksena on luoda ja ylläpitää tiheää vihviläkasvuston ja avoimen laidunmaan mosaiikki. Elokuun alun ja maaliskuun lopun välisenä aikana 1/3 - 2/3 tiheästä kasvustosta niitetään epäsäännöllisin kuvioin siten, että muodostuu avointen ja sulkeutuneiden alueiden mosaiikki. Vaihtoehtoisesti alueella laidunnetaan saman vaikutuksen aikaan saamiseksi. Niiton jälkeinen laidunnus tai maan jyrääminen on sallittu. Vuotuinen tukitaso on 146 €/ha.

Luomutuki

Skotlannissa luomutuki (Support for the conversion and maintenance of organic farming) kuuluu Rural priorities -toimenpidekokonaisuuteen. Luomuun siirtymisen tukea maksetaan kahden ensimmäisen vuoden ajan ja sen tukitaso on peltoviljelyssä 321 €/ha/vuosi, parannetulla nurmella 153 €/ha/vuosi ja vihanneksille 438 €/ha/vuosi. Luomun ylläpidon tukea maksetaan kahden vuoden jälkeen tai luomuviljelyyn jo aikaisemmin siirtyneille tiloille. Luomun ylläpidon vuotuinen tukitaso on peltoviljelyssä 88 €/ha, parannetulla nurmella 73 €/ha, vihanneksille 88 €/ha ja luonnonlaitumelle 7 €/ha. Luonnonlaitumelle ei makseta luomuun siirtymisen tukea.

1.2. Itävalta

Itävallan maatalouden ympäristötukiohjelmassa (ÖPUL) on useita toimenpiteitä, joiden yksi tavoite tai päätavoite on luonnon monimuotoisuuden suojeleminen tai edistäminen. Ympäristömyötäinen maataloustuotanto (Umweltgerechte Bewirtschaftung von Acker- und Grünlandflächen) on perustoimenpide, jossa on useita, eri tavoitteisiin tähtääviä vaatimuksia. Tähän toimenpiteeseen osallistuminen on useisiin muihin toimenpiteisiin osallistumisen ehtona. Laidunnusintensiivisyys on maksimissaan 2 eläinyksikköä/ha ja lannoitustaso maksimissaan 150 kg N/ha. Tärkeät maisemaelementit (puurivit, pensaikot, maisemallisesti tärkeät puut, pelto- ja rantametsiköt, pensasaidat, tilaa rajaavat pelonpientareet ja ojat, pienvedet, lähteet, isot kivet, kivimuurit, terassimuurit, hedelmätarhat tai hedelmäpuurivistöt, kedot, kosteat niityt, suot) pitää säilyttää. Nurmen osuus maatalousmaasta tulee

säilyttää pääosin samana. Jos tilan peltoala on yli 5 ha, 25 % peltoalasta viljellään muuta kuin vehnää tai maissia. Mitään kasvia ei saa viljellä yli 66 % peltoalasta. Vähintään 2 % peltoalasta luonnon monimuotoisuusvyöhykkeitä tai -laikkuja, tukikelpoisia 5 % saakka. Vyöhykkeiden leveys voi olla 2,5 - 5 m. Kylvö tapahtuu perustamisvuonna 15.5. mennessä. Silppuaminen perustamisvuonna aikaisintaan elokuussa ja seuraavina vuosina heinäkuusta alkaen. Lisäkasvia ei saa hyödyntää. Vuotuinen tukitaso on peltomaalla (sis. monimuotoisuusvyöhykkeet ja -laikut) 85 €/ha ja nurmella 50 - 100 €/ha.

Perinnebiotooppien hoito ja erityiskohteiden luonnonsuojelu

- Vuoristoniittyjen niitto -toimenpiteen (Bewirtschaftung von Bergmähdern) tavoitteena on pitää kulttuurimaisemaa avoimena, ylläpitää maataloutta alueella ja suojella luonnon monimuotoisuutta. Toimenpide kohdistuu alueisiin, jotka sijaitsevat pysyvän asutuksen rajan yläpuolella. Alue niitetään kerran vuodessa tai joka toinen vuosi ja niittojäte viedään pois. Vain niiton jälkeinen laiduntaminen 15. elokuuta jälkeen on sallittu. Ei lannoitusta eikä torjunta-aineita, ei puhdistamolietettä, kiinteän lannan käyttö sallittu. Tärkeät maisemaelementit pitää säilyttää (ks. ympäristömyötäinen maatalous tuotanto yllä). Vuotuinen tukitaso niitettäessä traktorilla 350 €/ha, niittokoneella 430 €/ha ja viikatteella 700 €/ha. Suuremmat tukitasot ovat mahdollisia vain, jos alueelle ei pääse traktorilla ja/tai niittokoneella.
- Alppiniittyjen laidunnus -toimenpide (Alpung und Behirtung) tähtää avoimen kulttuurimaiseman ja perinteisen elinkeinon säilyttämiseen ja luonnon monimuotoisuuden suojeluun. Näillä seikoilla on suuri merkitys myös turismin kannalta. Laidunnus vähintään 60 päivää vuodessa, maksimi 2,23 eläinyksikköä/ha alppiniittyä. Lisäruokinta alppiniitylle vieraalla säilörehulla ja viherrehulla kielletty, lisäruokinta alppiniityn kasvustoa vastaavalla heinällä sallittu. Vain luomussa käytetyt lannoitteet ja torjunta-aineet sallittuja. Alppiniitylle vieraalla lietelannalla tai virtsalla lannoitus kielletty. Tukitaso lypsyylehmille on 150 - 195 €/ha, hevosille 70 - 90 €/ha ja muille eläimille 50 - 65 €/ha. Paimenlisää maksetaan 25 - 35 €/eläinyksikkö. Tukitaso riippuu alueen saavutettavuudesta. Paimenlisää ei makseta lypsykarjalle, sillä niitä pitää kuitenkin hoitaa päivittäin.
- Luonnonsuojelu -toimenpidekokonaisuus (Erhaltung und Entwicklung naturschutzfachlig wertvoller Flächen) kohdistuu luonnonsuojelullisesti erityisen arvokkaisiin kohteisiin, joista on kerätty tietokanta. Toimenpiteen sisältö muotoutuu luonnonsuojelusuunnittelijan ja viljelijän yhdessä tekemän katselmuksen perusteella. Toimenpidekokonaisuudessa on peltomaahan, nurmelle ja maisemaelementteihin kohdistuvia toimenpiteitä. Tukitaso määräytyy tapauskohtaisesti suoritettavien toimenpiteiden mukaan, esimerkiksi:
 1. Peltomaalla
 - a. Kesannointi
 - i. Perustuki 221 - 331 €/ha/vuosi
 - ii. Maan muokkaus 24 - 310 €/ha/vuosi
 - iii. Niitto 84 - 261 €/ha/vuosi

- b. Lannoitus- ja torjunta-ainevapaita pellonreunoja tai kuivia niittyjä 5 - 65 % peltoalasta 64 - 191 €/ha
 - c. Vähennetty lannoitus 26 - 97 €/ha/vuosi
 - d. Torjunta-aineiden käyttökielto 37 - 66 €/ha/vuosi
 - e. Pellon muuttaminen niityksi 70 - 450 €/ha/vuosi
 - i. Niiton myöhäistäminen 14 - 56 päivällä 56 - 161 €/ha/vuosi
2. Nurmella
- a. Niityn hoito
 - i. Perustuki 68 - 570 €/ha/vuosi, tukitaso riippuu muun muassa niittotavasta ja niiton tiheydestä
 - ii. Niittojätteen siirto käsin (esim. Kuivausta varten) 316 €/ha/vuosi
 - iii. Niiton myöhäistäminen 14 - 56 päivällä 43 - 283 €/ha/vuosi
 - iv. Niittokorkeuden muuttaminen 7 senttimetrinä 10 senttimetriin 47 - 257 €/ha/vuosi
 - b. Laitumen hoito
 - i. Perustuki 171 - 276 €/ha/vuosi
 - ii. Eläintiheys 0,5 - 1 eläinyksikköä/ha 63 - 108 €/ha/vuosi
 - iii. Korkea työmäärä 90 €/ha/vuosi
3. Maisemaelementtien hoito
- a. Perustuki alle 5 % - yli 17 % pinta-alasta 25 - 121 €/ha/vuosi
 - b. Hoitolisä (hoitoluokat 1 - 5) 1 - 134 €/ha/vuosi

Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Pienipanoksinen peltoviljely –toimenpide (Verzicht auf ertragssteigernde Betriebsmittel auf Ackerflächen) vastaa aika paljon luomutuotantoa, mutta siinä ei ole kotieläinten pitoon liittyviä rajoituksia eikä eläimiä tarvitse ruokkia luomurehulla. Lisäksi tilalla saa käyttää peitattuja siemeniä. Tilalla saa käyttää vain luomutuotannossa hyväksytyt torjunta-aineita ja lannoitteita. Tilan pitää osallistua myös ympäristömyötäinen maataloustuotanto –toimenpiteeseen. Vuotuinen tukitaso on 115 €/ha peltomaata.
- Fungisidivapaa viljapello –toimenpiteessä (Verzicht auf Fungiside auf Getreideflächen) vain luomutuotannossa hyväksytyt fungisidit on sallittu. Poikkeuksena siementen peittäminen. Tilan pitää osallistua myös ympäristömyötäinen maataloustuotanto –toimenpiteeseen. Vuotuinen tukitaso on 25 €/ha viljanviljelyaloilla.

Maisemaelementteihin ja pienbiotooppeihin kohdistuvat toimenpiteet

Useiden toimenpiteiden (luomutuki, ympäristömyötäinen maataloustuotanto, vuoristoniittyjen niitto, ekopisteet ja luonnonsuojelu) vaatimuksiin kuuluu maisemaelementtien ylläpito. Se tarkoittaa, että tilalla tulee säilyttää tärkeät maisemaelementit, kuten puurivit, pensaikot, maisemallisesti tärkeät yksittäiset puut, pelto- ja rantametsiköt, pensasaidat, tiloja rajaavat pellonpientareet ja ojat, pienvedet, lähteet ja niiden ympäristöt, isot kivet, kivi- ja terassimuurit, hedelmätarhat ja hedelmäpuurivistöt, kedot, kosteat niityt ja suot.

Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Pienipanoksinen nurmituotanto ja rehunviljely –toimenpiteessä (Verzicht auf ertragssteigende Betriebsmittel auf Ackerfutterflächen und Grünlandflächen) tilalla saa käyttää vain luomutuotannossa hyväksytyjä torjunta-aineita ja lannoitteita. Tilan pitää osallistua myös ympäristömyötäinen maataloustuotanto –toimenpiteeseen. Vuotuinen tukitaso on 50 €/ha.
- Säilörehuvapaa kotieläintuotanto (Silageverzicht) on alueellinen toimenpide, jota toteutetaan tiettyjen kuntien tai piirikuntien alueella. Säilörehun tuotannon kiellolla pyritään vähentämään tuotannon intensiivisyyttä ja sitä kautta suojelemaan luonnon monimuotoisuutta. Nautatiheyden pitää olla vähintään 0,5 eläinyksikköä/ha nurmea ja rehuotuotantoalaa. Vuotuinen tukitaso on 130 - 170 €/ha.
- Jyrkkien nurmialueiden niitto –toimenpiteen (Mahd von Steifflächen) tavoitteena on kulttuurimaiseman ylläpito ja umpeenkasvun välttäminen. Sopimukset tehdään 7 vuodeksi. Alue niitetään ainakin kerran vuodessa ja niittojäte vietään pois. Maksimi 2 eläinyksikköä/ha. 5 % tämän toimenpiteen tukialasta sallitaan vain kaksi hyödyntämiskertaa ja laiduntaa saa vasta niiton jälkeen. Vuotuinen tukitaso rinteiden kaltevuuden mukaan: 25 - 35 % 105 €/ha, 35 - 50 % 230 €/ha ja 50 % tai yli 370 €/ha.

Luomutuki

Itävallassa luonnonmukaisen tuotannon (Biologische Wirtschaftsweise) tukitasot ovat viljalle 285 €/ha/vuosi, avomaan vihanneksille 450 - 600 €/ha/vuosi, yrteille 450 €/ha/vuosi, rehukasveille peltoviljelyssä 285 €/ha/vuosi ensimmäiselle 25 % peltoalasta, ylimeneviltä osilta 110 - 240 €/ha/vuosi, monimuotoisuusvyöhykkeille ja –laikuille 285 €/ha enintään 5 % peltoalasta, nurmelle 110 - 240 €/ha/vuosi.

Natura 2000 -tuki

Itävallan maaseudun kehittämissuunnitelmassa on määritelty erillinen Natura 2000 –tuki, jonka toimenpiteet ja tukitasot määräytyvät kansallisen luonnonsuojelutietokannan hoitosuunnitelmien mukaan tapauskohtaisesti. Tukikelpoisia ovat Natura 2000 –alueella sijaitsevat maatalousmaat.

1.3. Ranska

Ranskan maatalouden ympäristötukiohjelmassa on kaksi kansallista ja kuusi alueellista toimenpidettä sekä yksi paikallisesti määriteltävä toimenpidekokonaisuus. Alueellisia toimenpiteitä voidaan toteuttaa eri laajuudessa eri alueilla. Ranskan maaseudun kehittämissuunnitelmassa ei ole erillistä Natura 2000 –tukea, vaan Natura 2000 –alueiden hoitoon voi

saada tukea maatalouden ympäristöohjelman paikallisella tasolla määriteltävästä toimenpiteestä.

Nurmella toteutettavat toimenpiteet

Nurmialueiden ympäristötuen (Prime herbagère agroenvironnementale) pääasiallisena tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden suojeleminen. Vuotuiset maksimilannoitusmäärät N 125 yks./ha¹, josta keinolannoitetta enintään 60 yks./ha, P 90 yks./ha, josta keinolannoitetta enintään 60 yks./ha ja K 160 yks./ha, josta keinolannoitteita enintään 60 yks./ha. Eläinmäärä on rajoitettu enintään 1,4 eläinyksikköön/ha. Tukialasta vähintään 20 % pitää sisältää luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä elementtejä. Nämä elementit ja niiden pinta-alojen vastaavuus nurmialueiden pinta-alojen kanssa on esitetty maatalouden ympäristöohjelman liitteessä. Elementtejä ovat muun muassa nummet, vuoristolaitumet, suot, puurivit, metsiköt ja tärkeät yksittäiset puut sekä pienvedet. Olemassa olevat luonnon monimuotoisuudelle tärkeät elementit on säilytettävä. Maan muokkaus on kielletty pysyvällä nurmella, väliaikaisella nurmella se on sallittu kerran viisivuotiskaudella. Uudisojitus ja maan tasoitus on kielletty. Kemiallinen rikkakasvintorjunta on kielletty, mutta poikkeuksen muodostaa muun muassa ohdakkeiden ja hierakoiden pesäkekäsittely. Puuvartisten kasvien mekaaninen raivaus on sallittu. Vuotuinen tukitaso on 76 €/ha.

Mehiläisten hoidon toimenpide

Tarhattujen mehiläisten pölytyspotentiaalin parantaminen luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi (Amélioration du potentiel pollinisateur des abeilles domestiques pour la préservation de la biodiversité) on toimenpide, joka kohdistuu yli 75 kolonian mehiläistarhoihin. Vähintään yksi paikka sataa koloniaa kohti pitää sijoittaa luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeään paikkaan. Tämä vastaa noin neljännestä tarhan mehiläisistä. Tärkeällä paikalla tarkoitetaan Natura 2000 -aluetta, muuta luonnonsuojelualuetta tai muuta tärkeäksi luokiteltua aluetta. Eri paikkojen välisen etäisyyden pitää olla vähintään 1000 metriä. Vuotuinen tukitaso on 17 €/parvi.

Luomutuki

- Luomuviljelyyn siirtymisen tuki (Conversion à l'agriculture biologique) on Ranskassa yksivuotisille kasveille 200 €/ha/vuosi, palkokasveille sekä mauste- ja lääkekasveille 350 €/ha/vuosi ja laidunmaille 100 €/ha/vuosi. Samalle alueelle ei voi saada mitään muuta maatalouden ympäristötukea. Luomuviljelyyn siirtymisen tukea voi saada viiden vuoden sopimuskauden ajan.
- Luomuviljelyn ylläpidon tuki (Maintien de l'agriculture biologique) on yksivuotisille kasveille 100 €/ha/vuosi, palkokasveille sekä mauste- ja lääkekasveille 150 €/ha/vuosi ja laidunmaille 80 €/ha/vuosi. Luomutukea ei voi yhdistää muihin maatalouden ympäristötukiin.

¹ Lannoiteyksikkö vastaa kiloa kasveille käytettävässä muodossa olevaa ravinnetta.

Paikalliset toimenpiteet

Ranskan paikallisesti määriteltävät toimenpiteet (Mesures agroenvironnementales territorialisées) toteutetaan projektimuotoisina. Paikallinen toimija, joka voi olla esimerkiksi kansalaisjärjestö, vesiensuojeluyhdistys tai maatalousorganisaatio, esittää itseään projektin vetäjäksi sekä määrittelee projektin kohdealueen ja toimenpiteet. Tämä vastuorganisaatio sitten toteuttaa projektin neuvontatyön viljelijöiden keskuudessa, jotta projektiin saataisiin sopimuksia.

Paikallisesti määriteltävistä toimenpiteistä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä ovat Natura 2000 -alueiden hoitoon tähtäävät toimenpiteet sekä luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon Natura 2000 -alueiden ulkopuolella tähtäävät toimenpiteet. Esimerkkejä toimenpiteistä:

Pellolla:

- Biodiversiteetin kannalta tärkeän kasvipeitteen luominen ja ylläpito (Création et entretien d'un couvert d'intérêt floristique ou faunistique) –toimenpiteessä alueelle kylvetään esimerkiksi viljan ja palkokasvien seosta, palkokasveja, riistalle tärkeitä kasveja tai mesikasveja. Näitä alueita ei niitetä eikä laidunneta. Vuotuinen tukitaso on maksimissaan 450 €/ha.
- Sinimailasen vuoroviljely eurooppalaisen hamsterin suojelemiseksi (Rotation a base de luzerne en faveur du hamster commun), tämä toimenpide kohdistuu Alsacen tasangoille eurooppalaisen hamsterin esiintymisalueille. Toimenpiteen avulla pyritään vähentämään maissin viljelyä ja edistämään sinimailasen ja syysviljojen vuoroviljelyä, mikä on hamsterille suotuisaa. 10 % sinimailasesta jätetään korjaamatta. Vuotuinen tukitaso on 285 €/ha.
- Talvililjan vuoroviljely eurooppalaisen hamsterin suojelemiseksi (Rotation a base de céréales d'hiver en faveur du hamster commun) –toimenpide täydentää edellistä toimenpidettä. Viljelykierrossa on kolmena vuonna syysviljaa ja kahtena vuonna keväällä kylvettävää perunaa, lanttua, kaalia ym. Näiden vihannesten väliin kylvetään esimerkiksi viljan ja palkokasvien seosta, joka jätetään korjaamatta. Vuotuinen tukitaso on 146 €/ha.
- Laventelin sadonkorjuun myöhäistäminen (Récolte retardée des lavandes et lavandins) hyödyttää mehiläisiä ja lisää niiden pölytyspotentiaalia. Lisäksi laventelilla on suuri maisemallinen ja paikan identiteetille tärkeä merkitys, joka on tärkeä myös turismin kannalta. Toimenpide myöhäistää laventelin sadonkorjuuta kahdella viikolla. Vuotuinen tukitaso on 180 €/ha.
- Ei herbisidejä (Absence de traitement herbicide), vuotuinen tukitaso 113 - 141 €/ha.
- Ei kemiallisia torjunta-aineita (Absence de traitement phytosanitaire de synthèse) – toimenpiteessä saa käyttää vain luomu -viljelyyn hyväksytyjä torjunta-aineita. Vuotuinen tukitaso on viljalle 196 €/ha ja palkokasveille 298 €/ha

Nurmella:

- Niiton ja laidunnuksen kirjanpito (Enregistrement des interventions mécaniques et des pratiques de pâturage) –toimenpidettä toteutetaan yhdessä muiden nurmille kohdistuvien toimenpiteiden kanssa. Vuotuinen tukitaso on 17 €/ha.
- Lannoituksen rajoittaminen arvokkailla nurmilla ja tärkeissä biotoopeissa (Limitation de la fertilisation minérale et organique sur prairies et habitats remarquables) –toimenpiteen avulla voidaan rajoittaa typpilannoituksen kokonaismäärää aina 30 yksikköön/ha/vuosi saakka. Vuotuinen tukitaso on maksimissaan 119 €/ha.
- Lannoittamaton nurmi tai tärkeä biotooppi (Absence de fertilisation minérale et organique sur prairies et habitats remarquables) –toimenpiteen vuotuinen tukitaso on maksimissaan 135 €/ha.
- Laidunnuspaineen säätely (Ajustement de la pression du pâturage sur certaines périodes) –toimenpide kohdistuu erityisesti kosteikkoalueisiin, kuten soihin ja kosteisiin niittyihin. Laidunnuspainetta säädellään tarpeen mukaan ottaen huomioon paikalliset olosuhteet ja suojelutavoitteet. Maksimitukitaso on 33 €/ha/vuosi.
- Laidunnuksen myöhäistäminen arvokkailla nurmilla ja biotoopeilla (Retard de pâturage sur prairies et habitats remarquables) on toimenpide, jonka tavoitteena on lintujen pesimisen kasvien siementämisen varmistaminen kieltämällä laidunnus tiettyä ajankohtana. Vuotuinen maksimitukitaso on 94 €/ha.
- Niiton myöhäistäminen arvokkailla nurmilla ja biotoopeilla (Retard de fauche sur prairies et habitats remarquables) –toimenpiteessä niitto ja laidunnus on kielletty tiettyä ajankohtana lintujen pesimisen tai kasvien siementämisen suojaamiseksi. Vuotuinen maksimitukitaso on 179 €/ha.
- Luonnonvaraisen niityn kasvien monimuotoisuuden ylläpito (Maintien de la richesse floristique d'une prairie naturelle) –toimenpide kohdistuu alueisiin, joilla esiintyy vähintään neljä alueellisesti määriteltyä indikaattorikasvilajia. Lannoitus on rajoitettu enintään 90 N yks./ha/vuosi. Toimenpiteeseen kuuluu myöhäinen niitto ja laidunnus, joiden ajankohdat määritellään paikallisesti. Vuotuinen tukitaso on 89 €/ha.
- Erityisen arvokkaiden niittyjen ylläpito niittämällä (Entretien des prairies remarquables par fauche a pied), vuotuinen tukitaso 116 €/ha.
- Laidunnuksen kohdentaminen (Gestion pastorale) –toimenpiteen tavoitteena on sovittaa laidunnus paikallisiin olosuhteisiin ja suojelutavoitteisiin. Tämä tapahtuu laatimalla laidunnussuunnitelma ja noudattamalla sitä. Vuotuinen tukitaso on maksimissaan 53 €/ha.
- Puustoisten laidunalueiden hoito (Gestion de pelouses et landes en sous bois) sisältää laidunnuksen lisäksi myös puuston raivaamisen, jos alueen umpeenkasvu uhkaa (Kuva 2). Alue on tarkoitus pitää melko avoimena. Vuotuinen tukitaso on enintään 80 €/ha.

- Umpeenkasvaneen alueen kunnostus (Ouverture d'un milieu débrisé), vuotuinen tukitaso enintään 219 €/ha.
- Kulotus (Brûlage ou écobuage dirigé) on perinteinen menetelmä vuoristoalueella alueen avoimena pitämiseksi ja tietyt biotoopit ovat nyt tulesta riippuvaisia. Vuotuinen tukitaso on enintään 92 €/ha.
- Ruovikkojen hyödyntäminen luonnon monimuotoisuus huomioiden (Exploitation des roselières favorables à la biodiversité) tarkoittaa sitä, että 20 - 80 % ruovikosta jätetään niittämättä vuosittain (Kuva 1). Niitto on kielletty lintujen pesimäaikana. Vuotuinen tukitaso on enintään 198 €/ha.

Kuva 1. Ranskassa ruovikoiden hyödyntämistuki on jo nyt käytössä. Kuva Kimmo Härjämäki

Maisemaelementtien ja pienbiotooppien ylläpito:

- Pensasaitojen tai ojien tai kanavien ylläpito (Entretien de haies/fossés et rigoles de drainage) suunnitellaan luonnon monimuotoisuuden kannalta parhaalla tavalla. Vuotuinen tukitaso voi olla 0,86 - 2,84 €/m.

- Yksittäisten puiden tai puuryhmien ylläpito (Entretien d'arbres isolés ou en alignements), vuotuinen tukitaso enintään 17 €/puu.
- Rantametsikön ylläpito ja hoito (Entretien des ripisylves) tapahtuu hoitosuunnitelman mukaan ja torjunta-aineiden käyttö on kielletty. Vuotuinen tukitaso on maksimissaan 1,46 €/m.
- Peltojen metsäsaarekkeiden hoito (Entretien de bosquets), vuotuinen tukitaso enintään 320 €/ha.
- Tiettyjen lajien lisääntymispaikkojen suojaaminen (Mise en défens temporaire de milieux remarquables) tarkoittaa erityisesti lintujen ja perhosten lisääntymisalueiden suojaamista esimerkiksi aitaamalla. Vuotuinen tukitaso on enintään 40,57 €/ha.

Kuva 2. Ranskassa monimuotoisuuden säilyttämiseen on lukuisia toimenpiteitä. Kuvassa laidunnettua puustoista niittyä Itä-Ranskassa. Kuva: Kimmo Härjämäki

1.4. Ruotsi

Ruotsin maatalouden ympäristötukiohjelma kattaa myös Natura 2000 -alueet, joten erillistä Natura 2000 -tukea ei ole. Ruotsin maatalouden ympäristötukiohjelma koostuu kahdeksasta toimenpiteestä tai toimenpidekokonaisuudesta. Seuraavassa esitellään luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät toimenpiteet.

Alueellisten prioriteettien tuki (Ersättning för utvald miljö) -toimenpidekokonaisuus kattaa erilaisia alueellisesti kohdistettuja toimenpiteitä. Niitä käytetään esimerkiksi täydentämään perinnebiotooppien tai arvokkaiden maisemaelementtien hoidon tukea. Alueelliset viranomaiset laativat strategian ja suunnitelman, jonka mukaan alueittain valitaan, mitkä toimenpiteet maaseudun kehittämissuunnitelmassa esitetystä vaihtoehtoisten toimenpiteiden listasta toteutetaan. Tähän toimenpidekokonaisuuteen kuuluvat toimenpiteet on alla ryhmitelty teeman mukaan. Toimenpiteiden kohdalla mainitaan, että ne kuuluvat alueellisten prioriteettien tuen toimenpidekokonaisuuteen.

Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoidon toimenpidekokonaisuutta (Biologisk mångfald och kulturmiljövärden i betesmarker, slåtterängar och våtmarker) toteutetaan koko Ruotsin alueella. Toimenpidekokonaisuuteen kuuluu yhdeksän perinnebiotooppityyppiä, joita hoidetaan joko laiduntamalla tai niittämällä. Sopimus tehdään viideksi vuodeksi eikä hoidettavaa aluetta saa sinä aikana vaihtaa. Viranomainen laatii ja antaa viljelijälle sitoumussuunnitelman, jossa määritellään ne lohkot, joita sitoumus koskee, niiden pinta-ala tiedot sekä hoitovoitteen. Kun kyseessä on erityisen arvokas luonnonlaidun tai niitty, metsälaidun, kalkkilaidun tai vuoristolaidun, viranomainen määrittelee tukikelpoiset alueet ja niiden erityiset hoitovaatimukset. Erityisen arvokkaat alueet ovat joko kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niiden kasvillisuus tai lajisto osoittaa, että niitä on laidunnettu tai niitetty pitkään. Nämä alueet sijaitsevat usein Natura 2000 -alueilla.

- Laidunnettuja perinnebiotooppeja (Betesmarker) tulee hoitaa siten, ettei alueelle kerry haitallista kariketta tai lahoamatonta kasvijätettä. Tämä toteutetaan laidunnuspainetta ohjaamalla ja tarvittaessa syömättä jääneen kasvillisuuden niitolla. Alueen umpeenkasvu estetään raivaamalla tukijakson alussa aluetta valtaamaan pyrkivää kasvillisuutta, kuten vesakkoa, ja alue pidetään näistä kasveista vapaana koko tukijakson ajan. Torjunta-aineiden, lannoitteiden ja kalkin käyttö on kielletty, samoin kastelu ja muut kulttuurillista tai luonnonsuojelullista arvoa alentavat toimenpiteet. Erityisen arvokkaille alueille määritellään lisäksi laidunnusajat, laiduntavat eläimet, laidunnusintensiteetti ja erityiset hoitotoimenpiteet. Eläinten lisäruokinta on kielletty. Vuosittainen tukitaso on luonnonlaitumille 1250 SEK/ha (noin 134 €/ha, 1 SEK = 0,1074 €, 27.11.2010), erityisen arvokkaille luonnonlaitumille ² 2650 - 3850 SEK (noin 285 - 413 €/ha), metsälaitumille 2500 SEK/ha (noin 268 €/ha) ja kalkkikivilaitumille (Öölannissa ja Gotlannissa) 1400 SEK/ha (noin 150 €/ha). Lehdestämisen lisätuki on 100 SEK/puu (noin 11 €/puu), maksimituki 2000 SEK (noin 215 €, 20 puuta).

² Korkeampi tukitaso on alueille, joille ei ole mahdollista saada maataloustukea.

- Vuoristolaitumet (Fäbodbete) ovat osa tiluksia, joiden päärakennus on laaksossa. Vuoristolaitumien tuki on siten kaksiosainen: Ensimmäisen osan tuki kattaa eläinten kuljetuksen ja eläinten valvomiseen liittyvän liikkumisen kustannukset 6 hehtaarin osalta vuotuisen tukitason ollessa 18 000 SEK (noin 1933 €). Toisen osan tuki kattaa vuoristolaiduntamisen kustannukset, joita muodostuu esimerkiksi tavallista huonompilaatuisen laitumen takia. Vuotuinen tukitaso on 700 SEK/ha (noin 75 €/ha).
- Niityiltä (Slätterängar) pitää keväällä poistaa pudonneet lehdet ja oksat. Alue niitetään vuosittain ja niittojäte vietään pois. Niittoaajankohta on juhannuksen jälkeen, liian aikaista niittoa on vältettävä. Vain leikkaavat välineet on sallittu. Alueen arvoa haittaava kasvillisuus on poistettava. Esimerkiksi vesakko pitää raivata tukijakson alussa ja pitää poissa koko tukijakson ajan. Torjunta-aineiden, lannoitteiden ja kalkin käyttö on kielletty, samoin kastelu ja muut kulttuurillista tai luonnonsuojelullista arvoa alentavat toimenpiteet. Erityisen arvokkaille alueille määritellään lisäksi myöhäisempi niittoaajankohta ja erityiset hoitotoimenpiteet. Niittyjen hoidon vuotuinen tukitaso on 1450 SEK/ha (noin 156 €/ha) ja erityisen arvokkaille niityille 4200 - 5400 SEK/ha (noin 451 - 580 €/ha). Lisätukea voi saada niiton jälkeisestä laidunnuksesta 700 SEK/ha (noin 73 €/ha), viikatteella niittämisestä 7000 SEK/ha (noin 752 €/ha) tai lehdestämisestä (ks. yllä).
- Perinteinen heinänteko (Särskild höhantering på slätteräng) -toimenpide kuuluu alueellisten prioriteettien tuki -toimenpidekokonaisuuteen. Tähän toimenpiteeseen voivat osallistua vain ne viljelijät, jotka saavat erityisen arvokkaiden niittyjen hoitotukea. Toimenpiteessä käytetään perinteisiä heinän kuivatusmenetelmiä, kuten haasioita. Tämä auttaa harvinaisten kasvien siementen leviämistä ja sillä on myös kulttuurihistoriallista arvoa. Vuotuinen tukitaso on 1700 SEK/ha (noin 183 €/ha).
- Perinnebiotooppien kulotus (Bränning på betesmerk eller slätteräng) on osa alueellisten prioriteettien tuki -toimenpidekokonaisuutta. Tähän toimenpiteeseen voivat osallistua vain ne viljelijät, jotka saavat erityisen arvokkaiden niittyjen tai laidunten hoitotukea. Kulotus kohdennetaan vain niille alueille, joilla se on ollut perinteisesti käytössä (lähinnä nummialueilla Lounais-Ruotsissa). Vuotuinen tukitaso on 800 SEK/ha (noin 86 €/ha).
- Vaikeasti saavutettavien perinnebiotooppien hoito (Bete och slätter på svårtillgängliga platser) kuuluu alueellisten prioriteettien tuki -toimenpidekokonaisuuteen. Toimenpide kohdistuu arvokkaisiin alueisiin saarilla tai muissa vaikeasti saavutettavissa paikoissa. Tuen tarkoituksena on pääasiassa kattaa eläinten kuljetuskuluja, mutta sitä voidaan käyttää myös tietöman taipaleen päässä sijaitsevien niittyjen hoidon tukemiseen. Tuen voi yhdistää vain laidunnettujen perinnebiotooppien hoidon tuen kanssa. Vuotuinen tukitaso on 1000 SEK/ha (noin 107 €/ha).
- Perinnebiotooppien kunnostus (Restaurering av slätterängar och betesmarker) kuuluu alueellisten prioriteettien tuki -toimenpidekokonaisuuteen. Tämän toimenpiteen tarkoituksena on kunnostaa kaikkein arvokkaimpia, mutta umpeenkasvaneita perinnebiotooppityyppejä. Kunnostus tapahtuu viranomaisen laatiman kunnostussuunnitelman mukaan ja kunnostuksen jälkeen aluetta hoidetaan joko laiduntamalla tai niittämällä. Vuotuinen tukitaso on 3600 SEK/ha (387 €/ha).

- Kosteikkojen (Våtmarker) hoitosopimus tehdään 20 vuodeksi. Vesakko pitää raivata tukijakson alussa ja pitää poissa koko tukijakson ajan. Poikkeuksen muodostavat alueet, joilla puut ovat tärkeitä kosteikon monimuotoisuuden kannalta esimerkiksi niiden varjostavan vaikutuksen takia. Kosteikkoon kuuluvia patoja, lähteitä ja kaivoja pitää ylläpitää. Kosteikkoalueen tukikelpoisuus ja vaadittavat toimenpiteet ratkaistaan tapauskohtaisesti. Kosteikkojen vuotuinen tukitaso on peltomaalla 4000 SEK/ha (noin 430 €/ha) ja lisäkorvaus korkean satotason alueella eli tukialueella 9 on 1000 SEK/ha (noin 107 €/ha). Vuotuinen tukitaso laidunmaalla sijaitsevalle kosteikolle on 1500 SEK/ha (noin 161 €/ha). Jos kosteikkoa hoidetaan perinnebiotooppina, voi sille saada myös perinnebiotoopin hoitotukea.

Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Uhanalaisten rikkaruohojen säilyttäminen (Bevarande av hotade ogräs) –toimenpide kohdistuu Etelä- ja Keski-Ruotsin runsassatoisille peltoalueille. Se on osa alueellisten prioriteettien tuki –toimenpidekokonaisuutta. Toimenpiteessä pelto kynnetään, kylvetään ja sato korjataan vuosittain. Lohkolla ei saa käyttää torjunta-aineita eikä lannoitteita. Mekaanisen rikkaruohontorjunnan käyttö minimoidaan. Tarvittaessa uhanalaisten rikkaruohojen siemeniä kylvetään viljojen siementen kanssa. Vuotuinen tukitaso on 4000 SEK/ha (noin 430 €/ha).
- Biokesanto (Mångfaldsstråda) on osa alueellisten prioriteettien tuki –toimenpidekokonaisuutta. Se kohdistuu Etelä- ja Keski-Ruotsin runsassatoisille peltoalueille. Pelto tai osa pellosta jätetään neljäksi vuodeksi kesannolle. Alue niitetään kerran vuodessa ja luodaan paljaita laikkuja esimerkiksi äestämällä. Vuotuinen tukitaso on 500 SEK/ha (noin 54 €/ha).
- Korjaamaton viljasato (Obärgad spannmålsskörd) –toimenpide on osa alueellisten prioriteettien tuki –toimenpidekokonaisuutta. Se on mahdollinen koko Ruotsin alueella. Toimenpiteessä jätetään vähintään 1 ha viljapellon sadosta korjaamatta. Paikka voi vaihdella vuosittain. Vuotuinen tukitaso on 3900 SEK/ha (noin 419 €/ha).

Maisemaelementtien ja pienbiotooppien hoitoon kohdistuvat toimenpiteet

- Arvokkaiden maisemaelementtien hoito maatalousympäristössä (Värdefulla natur och kulturmiljöer i odlingslandskapet): Tämä toimenpide kohdistuu koko Ruotsin alueelle. Tukihakemuksen pitää kattaa kaikki tukikelpoiset maisemaelementit tilan alueella. Hoitovelvoitteisiin kuuluu mm. vesakon raivaus ja rakennelmien ylläpito. Jos maisemaelementti koostuu puista, velvoitteisiin kuuluu puiden hoito, esimerkiksi lehdestäminen (Kuva 3). Vuotuinen perustuki on 100 SEK (noin 11 €) kutakin elementtityyppiä kohti. Sen lisäksi vuotuinen tukitaso on lineaarisille elementeille, kuten ojille ja kivimuureille 6 - 60 SEK/10 m (noin 0,7 - 7 €/10 m), pistemäisille elementeille kuten peltojen metsäsaarekkeille ja kiviröykkiöille 60-180 SEK/kappale (noin 7 - 20 €/kappale) sekä perinteisille sadonkuivatusrakennelmille 2000 SEK/ha kuivatettua satoa (noin 222 €/ha).

Kuva 3. Pistemäisiin elementteihin voi Ruotsissa kuulua esimerkiksi maisemapuiden lehdestäminen. Kuvassa lehdestetty metsälehmus Hällstadin niityllä. Kuva: Kimmo Härjämäki

- Arvokkaiden maisemaelementtien hoito poronhoitoalueella (Värdefulla natur- och kulturmiljöer i renskötselområdena): Tämä toimenpide kohdistuu alueille, jossa poronhoito on ympärivuotista. Toimenpide kohdistuu erityisesti saamelaisiin, mutta muutkin voivat saada tukea. Tukikelpoisuus päätetään aina tapauskohtaisesti. Tukea saa perinteisten poroaitojen tai perinteisten porojen kesälaitumien ja –suojien ylläpitoon. Tukitoimenpiteenä poistetaan vesakko viiden metrin matkalta poroaidan kummaltakin puolelta ja aitoja ylläpidetään perinteisellä tavalla paikalta löytyneillä luonnonmateriaaleilla. Vuotuinen tukitaso on poroaitojen ylläpidosta 20 SEK/m (noin 2 €/m) ja kesälaitumien ja –suojien ylläpidosta 6300 SEK/ha (noin 677 €/ha). Lisäksi matkakustannuksista maksetaan erikseen 640 - 1275 SEK/elementti (noin 69 - 137 €/elementti), kuitenkin enintään 5 elementistä.
- Erityisen arvokkaiden maisemaelementtien hoito (Skötsel av landskapselement med särskilda värden) –toimenpide kuuluu alueellisten prioriteettien tuki –toimenpidekokonaisuuteen. Vain viljelijät, jotka osallistuvat arvokkaiden maisemaelementtien hoidon toimenpiteeseen, voivat saada tätä tukea. Hoito on lähinnä kasvillisuuden hoitoa, kuten niittoa. Vuotuinen tukitaso on lineaarisille elementeille 10 - 120 SEK/10 m (noin 1 - 13 €/10 m) ja pistemäisille elementeille 120 - 360 SEK/elementti (noin 13 - 39 €/elementti).

Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Laajaperäisen nurmituotannon (Extensiv vallodling för miljön och det öppna landskapet) tuen A-osa kohdistuu Ruotsin metsävaltaisiin alueisiin (tukialueet 1 - 5) ja sen päätavoitteena on luonnon monimuotoisuuden suojelu. Tuki jakautuu perusosaan, joka on kaikille tukialueille sama 300 SEK/ha/vuosi (noin 32 €/ha/vuosi), ja lisäosaan joka vaihtelee 250 - 1800 SEK/ha/vuosi (noin 27 - 193 €/ha/vuosi). Korkein lisäosan tukitaso on maan pohjoisosassa. Perusosan vaatimuksena on, että alueen pitää olla vähintään kolme vuotta kyntämättä ja sillä laidunnetaan tai sato korjataan vuosittain. Torjunta-aineiden käyttö on kielletty. Lisäosan vaatimuksena on, että aluetta laidunnetaan luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi.

Luomutuki

Luonnonmukaisen viljelyn (Certifierad ekologisk production) tuki on Ruotsissa viljoille ym. 1300 SEK/ha/vuosi (noin 144 €/ha/vuosi), öljykasveille ja palkokasveille 2200 SEK/ha/vuosi (noin 244 €/ha/vuosi) ja perunalle, sokerijuurikkaille ja vihanneksille 5000 SEK/ha/vuosi (noin 556 €/ha/vuosi). Kotieläintuotannon luomutuki on 1600 SEK/ha/vuosi (noin 178 €/ha/vuosi) ja luonnonlaitumella 800 SEK/ha/vuosi (noin 89 €/ha/vuosi).

1.5. Saksa

Saksassa maaseudun kehittämissuunnitelmat on laadittu osavaltiotasolla. Kansallisella tasolla on laadittu puitteet ja joitakin kansallisen tason toimenpiteitä, mutta osavaltioiden ei ole pakko toteuttaa niitä. Tässä selvityksessä on esimerkkiosavaltioksi valittu Schleswig-Holstein, koska siellä on mielenkiintoisia luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä.

Schleswig-Holsteinissa ei toteuteta kansallista monimuotoisuuslaikkujen ja -vyöhykkeiden toimenpidettä (Anlage von Blühflächen oder Blüh- bzw. Schonstreifen), joten se kuvataan yleisellä tasolla tässä. Toimenpiteen tarkoituksena on perustaa peltomaalle luonnon monimuotoisuutta lisääviä 3 - 24 m leveitä vyöhykkeitä tai enintään 2 ha suuruisia laikkuja. Näillä alueilla ei saa käyttää torjunta-aineita eikä niitä lannoiteta. Kalkitus on sallittu. Laikkuihin tai vyöhykkeisiin kylvetään vuosittain joko yksivuotisia kukkivia kasveja tai samaa kasvia kuin pääsadossa. Tällöin vuotuinen tukitaso on 740 €/ha. Näiden yksivuotisten kasvien pitää antaa kasvaa ainakin pääsadon korjuuseen saakka. Kasvustoa ei saa hyödyntää. Alueille voi kylvää myös kerran sopimuskaudessa sopivan siemenseoksen, jolloin vuotuinen tukitaso on 600 €/ha.

1.5.1. Schleswig-Holstein

Luonnonsuojelusopimukset -toimenpidekokonaisuus (Vertragsnaturschutz) sisältää erilaisia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat tiettyjen lajien tai biotooppien suojeluun. Tuki kohdistuu Natura 2000 -alueisiin, tiettyihin luonnonsuojelualueisiin sekä alueisiin, joilla esiintyy EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV tiukkaa suojelua vaativia lajeja tai maassa pesiviä lintulajeja. Nämä alueet on esitetty kartalla. Myös muita alueita voidaan luonnonsuojelullisen harkinnan jälkeen hyväksyä tuen piiriin. Tämä tuki voidaan yhdistää Natura 2000 -tuen kanssa. Vuotuinen tukitaso vaihtelee 60 - 650 €/ha sopimuksen tyypin mukaan. Alla on muiden toimenpiteiden ohella kuvattu tarkemmin joitakin tähän toimenpidekokonaisuuteen kuuluvia toimenpiteitä.

Perinnebiotooppien hoito ja erityisalueiden luonnonsuojelu

- Pohjanmeren rannikon pienten saarten tuki -toimenpidekokonaisuus (Halligprogramm) kohdistuu Pohjanmeren rannalla sijaitseviin kymmeneen pieneen saareen, jotka ovat luonnonsuojelullisesti merkittäviä. Siellä on usein tulvia ja rannoille on muodostunut suolaniittyjä. Joka saarelle on määriteltävä oma maksimieläintiheytensä, joka vaihtelee 0,4 ja 1,5 eläinyksikön välillä/ha. Mineraalityypilannoituksen ja torjunta-aineiden käyttö on kielletty. Tuen perustaso on 120 €/ha/vuosi. Lisäksi voidaan maksaa niittolisää 130 €/ha/vuosi, jos suolaniittyjä niitetään heinäntekoa varten heinäkuun alusta alkaen. Laidunnuspaineen vapaaehtoisesta vähentämisestä 30 - 70 % saaren maksimitasosta voi saada 60 € vähennettyä eläinyksikköä kohden. Laidunnuspaineen vähennyssopimus voidaan tehdä vuodeksi tai viideksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi voidaan maksaa korvausta sepelhanhien aiheuttamista vahingoista vahingon

laajuuden perusteella 0 - 80 €/ha. Myös tiettyjen alojen suolaniittyjen luonnontilaan jättämistä tuetaan ja tukitaso on 280 €/ha/vuosi. Tämä tuki voidaan yhdistää Natura 2000 -tuen kanssa.

Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Muuttolintujen lepoalueet (Rastplätze für wandernde Vogelarten) –toimenpide on osa luonnonsuojelusopimusten toimenpidekokonaisuutta. Se kohdistuu hanhien ja joutsenten perinteisille levähdyspaikoille peltomaalla. Minimipinta-ala on 5 ha. Pellolle kylvetään syysviljaa tai syysrapsia. Herbisidien käyttö on kielletty maaliskuun loppuun saakka. Lannoitus ja muiden torjunta-aineiden käyttö on sallittu. Hanhien ja joutsenten sallitaan ruokailla ja annetaan niille levähdysrauha. Huhtikuun alusta normaalit peltotyöt voivat jatkua. Vuotuinen tukitaso on 205 €/ha.
- Monimuotoisuuslaikut ja -vyöhykkeet (Ackerlebensräume) kuuluvat luonnonsuojelusopimusten toimenpidekokonaisuuteen. Ne ovat vähintään 1000 m² kokoisia ja 9 m levyisiä pellon reunassa tai pellolla sijaitsevia alueita, joihin joko kylvetään kukkivien kasvien siemeniä tai jos alueella on jo merkittävää kasvillisuutta, voidaan sen antaa siementää itsekseen. Lannoitus, torjunta-aineet ja niitto on kielletty. Vuotuinen tukitaso on 600 - 650 €/ha.

Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

- Pysyvien nurmialueiden tuki –toimenpiteessä (Dauergrünland-Programm) kielletään pysyvillä nurmialueilla maan muokkaus, orgaaninen lannoitus ja torjunta-aineiden käyttö huhtikuun alusta toukokuun puoleenväliin vaeltavien sammakoiden ja maassa pesivien lintujen, etenkin töyhtöhyppien, suojelemiseksi. Lisäksi koko tilalla nurmen muuttaminen pelloksi on kielletty. Tilalla pitää olla vähintään 0,3 eläinyksikköä/ha rehualaa. Enintään 2,0 eläinyksikön lannan saa levittää hehtaarille viljelyalaa. Vuotuinen tukitaso on 35 €/ha. Tämä tuki voidaan yhdistää Natura 2000 -tuen kanssa.
- Pysyvien laidunten (Dauerweide) tuki on osa luonnonsuojelusopimusten toimenpidekokonaisuutta. Näitä sopimuksia solmitaan pääasiassa vain nimetyille laajoille laidunalueille. Alueella laidunnetaan vähintään 5 kuukauden ajan vuodessa kesäkuukausien aikana. Niitto on sallittu, mutta niittojätettä ei saa hyödyntää. Vuotuinen tukitaso on 60 - 80 €/ha.
- Hanhien ja joutsenten ruokailualueet (Nahrungsgebiete für Gänse und Schwäne) – toimenpide kuuluu luonnonsuojelusopimusten toimenpidekokonaisuuteen. Toimenpidettä toteutetaan pysyvällä nurmella hanhien ja joutsenten perinteisillä levähdysalueilla. Alueella ei saa käyttää torjunta-aineita. Myös lannoitukselle ja laidunnukselle on asetettu rajoituksia kevätkaudella. Lintujen sallitaan ruokailla ja annetaan niille levähdysrauha. Osa alueesta on veden alla. Vuotuinen tukitaso on 85 - 125 €/ha.

Luomutuki

Schleswig-Holsteinin maatalouden ympäristötukiohjelmassa luomutuki (Ökologische Anbauverfahren) muodostuu luomuun siirtymisen tuesta, jota maksetaan kahden ensimmäisen vuoden aikana ja luomun ylläpidon tuesta. Luomuun siirtymisen tuki on peltomaalle ja nurmelle 262 €/ha/vuosi, vihanneksille 693 €/ha/vuosi. Luomun ylläpidon vuotuinen tukitaso on peltomaalle ja nurmelle 137 €/ha ja vihanneksille 271 €/ha.

Natura 2000 -tuki

Natura 2000 -tuki (Zahlungen im Rahmen von Natura 2000) on Schleswig-Holsteinin maaseudun kehittämissuunnitelmassa määritelty maatalouden ympäristötuesta erilliseksi toimenpiteeksi. Tuki kohdistuu Natura 2000 -alueille ja luonnonsuojelualueille. Tukialuetta niitetään vähintään kerran vuodessa ja/tai laidunnetaan ympäri vuoden alueelle laaditun hoitosuunnitelman mukaisesti. Aluetta ei saa kuivattaa eikä lintujensuojelualueella sijaitsevia ojia saa poistaa. Kyntäminen ja maan syvämuokkaus on kielletty. Tuen voi yhdistää maatalouden ympäristötuen tiettyihin toimenpiteisiin. Tukitaso on pääsääntöisesti 80 €/ha/vuosi, mutta tietyillä luonnonsuojelualueilla, jotka ovat erityisen tärkeitä niittylintujen, tiirujen tai ruiskätkän suojelun kannalta, tukitaso on 150 €/ha/vuosi.

1.6. Tšekki

Tšekin tasavallan maatalouden ympäristötukiohjelmassa sopimukset tehdään 5 vuodeksi kerrallaan. Maatalouden ympäristötukiohjelmassa on kolme toimenpidekokonaisuutta: ympäristöystävälliset viljelymenetelmät, nurmituotanto ja maisemanhoito. Seuraavassa kuvataan näihin kuuluvia luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä.

Perinnebiotooppien hoito ja nurmella tehtävät toimenpiteet

Nurmituotannon toimenpidekokonaisuudessa on koko tilan lähestymistapa eli kaikki ympäristötuen piiriin tulevan tilan nurmialueet tulee liittää tähän toimenpidekokonaisuuteen. Erilaisille nurmialueille on erilaisia hoitovaihtoehtoja. Yleensä liittyvällä tilalla eläintiheyden pitäisi olla 0,2 - 1,5 eläinyksikköä/ha. Puhdistamolietteen käyttö on kielletty.

Niittyjen niittoajankohdat ja lannoitusmäärät on määritelty eri hoitotyypeille ja eri alueille. Tukitasot ovat kiinteitä korvauksia, jotka kattavat vaaditusta hoidosta aiheutuneet lisääntyneet kustannukset tai pienemmän tuotannon. Kosteiden niittyjen sekä vuoristoniittyjen ja aavikkoniittyjen toimenpiteet kohdistuvat vain erityisen arvokkaille alueille, muut niittyjen hoitoon liittyvät toimenpiteet ovat kaikille avoimia.

- Niityt: Vuotuinen maksimilannoitustaso on 60 kg N/ha, mikä sisältää väkilannoitteen, paikalle tuodun lannan ja laiduntavien eläinten lannan. Alue niitetään kahdesti vuo-

nessa säädettyinä ajankohtana, niittojäte on vietävä pois. Aluetta saa laiduntaa. Vuotuinen tukitaso on 74 €/ha (2230 CZK/ha).

- Lannoitetut kosteat niityt: Vuotuinen maksimilannoitustaso 60 kg N/ha, vain lanta ja komposti on sallittu. Alue niitetään kahdesti vuodessa säädettyinä ajankohtana, niittojäte on vietävä pois. Aluetta saa laiduntaa. Karjan lisäruokinta on kielletty. Nurmen uudistaminen, täydennyskylvö ym. ovat sallittuja vain luonnonsuojeluviranomaisen luvalla. Niitto tehdään keskeltä reunoille päin tai yhdestä reunasta toiseen. Vuotuinen tukitaso on 100 €/ha (2980 CZK/ha).
- Lannoittamattomat kosteat niityt: Ei saa lannoittaa eikä laiduntaa. Muuten hoito on sama kuin lannoitetuilla kosteilla niityillä. Vuotuinen tukitaso on 116 €/ha (3450 CZK/ha).
- Kosteat niityt, joille jätetään niittämättömiä vyöhykkeitä: 5 - 10 % alueesta jätetään määrälevisiä niittämättömiä vyöhykkeitä, jotka niitetään seuraavana keväänä. Muuten hoito on sama kuin lannoittamattomilla kosteilla niityillä. Vuotuinen tukitaso on 135 €/ha (4005 CZK/ha).
- Lannoitetut vuoristoniityt ja aavikkoniityt: Vuotuinen maksimilannoitustaso on 60 kg N/ha, vain lanta ja komposti on sallittu. Alue niitetään kerran vuodessa säädettyinä ajankohtana, niittojäte on vietävä pois. Laidunnus on sallittu, mutta karjan lisäruokinta on kielletty. Nurmen uudistaminen, täydennyskylvö ym. ovat sallittuja vain luonnonsuojeluviranomaisen luvalla. Niitto tehdään keskeltä reunoille päin tai yhdestä reunasta toiseen. Tukitaso on 120 €/ha/vuosi (3575 CZK/ha/vuosi).
- Lannoittamattomat vuoristoniityt ja aavikkoniityt: Ei saa lannoittaa eikä laiduntaa. Muuten hoito on sama kuin lannoitetuilla vuoristoniityillä ja aavikkoniityillä. Vuotuinen tukitaso on 130 €/ha (3880 CZK/ha).
- Vuoristoniityt ja aavikkoniityt, joille jätetään niittämättömiä vyöhykkeitä: 5 - 10 % alueesta jätetään määrälevisiä niittämättömiä vyöhykkeitä, jotka niitetään seuraavana keväänä. Muuten hoito on sama kuin lannoittamattomilla vuoristoniityillä ja aavikkoniityillä. Tukitaso on 150 €/ha/vuosi (4480 CZK/ha/vuosi).
- Suo- ja kosteikkoniityt: Lannoitus ja lannan levitys on kielletty. Alue niitetään kerran vuodessa säädettyinä ajankohtana kevyillä koneilla. Niittojäte pitää viedä pois. Aluetta ei laidunneta. Nurmen uudistaminen, täydennyskylvö, katteen levittäminen, kalkitus ja kuivattaminen on kielletty. Jyräys ja äestys on sallittua vain luonnonsuojeluviranomaisen luvalla. Vuotuinen tukitaso on 417 €/ha (12430 CZK/ha) pysyvästi veden valtaamalle maalle, jossa niitto on tehtävä käsin.
- Kahlaajien pesimäalue: Lannoitus ja lannan levitys on kielletty. Alue niitetään kahdesti vuodessa säädettyinä ajankohtana. Niittojäte pitää viedä pois. Niittoon ei saa käyttää useita niittokoneita yhtäaikaan. Niiton jälkeinen laidunnus on kielletty. Nurmen uudistaminen, täydennyskylvö, jyräys ja äestys ym. ovat sallittuja vain luonnonsuojeluviranomaisen luvalla. Niitto tehdään keskeltä reunoille päin tai yhdestä reunasta toiseen. Vuotuinen tukitaso on 202 €/ha (6000 CZK/ha).

- Ruisrääkän pesimäalue: Alue niitetään kerran vuodessa säädettyinä ajankohtana. Niiton jälkeinen laidunnus on sallittu. Muuten hoito on sama kuin kahlaajien pesimäalueella. Vuotuinen tukitaso on 183 €/ha (5460 CZK/ha).

Laidunmaille on kolme toimenpidevaihtoehtoa, joista ensimmäinen ja viimeinen ovat avoimia kaikille, mutta lajirikas laidunmaa –toimenpide on rajoitettu kaikkein arvokkaimmille alueille. Tukitasot ovat kiinteitä korvauksia, jotka kattavat hoitovaatimuksista aiheutuvat lisääntyneet kustannukset tai alhaisemman tuotannon.

- Laidunmaa: Tämä on laitumien hoidon perustoimenpide, jossa vuotuinen maksimilannoitustaso on 80 kg N/ha ja se sisältää väkilannoitteen, alueelle levitettävän lannan ja laiduntavien eläinten lannoitusvaikutuksen. Laiduntavien eläinten vuotuisen lannoitusvaikutuksen on oltava jokaisella palstalla vähintään 5 kg N/ha ja kaikilla tämän toimenpiteen laitumilla enintään 55 kg N/ha. Alueella laidunnetaan vähintään kerran vuodessa säädettyinä ajankohtana. Syömättä jääneet laikut niitetään paitsi keskijyrkillä ja jyrkillä rinteillä. Vain herbisidien kohdistettu käyttö on sallittu. Erityisen arvokkailta alueilta, kuten luonnonsuojelu- ja Natura 2000 –alueilla nurmen uudistaminen, täydennyskylvö ym. ovat sallittuja vain luonnonsuojeluviranomaisen luvalla. Eläimille pitää tarjota vettä ja alue on aidattava tai on muuten varmistettava, etteivät eläimet karkaa. Vuotuinen tukitaso on 112 €/ha (3325 CZK/ha).
- Lajirikas laidunmaa: Aluetta ei saa lannoittaa. Laiduntavien eläinten vuotuisen lannoitusvaikutuksen on oltava jokaisella palstalla vähintään 5 kg N/ha ja kaikilla tämän toimenpiteen laitumilla enintään 40 kg N/ha. Muuten aluetta hoidetaan samalla tavalla kuin laidunmaan perustoimenpiteessä. Vuotuinen tukitaso on 169 €/ha (5035 CZK/ha).
- Kuivat arot ja nummet: Aluetta ei saa lannoittaa. Laiduntavien eläinten vuotuisen lannoitusvaikutuksen on oltava jokaisella palstalla vähintään 5 kg N/ha ja kaikilla tämän toimenpiteen laitumilla enintään 30 kg N/ha. Alueella laidunnetaan vähintään kerran vuodessa säädettyinä aikana. Laiduntavien eläinten pitää olla lampaita tai vuohia. Laidunnuksen jälkeen haitalliset rikkaruohot niitetään, muuten laidunnuksen jälkeinen niitto ei ole pakollista. Herbisidien käyttö on kielletty. Nurmen uudistaminen, täydennyskylvö ja katteen levittäminen on kielletty. Eläimille pitää tarjota vettä ja alue on aidattava tai on muuten varmistettava, etteivät eläimet karkaa. Vuotuinen tukitaso on 308 €/ha (9160 CZK/ha).

Pellolla tehtävät toimenpiteet

- Integroitu vihannesviljely: Toimenpiteeseen pitää osallistua tilan koko vihannesviljelypinta-alalla. Toimenpiteessä käytetään biologista tuholaistorjuntaa, kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä on rajoitettu. Vihanneksista otetaan näytteitä ja niistä analysoidaan tiettyjen kemikaalien pitoisuudet. Toimenpiteessä on myös lannoitusrajoituksia. Vuotuinen tukitaso on 440 €/ha (13110 CZK/ha).

- Luonnon monimuotoisuusvyöhyke peltomaalla: Toimenpiteen tavoitteena on tarjota linnuille ruokaa vuoden ympäri. Pellon reunaan tai keskelle peltoa perustetaan vähintään 6 m leveä vyöhyke, jolle kylvetään erikseen määriteltyä siemenseosta. Vyöhyke jätetään hoitamatta seuraavaan kevääseen saakka, jolloin se kynnetään peltoon. Vyöhykkeellä ei saa käyttää torjunta-aineita. Vyöhykkeiden paikka voi vaihdella sopimuskauden aikana. Vuotuinen tukitaso on 401 €/ha vyöhykettä (11930 CZK/ha vyöhykettä).

Luomutuki

Tšekin tasavallassa luomuviljelyn vuotuinen tukitaso on peltomaalla 155 €/ha (4620 CZK/ha), nurmella 71-89 €/ha (2120-2650 CZK/ha) sekä vihanneksille ja yrteille 564 €/ha (16790 CZK/ha).

Natura 2000 –alueiden tuki

Tšekin tasavallan maaseudun kehittämissuunnitelmassa on erillinen Natura 2000 –alueiden tuki, jonka tarkoituksena on ylläpitää arvokkaiden perinnebiotooppialueiden hoitoa Natura 2000 –alueiden sisällä. Tuen saamisen edellytyksenä on, että viljelijällä on vähintään 1 ha suuruinen nurmialue ja se säilyy maatalouskäytössä koko 5 vuoden sopimuskauden ajan. Aluetta pitää laiduntaa tai niittää kahdesti vuodessa säädettyinä aikoina. Niittojäte pitää viedä pois. Lannoitus on kielletty ja laiduntavat eläimet saavat tuoda enintään 30 kg N/ha laidunmaata.

1.7. Suomi

Suomen maatalouden ympäristötukiohjelman perustoimenpiteiden vuotuinen tukitaso on 93 €/ha kasvinviljelytilalla ja 107 €/ha kotieläintilalla. Luonnonhoitopeltojen vuotuinen tukitaso on monivuotisille nurmipelloille 170 €/ha ja monimuotoisuuspelloille 300 €/ha. Monimuotoisuuspellot kylvetään niittykasvien, maisemakasvien tai riistakasvien seoksilla. Perustoimenpiteisiin kuuluu tilan luonnon monimuotoisuuskohteiden kartoitus ja ylläpito. Luonnon monimuotoisuuskohteita ovat muun muassa monilajiset niityt, pellonreunat ja –pientareet, tienpientareet, pellon ja metsän suojavyöhykkeet, pellolla sijaitsevat pienvedet, kosteikot, vanhat kiviadat ja puukujanteet. Seuraavassa esitetään luonnon monimuotoisuutta edistävät lisätoimenpiteet ja erityistukitoimenpiteet tukitasoineen.

Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoito kuuluu maatalouden ympäristötuen erityistukisopimusten piiriin. Etusijalla ovat arvokkaiksi luokitellut perinnebiotoopit ja ne alueet, joilla on aikaisemmin ollut perinnebiotooppien hoidon erityistukisopimus. Perinnebiotooppeja ovat aiemmin

laidunnetut tai niitetyt kedot, hakamaat tai niityt ym. Perinnebiotoopiksi luetaan myös puustoltaan monimuotoiset metsälaitumet, joilla on laiduntamisen merkkejä (Kuva 4). Perinnebiotooppeja hoidetaan niittämällä tai laiduntamalla. Maan muokkaus, lannoitus, torjunta-aineiden käyttö, ojitus ja metsitys on kielletty. Aluetta hoidetaan hakemukseen liitettävän suunnitelman mukaan. Vuotuinen tukitaso riippuu hoidon kustannuksista ja se määritellään hoitosuunnitelman sisältämän kustannusarvion mukaan, mutta se on enintään 450 €/ha.

Kuva 4. Laidunnetut hakamaat ja lehtoniityt ovat suomalaisen maaseutu ympäristön monimuotoisuuden helmiä. Kuva Turunmaan saaristosta. Kuva: Kimmo Härjämäki

Pellolla tai nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet

Monivaikutteisen kosteikon hoito on erityistukitoimenpide, jolla on sekä vesiensuojelullisia että luonnonsuojelullisia hyötyjä. Erityistukisopimus voidaan tehdä 5 tai 10 vuodeksi. Hoito voi sisältää esimerkiksi lietteen poistoa, niittoa tai laidunnusta sekä puuston ja pensaiden poistoa. Vuotuinen tukitaso määritellään hakemukseen liitettävän suunnitelman sisältämän kustannusarvion perusteella ja se on enintään 450 €/ha.

Maismaelementteihin ja pienbiotooppeihin kohdistuvat toimenpiteet

Arvokkaiden pienialaisten perinnebiotooppikohteiden (0,05-0,30 ha) hoidon tuki on kiinteä vuotuisen tukitason ollessa 200 €/kohde.

Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistukisopimus laaditaan 5 tai 10 vuoden ajaksi. Se kohdistuu erityisen arvokkaisiin kohteisiin pellolla tai peltojen läheisyydessä. Nämä kohteet voivat olla esimerkiksi monimuotoisia pellon ja metsän reuna-vyöhykkeitä, pellon metsäsaarekkeitä, peltoalueilla sijaitsevia lintujen ja muiden eläinten levähdys- ja ruokinta-alueita, monimuotoisuuspeltoja ja -kaistoja tai uhanalaisten lajien esiintymispaikkoja. Tuki voi kohdistua myös puukujanteiden perustamiseen tai uudistamiseen. Vuotuinen tukitaso määritellään hakemukseen liitettävän suunnitelman sisältämän kustannusarvioin perusteella ja se on enintään 450 €/ha.

Luomutuki

Suomessa luonnonmukaisen tuotannon tuki on peltoviljelyssä 141 €/ha/vuosi ja kotieläintiloilla tämän lisäksi 126 €/ha/vuosi.

2. Vertailu

Tämän selvityksen tarkoituksena on vertailla kuuden EU-maan luonnon monimuotoisuuteen liittyviä maatalouden ympäristötukitoimenpiteitä keskenään ja Suomen vastaavien toimenpiteiden kanssa. Tarkastelluissa maissa on hyvin erilainen määrä luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä. Määrällisesti eniten näitä toimenpiteitä on Iso-Britanniassa, jossa tilalla toteutettavat toimenpiteet voi valita voi valita pitkältä listasta vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden osuus kaikista toimenpiteistä on suurin Iso-Britanniassa ja Saksan Schleswig-Holsteinissa (Taulukko 1). Pienimmät luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden osuudet on Itävallassa ja Suomessa. Pitää kuitenkin muistaa, että vertailuun otettiin mukaan nimenomaan niitä maita, joilla on paljon luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä. Tulokset eivät siis kuvaa EU-maiden keskimääräistä tasoa, vaan tasoa niissä maissa, jotka panostavat erityisesti luonnon monimuotoisuuteen maatalouden ympäristötuessa. Lisäksi on tärkeää huomata, että eri maiden ympäristötukiohjelmien rakenne on niin erilainen, ettei pelkkä toimenpiteiden määrä tai osuus kokonaismäärästä riitä kertomaan panostuksesta. Sen lisäksi pitää tarkastella ainakin toimenpiteiden sisältöä ja tukitasoja.

Taulukko 1. Luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden osuus kaikkien toimenpiteiden lukumäärästä eri maiden maatalouden ympäristötukiohjelmissa. Luomu -tuki on tässä laskettu luonnon monimuotoisuustoimenpiteeksi, mutta perinteisten kotieläinrotujen ja viljelykasvilajikkeiden kasvatusta ei.

Maa	Luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden osuus %
Iso-Britannia Englanti, ELS ja HLS Skotlanti, Land Managers Options ja Rural Priorities	77 - 78 % 87 %
Itävalta	32 %
Ranska	56 %
Ruotsi	50 %
Saksa Schleswig-Holstein	80 %
Tšekki	65 %
Suomi perustoimenpiteistä lisätoimenpiteistä erityistukitoimenpiteistä	33 % 10 % 38 %

Erillinen Natura 2000 -tuki on käytössä Itävallassa, Saksassa ja Tšekissä. Muissa maissa Natura -alueisiin kohdistuvat toimenpiteet ovat osa maatalouden ympäristötukiohjelmaa.

Vertailtavissa maissa on käytössä monimuotoinen joukko luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä. Seuraavaksi tarkastellaan samankaltaisten toimenpiteiden tukitasoja eri maissa. Vertailussa noudatetaan samaa jäsenystä kuin maakohtaisessa tarkastelussa.

2.1. Perinnebiotooppien hoitoon liittyvät toimenpiteet

Perinnebiotoopit ovat eri maissa hyvin erilaisia erilaisten luonnonolosuhteiden ja erilaisen historiallisen käytön seurauksena. Siksi niiden hoitovaatimuksetkin eroavat toisistaan suuresti. Perinnebiotooppien hoitoa ei voi suoraan verrata eri maissa. Ruotsi on vertailtavista maista ainoa, jonka perinnebiotoopit muistuttavat Suomen tilannetta, vaikka Ruotsissakin on sellaisia perinnebiotooppityyppejä, joita Suomessa ei ole.

Taulukko 2. Perinnebiotooppien hoidon tukitasoja vertailtavissa maissa. Taulukossa ei ole kaikkia perinnebiotooppien hoidon toimenpiteitä, vaan siihen on valittu esimerkkejä, jotka kuvaavat parhaiten kunkin maan tai alueen tilannetta.

Maa	Tuettava toimenpide	Vuotuinen tukitaso
Iso-Britannia Englanti	Metsälaitumen hoito Ylänköalueen perinteinen aidattu laidun Nummialueen perinteinen laidun Heinän teko Lajirikkaan luonnonniityn kunnostus tai hoito Kostean niityn hoito	212 €/ha 41 €/ha ¹ 6 €/ha ¹ 71 €/ha ¹ 236 €/ha 177 €/ha ¹
Skotlanti	Metsälaitumen hoito Ylänkönummien laidunnus Merenrantaniittyjen hoito Alankoalueen nummen hoito	153 €/ha, ylänkönummilla 73 €/ha 1,90 €/ha 112 €/ha 0-30 ha, 64 €/ha 31 - 70 ha, 1,90 €/ha 71- ha 179 €/ha
Itävalta	Vuoristoniittyjen niitto Traktorilla Niittokoneella Viikatteella Alppiniittyjen laidunnus Lypsylehmät Hevoset Muut eläimet Paimenlisä	350 €/ha 430 €/ha 700 €/ha 150 - 195 €/ha 70 - 90 €/ha 50 - 65 €/ha 25 - 34 €/eläinyksikkö
Ranska ²	Puustoisten laidunten hoito Arvokkaiden niittyjen niitto Umpeenkasvaneen alueen kunnostus Kulotus	Enintään 80 €/ha 116 €/ha 219 €/ha Enintään 92 €/ha
Ruotsi	Luonnonlaitumet Erityisen arvokkaat luonnonlaitumet Metsälaitumet Kalkkivililaitumet Niittyjen hoito Erityisen arvokkaiden niittyjen hoito Lehdestämisen lisätuki Niiton jälkeisen laidunnuksen lisätuki Viikatteella niittämisen lisätuki	134 €/ha 285 - 413 €/ha 268 €/ha 150 €/ha 156 €/ha 451 - 580 €/ha 11 €/puu 74 €/ha 752 €/ha
Saksa Schleswig-Holstein	Pohjanmeren rannikon pienten saarien tuki Perustuki Niittolisä	120 €/ha 130 €/ha
Tšekki	Lannoittamattomat kosteat niityt Lannoittamattomat vuoristoniityt Lajirikas laidunmaa	116 - 135 €/ha 130 - 150 €/ha 169 €/ha
Suomi	Perinnebiotooppien hoito niittämällä tai laiduntamalla, tukitaso määräytyy kustannusarvion mukaan	Enintään 450 €/ha

1= Tukitaso on laskettu valinnaisesta toimenpiteestä saatavien pisteiden mukaan. Perustuen määrä on aina sama riippumatta siihen valituista toimenpiteistä.

2= Nämä toimenpiteet kuuluvat paikallisesti määriteltäviin toimenpiteisiin, joita voi tiettyjen sääntöjen mukaan yhdistellä samalla alueella.

Perinnebiotooppien hoidon tukitasot vaihtelevat suuresti sekä maiden sisällä että eri maiden välillä (Taulukko 2). Pienimmät tukitasot ovat Skotlannissa yläkõnnummien laiduntaukselle ja suurimmat Ruotsissa viikatteella niittämiskelle. Suomen perinnebiotooppien hoidon tukitasoja on vaikea verrata muiden maiden tukitasoihin, sillä Suomessa on annettu vain yksi maksimitukitaso ja eri toimenpiteiden tukitaso määräytyy tapauskohtaisesti laadittuun kustannusarvion mukaan. Voidaan kuitenkin todeta, että Ruotsin erityisen arvokkaiden niittyjen hoidon tuki sekä Ruotsin ja Itävallan viikatteella niittämisen tuki ylittävät tämän Suomen maksimitukitason.

2.2. Pellolla toteutettavat luonnon monimuotoisuustoimenpiteet

Pellolla toteutettavista luonnon monimuotoisuutta edistävistä toimenpiteistä yleisin on Pellonreunaviljelysten ja monimuotoisuusvyöhykkeiden tai -laikkujen perustaminen joko ravinnon ja suojan tarjoamiseksi linnuille tai kasvien monimuotoisuuden edistämiseksi. Itävallassa monimuotoisuusvyöhykkeet kuuluvat perustoimenpiteeseen ja niillä on melko alhainen tukitaso, kun taas korkeimmat tukitasot on Iso-Britanniassa ja Saksassa (Taulukko 3). Suomen maksimitukitaso on keskitasoa, mutta toteutuneista tukitasoista ei ole tietoja.

Taulukko 3. Pellonreunaviljelysten, monimuotoisuusvyöhykkeiden ja luonnonhoitopeltojen tukitaso- ja vertailtavissa maissa.

Maa	Tuettava toimenpide	Vuotuinen tukitaso
Iso-Britannia Englanti	Mesikasvit tai siemenkasvit pellon reunalla Pellonreunaviljelykset, joilta ei korjata satoa	531 - 561 €/ha 389 - 519 €/ha
Skotlanti	Monimuotoisuusvyöhykkeet pellolla Siemenkasvit pellon reunalla	692 €/ha 571 €/ha
Itävalta	2 - 5 % peltoalasta monimuotoisuusvyöhykkeitä ja -laikkuja, kuuluu perustoimenpiteeseen (sama tukitaso kuin pelloilla)	85 €/ha
Ranska	Mesikasvit, riistakasvit, pellonreunaviljelykset, joilta ei korjata satoa	Enintään 450 €/ha
Ruotsi	Uhanalaisten rikkakasvien säilyttäminen Korjaamaton viljasato	430 €/ha 419 €/ha
Saksa Schleswig-Holstein	Monimuotoisuuslaitut ja -vyöhykkeet (yksivuotiset) Monimuotoisuuslaitut ja -vyöhykkeet (ravintoa talven yli)	740 €/ha 600 - 650 €/ha
Tšekki	Monimuotoisuusvyöhykkeet pellolla	401 €/ha
Suomi	Luonnonhoitopellot: monimuotoisuuspellot Monimuotoisuuspellot ja -kaistat (Erityistuki)	300 €/ha Enintään 450 €/ha

Pelloilla toteutettavien toimenpiteiden joukossa on myös paljon toimenpiteitä, joissa rajoitetaan torjunta-aineiden käyttöä. Pienipanoksinen tai integroitu peltoviljely on tästä kokonaisvaltaisista esimerkkeistä, mutta mukana on myös yksittäisillä peltoaloilla tai pellon reunoilla toteutettavia toimenpiteitä. Taulukko 4 kokoaa yhteen esimerkkejä torjunta-aineiden käyttöä rajoittavista toimenpiteistä.

Taulukko 4. Torjunta-aineiden käyttöä rajoittavien toimenpiteiden tukitasoja vertailtavissa maissa.

Maa	Tuettava toimenpide	Vuotuinen tukitaso
Iso-Britannia Englanti Skotlanti	Rajoitettu herbisidien käyttö ja sänkipelto talven yli Torjunta-ainevapaat pellonreunat Torjunta-ainevapaat pellonreunat, ei typpilannoitusta Lisätuki, jos sänkipelto talven yli	230 €/ha ¹ 102 €/ha 197 €/ha 31 €/ha
Itävalta	Pienipanoksinen peltoviljely Fungisidivapaa viljapello	115 €/ha 25 €/ha
Ranska ²	Ei herbisidejä Ei kemiallisia torjunta-aineita Viljat Palkokasvit	113 - 141 €/ha 196 €/ha 298 €/ha
Ruotsi	Sertifioimaton luomuviljely Viljat Öljykasvit Peruna, sokerijuurikas, vihannekset Kotieläintuotanto Luonnonlaidun	70 €/ha 118 €/ha 269 €/ha 86 €/ha 43 €/ha
Tšekki	Integroitu vihannesviljely	440 €/ha

1= Tukitaso on laskettu valinnaisesta toimenpiteestä saatavien pisteiden mukaan. Perustuen määrä on aina sama riippumatta siihen valituista toimenpiteistä.

2= Nämä toimenpiteet kuuluvat paikallisesti määriteltäviin toimenpiteisiin, joita voi tiettyjen sääntöjen mukaan yhdistellä samalla alueella.

2.3. Maisemaelementtien ja pienbiotooppien ylläpito

Maisemaelementtien ja pienbiotooppien ylläpitoon liittyvät tukitoimenpiteet kohdistuvat pienialaisiin, mutta luonnon monimuotoisuuden ja välillä myös kulttuurihistorian kannalta merkittäviin kohteisiin. Tähän kategoriaan kuuluvia toimenpiteistä on viidessä vertailussa mukana olevissa maissa. Tukitasot ja tuen maksamisen perusteet vaihtelevat suuresti (Taulukko 5). Itävallassa ja Ranskassa maisemaelementtien säilyttäminen on osa laajempia toimenpiteitä. Ranskassa paikallisesti määriteltävien toimenpiteiden joukossa on myös maisemaelementtien ylläpitoa ja hoitoa. Suomessakin näiden elementtien säilyttäminen on osa perustoimenpidettä, mutta erityiskohteiden hoito erityistukitoimenpiteenä on mahdollista. Iso-Britanniassa ja Ruotsissa taas on suuri määrä erilaisia elementtityyppejä, joille voi saada tukea.

Taulukko 5. Maisemaelementtien ja pienbiotooppien ylläpitoon liittyvien toimenpiteiden tukitasoja vertailtavissa maissa.

Maa	Tuettava toimenpide	Vuotuinen tukitaso
Iso-Britannia Englanti	Pensasaitojen, ojen, kivimuurien ym. ylläpito	8 - 66 €/100 m ¹
	Suojavyöhyke pensasaitojen puille tai metsän reunalle	448 - 472 €/ha ¹
	Suojavyöhyke yksittäiselle puulle	13 - 19 €/ha ¹
Skotlanti	Pensasaitojen ja kivimuurien ylläpito	0,15 €/m tai m ² kivimuuria
	Pensasaitojen uudistaminen	1,36 €/m
Itävalta	Maisemaelementtien ylläpito kuuluu useiden toimenpiteiden vaatimuksiin, ei erillistä tukea tähän	
Ranska	Nurmialueiden ympäristötuki –toimenpiteessä 20 % tukialasta pitää sisältää monimuotoisuudelle tärkeitä elementtejä, elementit säilytettävä	76 €/ha, toimenpiteeseen sisältyy muitakin vaatimuksia
	Pensasaitojen, ojen tai kanavien ylläpito ²	0,86 - 2,84 €/ha
	Puiden ja puuryhmien ylläpito ²	Enintään 17 €/puu
	Lintujen/perhosten lisääntymispaikkojen suojaaminen ²	Enintään 40,57 €/ha
Ruotsi	Perustuki	11 €/elementtityyppi
	Lineaariset elementit (perustuen lisäksi)	0,7 - 7 €/10 m
	Pistemäiset elementit (perustuen lisäksi)	7 - 20 €/kpl
	Erytisen arvokkaiden elementtien hoito (y.o. lisäksi)	1 - 31 €/m, 13 - 39 €/kpl
	Poroaitojen ylläpito	2 €/m
	Porojen kesälaitumien ja –suojien ylläpito	677 €/ha
	Matkakustannukset poronhoitoalueella	69 - 137 €/elementti
Suomi	Lumo -kohteiden kartoitus ja ylläpito kuuluu perustoimenpiteeseen	
	Pienialaisten perinnebiotooppikohteiden hoito (Erytistuki)	100 €/kpl
	Metsäsaarekkeet, reunavyöhykkeet, puukujanteet (Erytistuki)	enintään 450 €/ha

1= Tukitaso on laskettu valinnaisesta toimenpiteestä saatavien pisteiden mukaan. Perustuen määrä on aina sama riippumatta siihen valituista toimenpiteistä.

2= Nämä toimenpiteet kuuluvat paikallisesti määriteltäviin toimenpiteisiin, joita voi tiettyjen sääntöjen mukaan yhdistellä samalla alueella.

2.4. Nurmella toteutettavat luonnon monimuotoisuustoimenpiteet

Nurmella toteutettavia luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä on kaikissa vertailtavissa maissa paitsi Suomessa. Suomen laajaperäinen nurmituotanto –toimenpide ei ole tässä mukana, sillä se on tulkittu pääasiassa vesiensuojelutoimenpiteeksi. Sen sijaan Ruotsissa ja Ranskassa vastaavat toimenpiteet sisältävät erityisiä luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä vaatimuksia. Nurmella toteutettavat toimenpiteet ovat hyvin monimuotoisia ja niiden joukkoon kuuluu myös lintujen ja muiden villieläinten huomioon ottamiseen tai kasvilajirikkaan nurmen perustamiseen tähtääviä toimenpiteitä (Taulukko 6). Tyypillisiä vaatimuksia ovat laidunnuksen tai niiton ajankohdan siirtäminen lintujen pesinnän tai kasvilajien kukinnan takia. Suurimmat tukitasot on Skotlannissa Rural Priorities –ohjelmassa nurmen hoidosta tiettyä lintulajia varten. Pienimmän tukitasot taas on Ruotsissa laajaperäisen nurmituotannon perusosassa ja Saksassa pysyvien nurmialueiden tuessa.

Taulukko 6. Nurmella toteutettavien luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden tukitasoja vertailtavissa maissa.

Maa	Tuettava toimenpide	Vuotuinen tukitaso
Iso-Britannia Englanti	Pienten panosten nurmi	100 - 177 €/ha ¹
	Hoitamaton laita-alue	472 €/ha ¹
Skotlanti	Niittämätön vyöhyke niitettävällä nurmella	295 €/ha ¹
	Ylänköalueen laidunnus lintujen elinympäristöjen luomiseksi	94 €/ha
	Nurmen hoito villieläimiä varten	162 - 255 €/ha
Itävalta	Nurmen hoito tiettyä lintulajia varten	396 - 1168 €/ha
	Lajirikkaan nurmen perustaminen ja/tai hoito	162 - 326 €/ha
	Säilörehuvapaa kotieläintuotanto	130 - 170 €/ha
	Jyrkkien nurmialueiden niitto	
Ranska	Kaltevuus 25-35%	105 €/ha
	Kaltevuus 35-50 %	230 €/ha
	Kaltevuus 50 %	370 €/ha
Ruotsi	Nurmialueiden ympäristötuki	76 €/ha
	Myöhäinen laidunnus lintujen/kasvien lis. takia ²	Enintään 94 €/ha
	Myöhäinen niitto lintujen/kasvien lis. takia ²	Enintään 179 €/ha
Saksa Schleswig-Holstein	Laajaperäinen nurmituotanto	
	Perusosa	32 €/ha
Tšekki	Lisäosa	27 - 193 €/ha
	Pysyvien nurmialueiden tuki	35 €/ha
	Pysyvien laidunten tuki	60 - 80 €/ha
Tšekki	Hanhien ja joutsenten ruokailualueet	85 - 125 €/ha
	Niityt	74 €/ha
	Lintujen pesimäalueiden huomioonotto niityillä	183 - 202 €/ha
	Laidunmaat	112 €/ha

1= Tukitaso on laskettu valinnaisesta toimenpiteestä saatavien pisteiden mukaan. Perustuen määrä on aina sama riippumatta siihen valituista toimenpiteistä.

2= Nämä toimenpiteet kuuluvat paikallisesti määriteltäviin toimenpiteisiin, joita voi tiettyjen sääntöjen mukaan yhdistellä samalla alueella.

2.5. Luonnonmukaisen viljelyn tukitasot

Luonnonmukaisen viljelyn tuki sisältyy maatalouden ympäristötukiohjelmaa kaikissa vertailussa mukana olevissa maissa. Taulukko 7 kokoaa yhteen luomun tukitasot eri maissa. Kolmessa maassa maksetaan erillistä luonnon mukaiseen tuotantoon siirtymisen tukea uusille luomutiloille. Alhaisimmat tukitasot on Iso-Britanniassa ja korkeimmat Itävallassa. Suomen peltoviljelyn tukitaso on vertailtavien maiden keskitasoa ja kotieläintuotannon tukitaso on korkea.

Taulukko 7. Luonnonmukaisen viljelyn tukitasot vertailtavissa maissa.

Maa	Luomun tukitaso /ha/vuosi	Luomuun siirtymisen tuki/ha/vuosi	Luomuun siirtymisen tuen maksuaika
Iso-Britannia Englanti	71 - 92 €	207 €	2 vuoden ajan luomuperustuen lisäksi
Skotlanti	Peltoviljely 88 € Parannettu nurmi 73 € Vihannekset 88 € Luonnonlaidun 7 €	Peltoviljely 321 € Parannettu nurmi 153 € Vihannekset 438 € Luonnonlaidun 7 €	2 vuoden ajan
Itävalta	Vilja 285 € Avomaan vihannekset 450 - 600 € Rehukasvit pellolla 110 - 285 € Nurmi 110 - 240 €		
Ranska	Yksivuotiset kasvit 100 € Palkokasvit, mauste- ja lääkekasvit 150 € Nurmi 80 €	Yksivuotiset kasvit 200 € Palkokasvit, mauste- ja lääkekasvit 350 € Nurmi 100 €	5 vuoden ajan
Ruotsi	Viljat 144 € Öljykasvit 244 € Peruna, sokerijuurikas, vihannekset 556 € Kotieläintuotanto 178 € Luonnonlaidun 89 €		
Saksa Schleswig-Holstein	Peltomaa ja nurmi 137 € Vihannekset 271 €	Peltomaa ja nurmi 262 € Vihannekset 693 €	2 vuoden ajan
Tšekki	Peltomaa 155 € Nurmi 71 - 89 € Vihannekset ja yrtit 564 €		
Suomi	Peltoviljely 141 € Kotieläintuotanto lisäksi 126 €		

3. Johtopäätökset

Tässä selvityksessä tarkastelluissa maissa toteutetaan maatalouden ympäristötuen puitteissa varsin runsas ja monimuotoinen valikoima luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä. Niistä toiset kohdistuvat laajoille alueille, kuten perustuen vaatimukset, ja toiset hyvinkin pienille, mutta luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaille alueille. Myös tukitasoissa on suuria eroja. Pienin tukitaso eli alle 2 €/ha on Skotlannin ylänköalueen laidunnus -toimenpiteessä ja suurin tukitaso 1168 €/ha Skotlannin ruisrääkän suoja -toimenpiteessä. Näiden tukitasojen suuret erot selittyvät toimenpiteisiin liittyvillä vaatimuksilla ja niiden kohdistumisella laajalle tai suppealle alueelle.

Suomen maatalouden ympäristötukiohjelma painottaa voimakkaasti vesiensuojelutoimenpiteitä, joten luonnon monimuotoisuustoimenpiteiden osuus kaikista toimenpiteistä jää Suomessa pieneksi verrattuna muihin tarkasteltuihin maihin. Myös monilla Suomen vesiensuojelutoimenpiteillä, kuten esimerkiksi talvisella kasvipeitteisyydellä, on luonnon monimuotoisuuden kannalta myönteisiä vaikutuksia.

Suomen erityistukitoimenpiteiden yhteydessä vaadittavaa kustannusarviota ei vaadita muissa maissa, vaan tietyn toimenpiteen tukitasot ovat joko samat kaikille tai viranomaiset määrittelevät tukitasot tapauskohtaisesti. Esimerkiksi Itävallan luonnonsuojelu -toimenpidekokonaisuudessa on jokaiselle hoitotoimenpiteelle määritelty tukitaso ja näistä räätälöidään tapauskohtaisesti sopiva kokonaisuus. Ranskassa paikallisesti määriteltävien toimenpiteiden kohdalla on usein ilmoitettu kansallinen enimmäistuki ja laskukaava, jonka mukaan kullakin alueella maksettavan tuen määrä voidaan laskea. Yksilöllisiä hoitosuunnitelmia laaditaan esimerkiksi Skotlannin Rural Priorities -ohjelmassa.

Huolimatta siitä, että eri maiden olosuhteet eroavat toisistaan, voi muiden maiden toimenpiteistä saada ideoita myös Suomen maatalouden ympäristötukiohjelmien kehittämiseen.

Lähteet

Maaseudun kehittämisohjelmia tai -strategioita

Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz. Nationale Rahmenregelung der Bundesrepublik Deutschland für die Entwicklung ländlicher Räume. 5. Änderung Stand 15.10.2010

Government of England. 2007. The Rural Development Programme for England 2007 - 2013. Department for Environment, Food and Rural Affairs.

Government of Czech Republic. 2008. Rural Development Programme of the Czech Republic for 2007 - 2013. Working document. Ministry of Agriculture.

Government Offices of Sweden. 2008. Rural Development Programme for Sweden – the Period 2007 - 2013. The Swedish Ministry of Agriculture.

Landesregierung Schleswig-Holstein. 2007. Entwicklungsprogramm für den ländlichen Raum des Landes Schleswig-Holstein (Deutschland) für den Programmplanungszeitraum 2007 - 2013. Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2007. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 - 2013.

République Française. 2007. Programme de développement rural hexagonal 2007 - 2013. Ministère de l'alimentation, de l'agriculture et de la pêche.

The Scottish Government. 2007. Scotland Rural Development Programme 2007 - 2013.

Österreichisches Programm für die Entwicklung des Ländlichen Raums 2007 - 2013 – Fassung nach 3. Programmänderung.

Tukiehtoja tai oppaita

Direction Régionale de l'Environnement Rhône-Alpes. 2007. Guide regional MAE T. A destination des opérateurs agroenvironnementaux sur sites Natura 2000. Gestion des milieux et biodiversité, le 14/07/2007.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2007. Maatalouden ympäristötuen erityistuet. Luonnonmukainen kotieläintuotanto. Esite.

Maaseutuvirasto. 2009. Maatalouden ympäristötuen erityistuet. Luonnon ja maiseman monimuotoisuus, perinnebiotoopit. Esite.

Maaseutuvirasto. 2009. Maatalouden ympäristötuen erityistuet. Monivaikutteisen kosteikon perustaminen ja hoito. Esite.

Maaseutuvirasto. 2010. Hakuopas 2010. Tilatuki, maatalouden ympäristötuki, luonnonhaittakorvaus, kansalliset tuet. Maaseutuviraston julkaisuja: Hakuoppaita ja ohjeita. 151 s.

Natural England. 2010. Entry Level Stewardship. Environmental Stewardship Handbook. Third Edition.

Natural England. 2010. Organic Entry Level Stewardship. Environmental Stewardship Handbook. Third Edition.

Natural England. 2010. Higher Level Stewardship. Environmental Stewardship Handbook. Third Edition.

Henkilökohtaisia kontakteja

ÖPUL-Hotline. AgrarmarktAustria, Referat Öpul. Österreich. 4.2.2011.

Internet-sivustoja

AgrarMarkt Austria. Tietoa Itävallan ympäristötukiohjelmasta
<http://www.ama.at/Portal.Node/public?genticss.am=PCP&p.contentid=10007.19512>
[Viitattu 4.2.2011]

Jordbruksverket, Ruotsin maatalouden ympäristötukisivut
<http://www.jordbruksverket.se/vuosimnesomraden/stod/miljoersattningar/>.
[Viitattu 20.1.2011]

Schleswig-Holsteinin sivut luonnonsuojelusopimuksista http://www.schleswig-holstein.de/UmweltLandwirtschaft/DE/NaturschutzForstJagd/08_VertragsNatSchutz/ein_node.html
[Viitattu 11.2.2011]

Ranskan Landesin departementin maatalouden ympäristötukea koskeva sivut
http://www.landes.equipement-agriculture.gouv.fr/article.php3?id_article=184
[Viitattu 28.2.2011]

OSA III

TEHO-hankkeen kokemukset ympäristötuen erityistuista ja kosteikoista

Eriika Lundström, Kimmo Härjämäki ja Joni Koskinen

SISÄLLYS

Johdanto	96
1. Erityistukisopimusten määrä ja tavoitteet Lounais-Suomessa	97
2. TEHO ja erityistuet	99
2.1. Painopistealueena vesiensuojelulliset erityistuet	100
2.2. Monivaikutteiset vesiensuojelunurmet	101
3. TEHO-hankkeen käytännön kokemukset ympäristötuen erityistuista ja niiden toteutukseen vaikuttavista tekijöistä	102
3.1. Miksi erityistukiin sitoudutaan ja miksi ei?	103
3.2. Toimenpiteiden toteutettavuus	103
3.2.1. Nurmea hyödyntävien kotieläintilojen tärkeä rooli	106
3.3. Helpotusta byrokraatiaan	109
3.4. Tarvetta tilakohtaiselle ympäristöneuvonnalle	111
3.4.1. Kokonaisvaltaisen ympäristöneuvonnan kehittäminen	113
4. Kosteikot	114
4.1. Kosteikkotukien pullonkauloja	116
4.2. Kosteikon alle jäävän maan korvausjärjestelmiä kehitettävä	117
5. Johtopäätökset	118
Lähteet	119

Johdanto

Maatalouden ympäristötukijärjestelmän tavoitteena on pienentää ympäristöön ja erityisesti vesiin ja ilmaan kohdistuvaa kuormitusta, vähentää torjunta-aineista aiheutuvia haittoja, huolehtia luonnon monimuotoisuudesta sekä hoitaa maaseutumaisemaa. Maatalouden ympäristötuki tarjoaa viljelijöille varsin monipuoliset mahdollisuudet valita omalle tilalleen soveltuvia ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä. EU:hun liittymisen ja maatalouden ympäristötuen myötä vuonna 1995 viljelijöille avautui mahdollisuus hakea myös erityistukea mm. peltojen ulkopuolisten alueiden ja suojavyöhykkeiden hoitoon.

Eryistukisopimuksia voidaan tehdä viideksi tai kymmeneksi vuodeksi ja Suomessa se edellyttää viljelijän sitoutumista ympäristötukeen. Rekisteröidyt yhdistykset ovat voineet hakea tukea vuodesta 2007 alkaen perinnebiotooppien ja kosteikkojen hoitamiseksi ja vuodesta 2010 lähtien myös luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseksi. Mikäli kyseessä on vuokramaa, on hakijalla oltava koko sopimuskauden kattava vuokrasopimus alueesta. Eryistukisopimukset korvaavat yleensä vain toimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia ja tulonmenetyksiä. Kustannusperusteisesta tukijärjestelmästä puuttuu kannustin ympäristötoimien tehokkaaseen toteuttamiseen, sillä tuotetuista ympäristöhyödyistä ei vielä nykyään suoraan voida maksaa.

Maatalouden ympäristötuen toimenpiteiden vaikuttavuudesta on keskusteltu useassa eri yhteydessä. Viljelijöiden kattavaa sitoutumista ympäristötukeen ja perus- ja lisätoimenpiteiden laaja-alaista toteutusta pidetään ympäristön kannalta hyvänä, mutta toimenpiteiden vaikuttavuus ympäristöön on jäänyt kuitenkin vaatimattomaksi. Eryistuet sen sijaan on todettu ympäristön kannalta tehokkaimmiksi toimenpiteiksi. Niiden teho perustuu piste-mäiseen ja hyvin kohdennettuun vaikutukseen (Aakkula ym. 2010). Useisiin tavoitteisiin nähden erityistukiin sitoutuminen on jäänyt kuitenkin alhaiseksi.

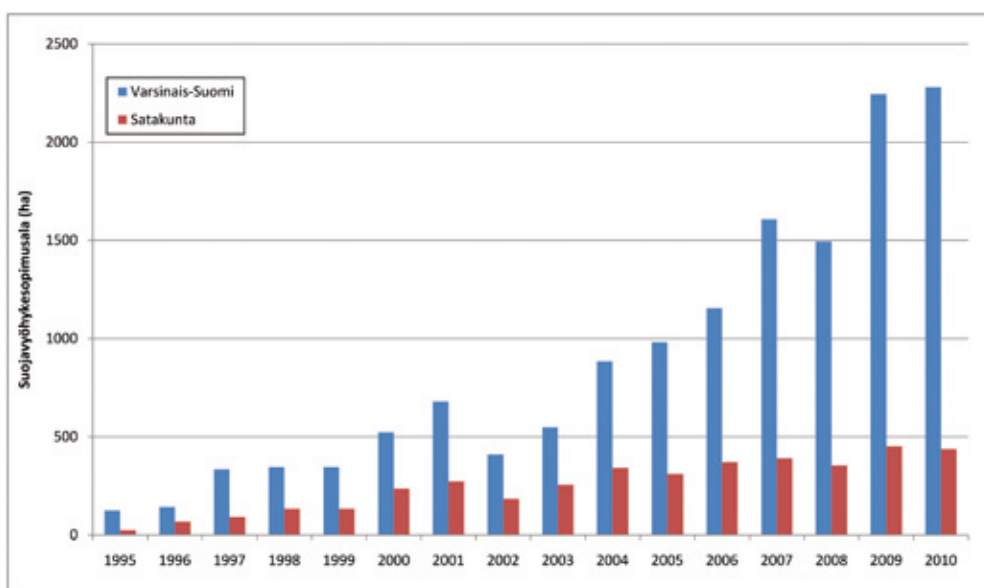
1. Erityistukisopimusten määrä ja tavoitteet Lounais-Suomessa

Lounais-Suomessa vesiensuojelunäkökulmasta tarpeellisimmat ja yleisimmät tukimuodot ovat suojavyöhykkeiden perustaminen, ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, valumavesien käsittelymenetelmät sekä lannan käytön tehostamiseen liittyvät tuet. Intensivisesti viljellyllä alueella myös luonnon monimuotoisuuteen ja perinnebiotooppien hoitoon liittyvät erityistuet ovat ympäristön kannalta merkityksellisiä.

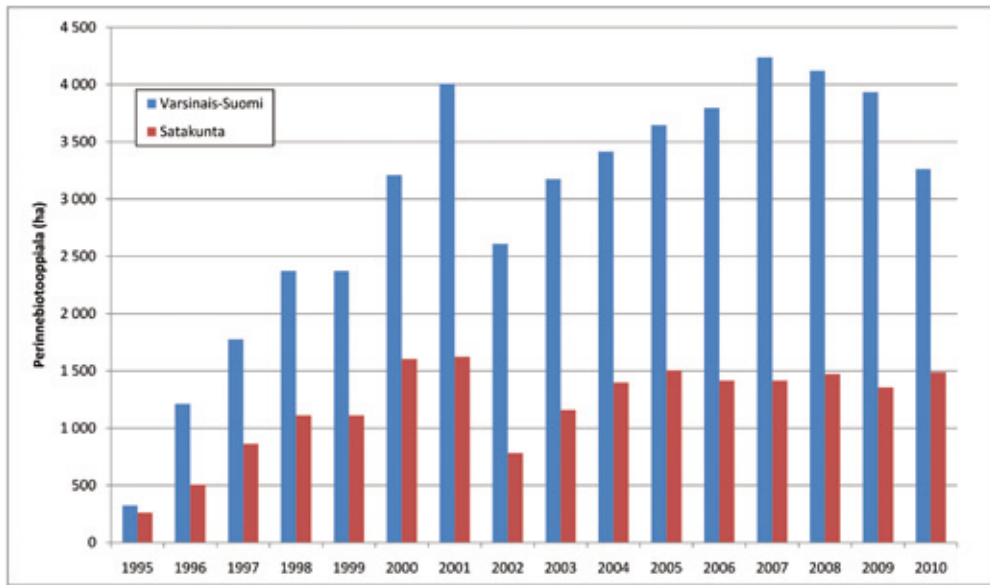
Satakunnan ja Varsinais-Suomen vesienhoidon pintavesien toimenpideohjelmat vuoteen 2015 (Salmi & Kipinä-Salokannel 2010) ovat asettaneet tavoitteeksi perustaa Satakuntaan 2023 ha ja Varsinais-Suomeen 1239 ha lisää suojavyöhykkeitä. Tavoitteista huolimatta suojavyöhykesopimukset eivät ole lisääntyneet merkittävästi viime vuosina (Kuvat 1 ja 2). Lisäksi vuonna 2011 Varsinais-Suomessa päättyi 114 suojavyöhykesopimusta, joista 80:lle haettiin jatkosopimusta.

Jotta eri toimenpideohjelmilla olisi realistiset mahdollisuudet toteutua, tulee suojavyöhykesopimusten hakuun panostaa monipuolisin keinoin ja tiivistää viranomaisten välistä yhteistyötä. Myös maatalouden rakennepoliittisilla ratkaisuilla voitaisiin nykyistä paremmin ohjata tuotantorakennetta suuntaan, jossa esimerkiksi nurmelle löydettäisiin helpommin hyötykäyttöä.

Suojavyöhykkeitä on perustettu aktiivisesti erityisesti Varsinais-Suomessa. Syitä, miksi Varsinais-Suomessa on perustettu enemmän suojavyöhykkeitä kuin Satakunnassa (Kuvat 1 ja 2), on monia. Selkeimmät perustelut löytynevät luonnonolosuhteista ja maatalouden tuotantorakenteesta. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa 18,5 % pelloista on kaltevuudeltaan yli 3 %, kun taas Satakunnassa vastaava luku on 6 % (Lillunen ym. 2011). Myös neuvonnalla ja useilla eri hankkeilla voidaan arvioida olevan oma vaikutuksensa suojavyöhykemäärien kehittymiseen Lounais-Suomen eri alueilla.

Kuva 1. Voimassaolevat suojavyöhykesopimukset Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa vuosittain.

Kuva 2. Voimassaolevat perinnebiotooppisopimukset Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa vuosittain.

Kuva 3. Tälläkin kaltevalla, erikoiskasvituotannossa olevalla ja vesistönläheisellä peltolohkolla suoja-
vyöhyke olisi tarpeellinen. Kuva: Kimmo Härjämäki

2. TEHO ja erityistuet

TEHO-hankkeen yhtenä tärkeimpänä ja näkyvimpänä tehtävänä oli viljelijöiden aktivoiminen erityisympäristötukien hakuun. TEHO-hanke järjesti yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten sekä MTK-liittojen kanssa koulutustilaisuuksia sekä viljelijöille että erityistukisuunnitelmia tekeville neuvojille.

Koulutusten lisäksi hankkeeseen kuuluville tiloille tehtiin erityistukiin ja kosteikkoihin liittyviä tilakäyntejä. Erityistukia markkinoitiin viljelijäkirjeiden avulla ja hankkeen muiden, ympäristökäsikirjan laatimiseen liittyvien tilakäyntien yhteydessä. Tilakäyntien ja viljelijöiden kiinnostuksen perusteella annettiin täydentävää neuvontaa erityistukitoimenpiteisiin liittyen. Useassa tapauksessa viljelijät ottivat suoraan yhteyttä erityistukisuunnittelijaan ja pyysivät tilakäynnille. Tilakäynneillä erityistukisuunnittelija tarkasteli kohteiden tukikelpoisuutta ja tukiehtojen täyttymistä ja arvioi yhdessä viljelijän kanssa kohteiden hoitomahdollisuuksia. Tiloille laadittiin valmiita hoitosuunnitelmia erityistukihakemusten liitteeksi ja tarvittaessa autettiin myös hakemuslomakkeiden täytössä. Keväisin tukihaun ruuhka-aikoina hanke teetti ostopalveluna hankkeen kohdealueilla sijaitseville tiloille erityistukisuunnitelmia. Taulukossa 1 on esitetty TEHO-hankkeen yhteydessä laadittujen hoitosuunnitelmien määrä.

TEHO-hankkeen aikana esimerkiksi suojavyöhykesuunnitelmia laadittiin yhteensä 80 tilalle, joka on niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin suhteutettuna varsin iso luku. TEHO-tiloille tehtiin 19 suojavyöhykesuunnitelmaa uusiin sopimukseen liitteeksi eli 15 %:lle hankkeen tiloista perustettiin uusia suojavyöhykkeitä. Näiden lisäksi kahdeksalle sopimusta jatkavalle tilalle tehtiin suojavyöhykesuunnitelmat.

Erityistukineuvojen koulutus

TEHO-hanke jatkoi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa Lounais-Suomessa jo pitkään käytäntönä ollutta erityistukineuvojen koulutusta. Vuosittain hyvissä ajoin ennen erityistukien hakua järjestettiin yhteistyössä ELY-keskuksen Y- ja E-vastuualueiden, tuottajajärjestöjen ja alueella toimivien neuvojen kanssa yhteinen koulutuspäivä. Koulutuspäivän aikana käytiin läpi erityistukiin ja hoitokohteisiin liittyvät tukiehdot ja kriteerit, sekä niihin mahdollisesti tulleet muutokset. Lisäksi käytiin läpi mm. valvonnassa havaittuja puutteita (esim. laiduntamalla hoidettavien merenrantaniittyjen rajaaminen) ja keskusteltiin, miten tällaiset ongelmatilanteet voitaisiin välttää.

Vuosittain koulutukseen saapui useita kymmeniä erityistukien laadintaan erikoistuneita yksityisiä ja valtakunnallisen neuvontajärjestön neuvoja. Koulutuspäivää on suunnittelijoiden keskuudessa pidetty hyvänä toimintatapana. Hanke ylläpiti myös yhteystietolistaa kaikista alueen erityistukineuvojista. Lista toimitettiin internetin lisäksi kaikkiin toimialueen maaseutuelinkeinotoimistoihin.

Taulukko 1. TEHO-hankkeen yhteydessä laaditut hoitosuunnitelmat maataloille (kpl).

Toimepide	Hankkeen omana työnä tehdyt				Ostopalveluna tehdyt			Yhteensä
	2008	2009	2010	2011	2009	2010	2011	
Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito	5	14	13	1	7	25	15	80
Monivaikutteisen kosteikon hoito		2		2				4
Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen		5	5	4	6	25	11	56
Perinnebiotooppien hoito					1	2		3
Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen			3	1				4
Perinnebiotooppien kunnostaminen (ei-tuotannollisten investointien tuki)						1		1
Kosteikkosuunnitelmat (ei-tuotannolliset)		1				1		2

TEHO-tiloille tehtiin myös hankkeen aikana 56 suunnitelmaa liitteeksi luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämistä koskeviin erityistukihakemuksiin, ja lumo-kohteiden hoitoa pohdittiin myös muihin erityistukiin liittyvillä tilakäynneillä. Monella tilalla on hyviä kohteita ja viljelijät varsinkin yleissuunnittelualueilla ovat myös tietoisia niistä.

2.1. Painopistealueena vesiensuojelulliset erityistuet

TEHO-hankkeessa keskityttiin vesiensuojelua edistäviin tukityypppeihin, erityisesti suojavyöhykkeisiin ja hankkeen loppuvaiheessa myös ravinnekuormituksen tehostettuun vähentämiseen. Lisäksi luonnon ja maiseman monimuotoisuuskohteiden hoitoa edistettiin sekä erillisillä tilakäynneillä että muihin erityistukiin liittyvillä käynneillä.

Tiloilla keskusteltiin myös pellon ulkopuolisten alueiden ja kosteikkojen hoidosta. Erilaisten luonnon monimuotoisuuskohteiden hoito hyödyttää monia uhanalaisia eliölajeja ja vähentää maiseman umpeutumista. Lisäksi ne voivat täydentää maatalouden vesiensuojelua. Vesistöjen varsilla olevien niittyjen, esimerkiksi jokivarsiniittyjen ja merenrantaniittyjen hoito niittämällä tai oikein toteutetulla laidunnuksella vähentää ravinteita maaperästä ja valumavesistä.

Maisemanhoitoon ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät tuet kiinnostivat monia TEHO-tiloja, sillä esimerkiksi metsäsaarekkeiden ja reunavyöhykkeiden hoitoa tehdään useilla tiloilla muutenkin osana tilan rutiineja. Pienillä hoitokäytäntöjen muutoksilla ja ympäristötuen erityistuen avulla maatalousluonnon monimuotoisuutta voidaan parantaa ja lisäksi viljelijä saa korvausta tekemästään ympäristöhoitotyöstä.

2.2. Monivaikutteiset vesiensuojelunurmet

Monivuotiset lannoittamattomat nurmet vaikuttavat monin eri tavoin positiivisesti ympäristöönsä. Ne ovat tehokkaita tapoja vähentää maatalouden ravinnehuuhtoumia ja eroosiota, jotka ennusteiden mukaan tulevat lisääntymään ilmastomuutoksen myötä. Toisaalta monivuotiset kasvit vähentävät myös haitallisten kasvihuonekaasujen vapautumista. Varsinkin turvemailla maan muokkaus lisää hiilidioksidipäästöjä.

Nurmien etuna on myös se, että ne parantavat maan rakennetta ja omalta osaltaan tasaa-
vat virtaamia. Nurmialueista voi olla myös viljelytekniistä hyötyä. Mutkaiset joenvarsipellot voidaan esimerkiksi suojavyöhykkeillä muotoilla konetyöhön sopivimmiksi ja sortuma- ja tulvaherkät pellot voidaan näin jättää pois viljelystä. Yhdessä hoitokäytävän kanssa suojavyöhykkeet ovat myös hyviä kulkuväyliä jokivarsille.

Monivuotiset lannoittamattomat nurmet lisäävät luonnon monimuotoisuutta ja edistävät riista- ja kalataloutta. Varsinkin vanhoilla pitkään hoidetuilla suojavyöhykkeillä kasvilajisto voi olla monipuolista ja suojavyöhykkeillä viihtyvät myös monet eri lintulajit kuten esimerkiksi peltopyy, ruisräikkä ja peltosirkku. Tutkimuksissa on todettu, että suojavyöhykkeiden arvo luonnon monimuotoisuudelle kasvaa niiden iän myötä (Aakkula ym. 2010). Suojavyöhykkeen kasvilajiston monipuolistuminen jatkuu noin 10 vuotta perustamisen jälkeen. Tämä näkyy lajiston runsastumisen lisäksi myös perhosten lajikirjon monipuolistumisena.

Suojavyöhyke- ja ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen -sopimusmuodoissa alueelle perustetaan monivuotinen nurmi, jota hoidetaan vuosittain niittämällä ja korjaamalla niittojäte pois. Alueita voidaan hoitaa myös laiduntamalla, mikäli se ei ole ristiriidassa vesiensuojelun tavoitteiden kanssa. Lohkoja ei saa lannoittaa eikä käsitellä kasvinsuojelua-
aineilla. Typensitojakasvien osuus kasvustosta on rajoitettu suojavyöhykkeillä 10 %:iin ja ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen -lohkoilla 20 %:iin.

Suojavyöhykkeiden perustamisella vähennetään eroosiota ja ravinteiden kulkeutumista vesiin. Suojavyöhykkeet ovat erityisen tarpeellisia jyrkästi vesistöön viettävillä pelloilla, helposti sortuvilla rantapelloilla sekä toistuvasti tulvan alle jäävillä rantapelloilla. Suojavyöhykkeen tulee olla keskimäärin vähintään 15 metriä leveä, ja se voidaan perustaa vesistön tai valtaojan varrelle sekä pohjavesialueelle. Suojavyöhykkeitä on perustettu vuodesta 1995 lähtien, ja ne ovatkin pääpiirteissään viljelijöille tuttuja.

Ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen (RTV) -sopimustyyppin tavoitteena on ravinteikkaiden peltujen köyhdyttäminen A- ja B-tukialueilla. Sopimuksen voi tehdä peltolohkolle, jonka fosforin viljavuusluokka on korkea tai erittäin korkea (valtaojan tai sitä suuremman vesialueen varrella olevan kaltevan lohkon luokaksi riittää hyvä). Tämä erityistuki tuli ympäristötukijärjestelmään vuonna 2008 samaan aikaan Lietelannan sijoittaminen peltoon sekä Turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely -sopimustyyppien kanssa. Tukimuodon on havaittu olevan niin viljelijöille kuin neuvojillekin vieras.

Helmikuussa 2011 laaditun tilaston (Tike) mukaan Varsinais-Suomessa oli voimassa suojavyöhykesopimuksia 753 kpl ja 2529 ha ja RTV -sopimuksia 34 kpl ja 297 ha. RTV-sopi-

mustyypistä tuleekin jatkossa tiedottaa enemmän ja sitä kannattaa markkinoida alueilla, joilla tiedetään olevan korkeita fosforilukuja.

3. TEHO-hankkeen käytännön kokemukset ympäristötuen erityistuista ja niiden toteutukseen vaikuttavista tekijöistä

Tässä raportissa esitetyt kokemukset erityistuista perustuvat hankkeen aikana tehtyihin tilakäynteihin, niiden yhteydessä viljelijöiden kanssa käytyihin keskusteluihin, joulukuussa 2010 järjestettyyn ympäristötukityöpajaan ja muihin tilaisuuksiin.

Viljelijät suhtautuivat erityistukiin pääasiassa myönteisesti ja kiinnostuneesti. Kosteikot ja erilaiset luonnon monimuotoisuuden edistämiskohteet koettiin myös kuluttajille näkyvänä ympäristöhyötynä. Suurimmiksi esteiksi niihin sitoutumiseen mainittiin byrokratia sekä toimenpiteiden huono toteutettavuus tilalla. TEHO-hankkeen tiloista suojavyöhykesuunnitelmia tehtiin 33 tilalle, joista viisi ei kuitenkaan hakenut sopimusta.

Eryitystuen ongelmina TEHO-hankkeen kokemusten pohjalta nähtiin mm.

- tukihaun ruuhkautuminen huhtikuulle
- monimutkainen hakuprosessi, yksinkertaisistakin toimenpiteistä vaadittavat suunnitelmat ja kustannuslaskelmat (esim. suojavyöhykkeet)
- niittojätteen sijoitusongelma: ei nurmea hyödyntäviä eläimiä lähialueella
- liian lyhyet vuokrasopimukset
- sukupolvenvaihdos
- byrokratiakuormituksen korostuminen pienillä tukialueilla
- suojavyöhykkeen perustaminen omaksi peruslohkokseen
- epäselvät sitomusehdot
- jäykkä ja joustamaton järjestelmä
- valvontojen määrän lisääntyminen
- kokonaisvaltaisen tarkastelun puuttuminen
- neuvonnan puute
- kohtuuttomat sanktiot, jotka kohdistuvat myös peltotukiin
- eläinten turvallisuus kaukana tilakeskuksesta
- joillakin laidunnettavilla alueilla liikkuvat petoeläimet

3.1. Miksi erityistukiin sitoudutaan ja miksi ei?

Hankkeen kokemusten perusteella erityistukisopimukseen sitoutumiseen vaikutti eniten niiden soveltuvuus tilaympäristöön, sen toimintatapoihin ja kannattavuuteen. Myös ympäristöarvojen suojelulla ja säilyttämisellä perusteltiin erityistukisitoumusten tekoa. Monet karjatilalliset olivat vilpittömästi ylpeitä ja kiinnostuneita eläintensä tekemästä ympäristönhoitotyöstä. Positiivisena asiana nähtiin myös luonnonniityiltä tuleva rehu, jolloin pelloilta saatava sato voidaan hyödyntää sisäruokintakauden rehuna. Rehuhyödyn takia karjatiloilta suojavaöhykkeiden perustaminen onkin kannattavampaa kuin kasvinviljelytiloilla.

Suojaöhykkeiden perustamisinnostus näyttää seuraavan käänteisesti viljan hintakehitystä varsinkin kasvinviljelytiloilla. Viljan hinnan ollessa alhaalla suojavaöhykkeiden perustaminen kiinnostaa enemmän, kun taas hintojen noustessa kiinnostus hiipuu. Suojaöhykkeiden perustamisen kannattavuuteen vaikuttavat tilan valitsevat lisätoimenpiteet. Mikäli lisätoimenpiteitä on valittu paljon ja niiden muodostama tukisumma on korkea, ei suojavaöhykkeiden tuki ole merkittävästi isompi, sillä ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteiden tukia ei makseta suojavaöhykkeille.

Monimutkaiset sitomusehdot eivät motivoi tukien hakuun ja lisäävät epävarmuutta tehtyjen toimenpiteiden oikeellisuudesta. Epävarmuus heijastuu myös valvonnan kokemiseen epätoivottuna tapahtumana. Usein valvoja saattaa olla ensimmäinen tukialueita katsomaan tullut henkilö. Kokemukset valvojista vaihtelivat. Toiset kokivat saaneensa hyödyllisiä neuvoja ja kannustusta hoitoon. Osa puolestaan oli kokenut valvonnan joustamattomana. Valvojien pätevyyden puute esimerkiksi peltojen ulkopuolisten erityistukikohteiden osalta on herättänyt keskustelua valvonnan tasapuolisuudesta.

Valvonta ja mahdolliset sanktiot koettiin kohtuuttomina varsinkin pienillä sopimusaloilla. TEHO-hankkeen järjestämässä ympäristötukityöpajassa viljelijät ehdottivat neuvonnan yhdistämistä sanktioon niin, että pienen rikkeen jälkeen tilalle tulisi neuvontakäynti. Mikäli neuvontakäynninkään jälkeen rikettä ei ole korjattu, astuisi sanktio voimaan.

3.2. Toimenpiteiden toteutettavuus

Tilojen tuotantosuunnat ja toimintaympäristöt vaihtelevat. Vesiensuojelunurmien hoitoon vaaditaan sekä niitto- että korjuukalustoa ja lisäksi niittojätteelle loppusijoituspaikka. Osa kasvinviljelytilojen viljelijöistä koki lisäksi mielekkäämpänä tuottaa hyväsatoisella pellolla niittojätteen sijaan hyötykasvia, josta saadaan myös myyntituloja.

Niittokaluston puuttuminen ja varsinkin niittojätteen sijoitusongelma nousivatkin suurimiksi esteiksi sopimukseen sitoutumisessa. Niittojäteongelma korostui alueilla, joilla ei ollut nurmea hyödyntäviä kotieläintiloja. Tiloilla, joilta löytyy nurmien korjuukalustoa ja jotka pystyvät hyödyntämään niittojätteen joko omalla tilalla tai naapuritilalla, on suojavaöhykkeiden hoito helpompaa (Kuva 4).

Kuva 4. Karjatiljoilla on nurmenkorjuuseen soveltuvaa kalustoa ja luonnollinen osoite kerättävälle biomassalle. Kuva: Eriika Lundström

Niittojäteongelma vaikutti myös perustettujen suojavyöhykkeiden kokoon. Niillä tiloilla, jotka eivät pystyneet hyödyntämään niittojätettä, suojavyöhykkeen koko määräytyi yleensä sen keskimääräisen minimileveyden eli 15 metrin mukaan. Nurmea hyödyntävät kotieläintilat puolestaan usein perustivat koko lohkon suojavyöhykkeeksi, mikäli sille vesiensuojelliset perustelut löytyivät.

Myös perinnebiotooppien ja lumo-alueiden hoito vaatii joko niittoa tai laidunnusta. Käytännössä tämä on helppoa tilalla, jolla on nurmea syöviä kotieläimiä. Kotieläintiloilla on automaattisesti niitto- ja korjuukalustoa sekä käyttöä nurmirehulle.

Kuva 5. Rehua vai niittojätettä? Kuva: Eriika Lundström

Niittojätettä voidaan rehun lisäksi hyödyntää biokaasulaitoksissa. Tämä vaatii kuitenkin laajoja nurmikokonaisuuksia, lyhyitä kuljetusmatkoja ja parempia investointitukia. Nurmen hyödyntämistä bioenergiana tulee kuitenkin kehittää edelleen. Lisäksi tulisi tutkia muita kasveja vesiensuojelunurmien rinnalle vesiensuojelun kannalta ”toiseksi parhaaksi vaihtoehdoksi”. Markkinakelpoisen kasvin tuottaminen niittojätteen sijasta on mielekkäämpää paitsi taloudellisesti, myös käytännön kannalta.

Luonnonhoitopelto koettiin hyvänä vaihtoehtona suojavyöhykkeelle. Tämä, vuonna 2009 tiloille tullut, uusi kesantovaihtoehto tuntui viljelijöistä helpommalta toteuttaa, ja osa suojavyöhykesopimusta hakematta jättäneistä perustikin sellaisen. Luonnonhoitopellon hoito on vähemmän työlästä, koska niittojätettä ei tarvitse korjata pois pellolta. Monelta tilalta löytyy kuitenkin niittokalustoa luonnonhoitopellon niittoon, vaikkei korjuukonetta olisikaan. Lannoittamaton luonnonhoitopelto koettiin lisäksi vesiensuojelun kannalta suojavyöhykkeen jälkeen parhaaksi vaihtoehdoksi esimerkiksi viljan viljelyn sijaan. Myös luonnonhoitopeltojen hyödyt monimuotoisuuden ja esimerkiksi riistanhoidon kannalta tiedostettiin. Niittojätteen käyttöä viherlannoitteena pohdittiin muutamalla tilalla, mutta käytännössä se koettiin hankalana ratkaisuna. Sopivan kaluston puuttuminen ja niiton ajoittuminen pellon käytön kannalta hankalaan aikaan rajoittivat niittojätteen käyttöä viherlannoitteena.

3.2.1. Nurmea hyödyntävien kotieläintilojen tärkeä rooli

Kotieläintilat ovat vahvasti keskittyneet koko maassa, ja nurmea hyödyntävien kotieläinten kasvatusta on Etelä-Suomessa vähentynyt. Näillä tiloilla kuitenkin nurmen osuus viljelykierrossa on suuri ja esimerkiksi suojavyöhyke- ja ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen –erityistukialueiden hoito on luontevaa. Tiloilla, jotka omistavat laiduntavia eläimiä, on myös pellon ulkopuolisten luonnon monimuotoisuuskohteiden hoito laiduntamalla helpompaa. Tällaisten kohteiden laidunnus paitsi lisää luonnon monimuotoisuutta myös hyödyntää alueille muuten jääviä kasvimassoja ja näistä vapautuvia ravinteita. Eläinten puute vaikeuttaa alueiden hoitoa paitsi Suomessa myös Ruotsissa ja Virossa (Reinloo 2011, Walander 2011).

Kuva 6 antaa suuntaa kuntakohtaisesta laiduneläinmäärästä suhteessa alueen luonnolaitumiin. Laidunpinta-alaan on laskettu mukaan yleissuunnittelun luonnon monimuotoisuus –kohteet, inventoidut perinnemaisemat sekä suojavyöhykkeet. Nurmea hyödyntäviksi eläimiksi on luettu lampaat, vuohet, hiehot ja lihakarja. Kuten kartta osoittaa, laiduntavia eläimiä näyttää olevan riittävästi. Silti luonnonniittyjä ja suojavyöhykkeitä jää hoitamatta. Tilat eivät aina ole tietoisia lähialueensa karjatiloihin, joten nurmibiomassayhteistyön kehittäminen on jatkossa entistäkin tärkeämpää. Lounais-Suomessa on myös runsaasti hevostiloja, jotka voisivat hoitaa suojavyöhykkeitä. Mikäli luonnonlaidunten ja laiduneläinten kysyntä ja tarjonta saataisiin kohtaamaan, laskennallisesti Lounais-Suomen kunnissa kaikille suojavyöhykkeille, perinnebiotoopeille ja kartoitetuille lumo-kohteelle löytyisi laiduneläimiä (Kuva 6).

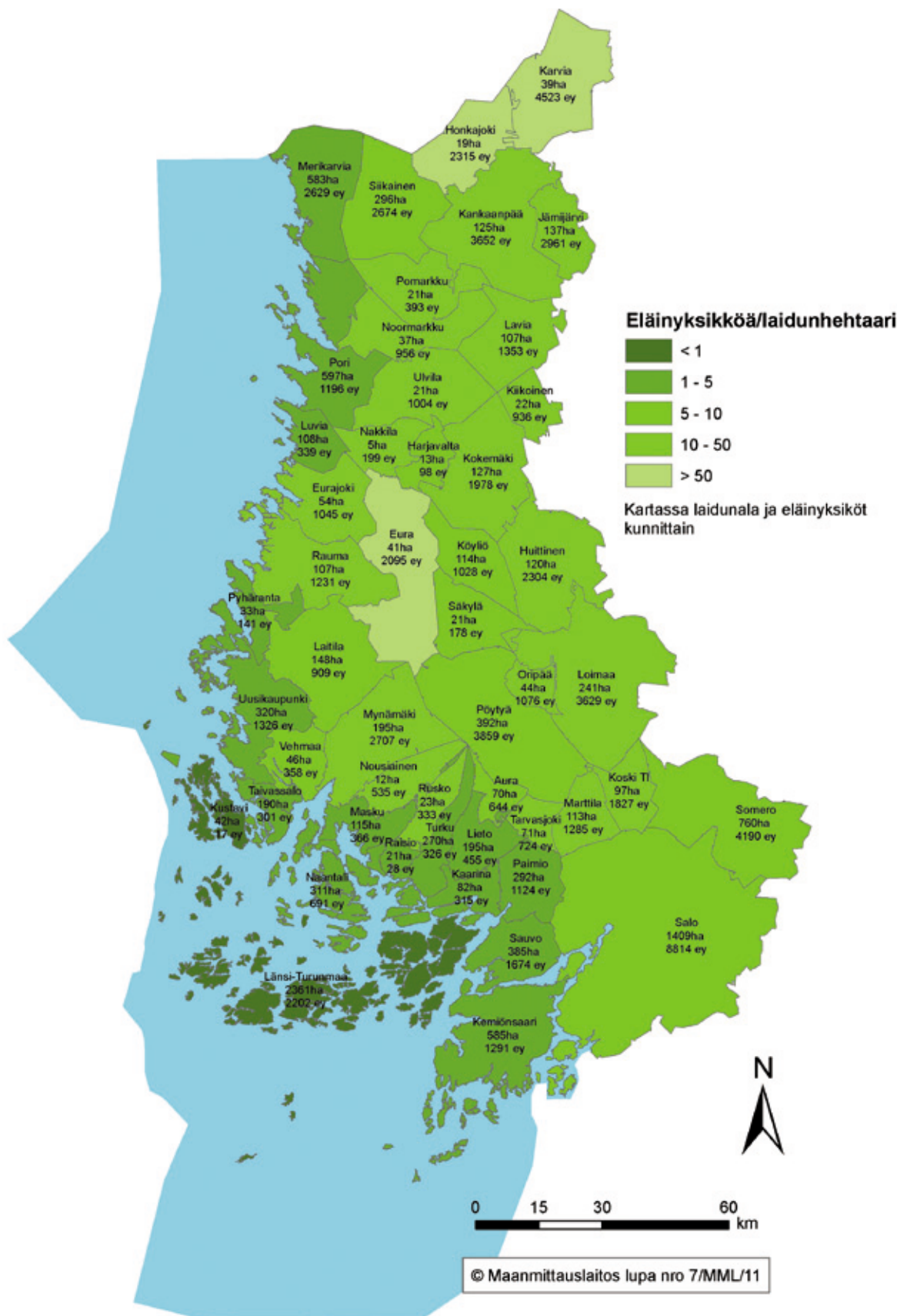
Tämänhetkisen maatalouspolitiikan suosima kotieläintilojen alueellinen keskittyminen hankaloittaa erityistukikohteiden hoitoa. Mitä kauempana kohteesta eläintila sijaitsee, sitä vaikeampaa on hoito sekä niittämällä että laidunnuksella. Nurmea hyödyntävien kotieläintilojen perustamista ja alueellista jakautumista, investointeja ja laidunnuksen suosimista tulee ohjata maatalouden tuki- ja rakennepolitiikan keinoin.

Kaikilla tiloilla ei ole sopivia laidunmaita lähellään. Eläinten vieminen ja valvonta kauempana vaatii runsaasti enemmän työtä ja aikaa. Tämän takia taloudellisten kannustimien tulee olla riittäviä, jotta se olisi kannattavaa. Esimerkiksi ympäristötuen erityistukien tukitasoa tulisi huomattavasti nostaa arvokkaimmilla laidunkohteilla. Nykyisistä tukitasoista (450 €/ha) voidaan kyllä poiketa, mikäli se kirjoitetaan maaseudun kehittämissuunnitelmaan (EY 1698/2005) ja se on ympäristösyiden takia perusteltua. Sen lisäksi, että erityistukien avulla luonnon monimuotoisuutta tai vesiensuojelua edistävät tilat vaikuttavat omaan ympäristöönsä, voivat ne edesauttaa myös naapuritilojen ympäristönhoidossa.

Laidunnusta tukevia kannustimia kehittämällä voidaan eläimiä ohjata luonnonniityille ja monivuotisille lannoittamattomille sekä lannoitetuille nurmipelloille. Erilaisten nurmien laidunnus lisää paitsi eläinten hyvinvointia myös luonnon ja maiseman monimuotoisuutta. Laitumen tyypistä riippumaton laidunnustuki kannustaisi laidunnuksen lisäämiseen sen sijaan että eläimiä pidetään sisällä tai jaloittelutarhoissa.

Laajemmalla alueella eläinten ja laidunten kohtaamista voidaan helpottaa esimerkiksi laidunpankkiratkaisujen avulla (www.laidunpankki.fi). Tämä vaatii kuitenkin riittävää organisoitua eläintilojen ja laidunalueiden välillä. Myös aluekohtaiset ja monelle tilalle ulottuvat tilakäynnit ja esimerkiksi niittojätteen korjuu- ja käsittelyratkaisujen tai laidunnuksen järjestämisen pohdinta yhdessä helpottaa osaltaan kohteiden hoidon käynnistämisessä. Hoidon organisointi tapahtuisi luontevasti esimerkiksi yleissuunnittelun yhteydessä.

Kuva 6. Laskennallinen malli laiduneläinyksiköiden määrästä suhteessa kuntien luonnonniittyjen (kartoitetut tai hoidossa olevat perinnebiotoopit, lumo-kohteet, pysyvät laitumet) ja suojavyöhykkeiden määrään. Rannikkoalueiden tummat sävyt selittyvät pääosin kartoitettujen rantaniittyjen suuresta määrästä ja koosta verrattuna sisämaan kuntiin (vrt. Länsi-Turunmaa ja Eura).

Heinästä hyvinvointia - eläimet ekosysteemipalvelijoina

Märehtijät lisäävät haitallisia kasvihuonekaasuja, mutta tätä tasapainottavat laidunnuksen positiiviset vaikutukset mm. monivuotisen nurmen ja luonnonniittyjen hoidon myötä. Laidunnus ja niittojätteen käyttö rehuna vähentävät ravinteita kierrosta ja muuttavat nurmen ihmisille arvokkaaksi ravinnoksi. Niittyjen laiduntaminen jättää enemmän peltoalaa muuhun käyttöön.

Kun nurmen osuus lisääntyy viljelykierrossa, se edistää vesiensuojelua ja vähentää ilmastomuutoksen haittavaikutuksia. Tämä on eduksi myös maan rakenteelle. Mikäli tilalla harjoitetaan laidunnusta, hyödyt ovat vielä huomattavasti suuremmat. Luonnon ja maiseman monimuotoisuus lisääntyy varsinkin luonnonniityillä mutta toki myös tavanomaisilla nurmilaitumilla. Laiduntavat eläimet kertovat kuluttajalle hyvin hoidetuista eläimistä ja maatalousympäristöstä. Niittyjen laiduntaminen on edullista myös eläinten terveydelle ja hyvinvoinnille. Laiduntavat eläimet lisäävät ympäristönsä virkistyskäyttöarvoa. Laidunnuksen maisemamerkitys tulee nähdä arvokkaana myös matkailun kannalta. Green Care -työ, jossa eläinten ja maalaismaiseman terapeuttista vaikutusta hyödynnetään, on myös nostamassa päätään ihmisten hyvinvoinnin edistämässä.

3.3. Helpotusta byrokraatiaan

Vaikka valmiita suunnitelma- ja kustannuslaskelmapohjia on olemassa, lomakkeiden täyttö ja tukiehdot tuntuvat viljelijöiden mielestä monimutkaisilta ja epäselviltä. Myös kustannuslaskelmat koettiin hankalina. Toiset löytävät itse tarvittavat tiedot helposti, toiset käyttävät ammattisuunnittelijaa. Joillekin tukisumma voi jäädä liian alhaiseksi todellisiin kustannuksiin nähden puutteellisten tietojen tai suunnittelun vuoksi. Lisäksi ohjekustannusten muuttaminen asettaa viljelijät eriarvoiseen asemaan haettaessa erityistukia eri vuosina, ja lisää myös suunnittelijoiden työtä. Ohjekustannusten tulee jatkossa olla selvempiä, yksinkertaisempia ja samoja koko ohjelmakauden ajan.

Maatalouden ympäristötuen tukijärjestelmää on yksinkertaistettava. Tätä tukevat paitsi TEHO-hankkeen kokemukset myös aikaisemmat raportit. Paras esimerkki yksinkertaistamis-tarpeesta on suojavyöhyke. Oikeat paikat suojavyöhykkeille löytyvät helposti varsinkin yleis-suunnittelualueilla, ja suojavyöhykenurmien perustaminen ja hoito on yhtä yksinkertaista kuin tavanomaisten nurmien. Kustannuslaskennat ja hoitosuunnitelmat tuntuvat tällaisen toimenpiteen yhteydessä turhilta. Myös pienillä ja pelkästään raivauksin hoidettavilla lumokohteilla (luonnon monimuotoisuus) paperityö tuntuu isolta saatavaan tukeen nähden. Viljelijät ehdottivat esimerkiksi pelloilla olevien saarekkeiden liittämistä peltolohkoon ja sen pinta-alaan, kuten nykyisinkin on voitu tehdä luonnonsuojelulain mukaan suojeltujen puiden ja puuryhmien kohdalla. Tämä ei kuitenkaan ole ilman lainsäädännöllisiä muutoksia mahdollista.

Vesiensuojelullisten nurmien osalta yksinkertaisen hoitosuunnitelman pystyisi liittämään myös hakulomakkeelle. Monivuotista lannoittamatonta nurmea vaativat tukityypit tulee yhdistää ja niissä voisi harkita porrastetun tasatuen käyttöönottoa. Niiden perustamisesta saatava tukitaso on kuitenkin pidettävä vähintäänkin nykyisellään tai nostettava, jotta tukimuodoista saadaan riittävän houkutteleva. Vesiensuojelunurmien siirtäminen pois erityistuista (esim. perustuen lisätoimenpiteeksi) helpottaisi myös viranomaisten työtä kustannuslaskelman ja katetuottolaskelman tarkistuksen jäädessä pois. Näin myös koko ympäristötukiprosessin kustannustehokkuus paranisi.

Sekä suunnittelijoilta että viljelijöiltä tuli lisäksi palautetta erityistukien hakuajasta. Haku tapahtuu samaan aikaan muiden maataloustukien hakemisen kanssa, eli hakemuslomakkeet liitteineen tulee palauttaa alueelliseen ELY-keskukseen huhtikuun loppuun mennessä. Useissa erityistukisopimustyypeissä vaaditaan hakemuksen liitteeksi hoitosuunnitelma sekä kustannuslaskelma. Haku aika on erityistukien kannalta hankala kahdesta syystä: muiden tukien haku vähentää mielenkiintoa erityistukien haku kohtaan ja suunnittelijoiden tekemät maastotyöt ruuhkautuvat keväästä riippuen huhtikuun loppupuolelle.

Asiaa helpottaisi huomattavasti erityistukien haun siirtäminen syksyyn tai toisen hakukierroksen avaaminen syksyllä. Tällöin kasvukaudellakin olisi aikaa erityistukien markkinointiin sekä suunnitelmien tekoon. Suunnittelijoiden kannalta haun ajoittuminen huhtikuuhun vie aikaa erityistukien markkinoinnilta ja maastotöiltä.

Suomen pelloista noin kolmasosa on vuokramaata. Vuokrasopimukset tehdään usein niin lyhytkestoisiksi, että pidempiaikaiset sitoumukset, että erityistukien vaatimat pitempikes- toiset vuokrasopimukset eivät ole mahdollisia. Tämä vähentää erityistukisopimusmääriä. Tämä on monesti hidasteena erityistukisopimusmäärän kasvulle. Paitsi vuokrasopimusten kestolla myös niiden ehdoilla voidaan ohjata peltojen käyttöä. Hyvänä esimerkkinä tästä on Turun kaupunki. Kaupunki on pidentänyt vuokra-aikaa ja on sisällyttänyt vuokraehtoi- hin suojavyöhykkeen perustamisen lohkoille, joilla suojavyöhyke on merkitty yleissuunnitel- massa tarpeelliseksi.

Turun kaupunki pellon vuokranantajana ja vesiensuojelijana

Turun kaupungin omistuksessa on yhteensä 1750 ha peltoa. Kaupunki viljelee näistä itse noin 200 hehtaaria, muu ala on vuokrattu ulkopuolisille viljelijöille.

Kaupunki on viime vuosina kehittänyt vuokrasopimuskäytäntöjä. Vuokrasopimusten kesto on pidennetty ja sopimusehtoihin liitetty lisävaatimuksia ympäristön tilan huomioimiseksi. Sopimuksissa edellytetään esimerkiksi suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmiin merkittyjen suojavyöhykkeiden toteuttamista. Kaupunkialueella sijaitsevilla vuokralohkoilla edellytetään kesanto- ja luonnonhoitopeltojen niittoa allergisoivan pujon vähentämiseksi.

Omassa viljelyksessään olevat Ruissalon saarella sijaitsevat pellot Turku on siirtänyt luomutuotantoon. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita kaupunki on jo pitkään hoitanut yhteistyössä viljelijöiden kanssa vastaanottamalla niille laiduntavia eläimiä.

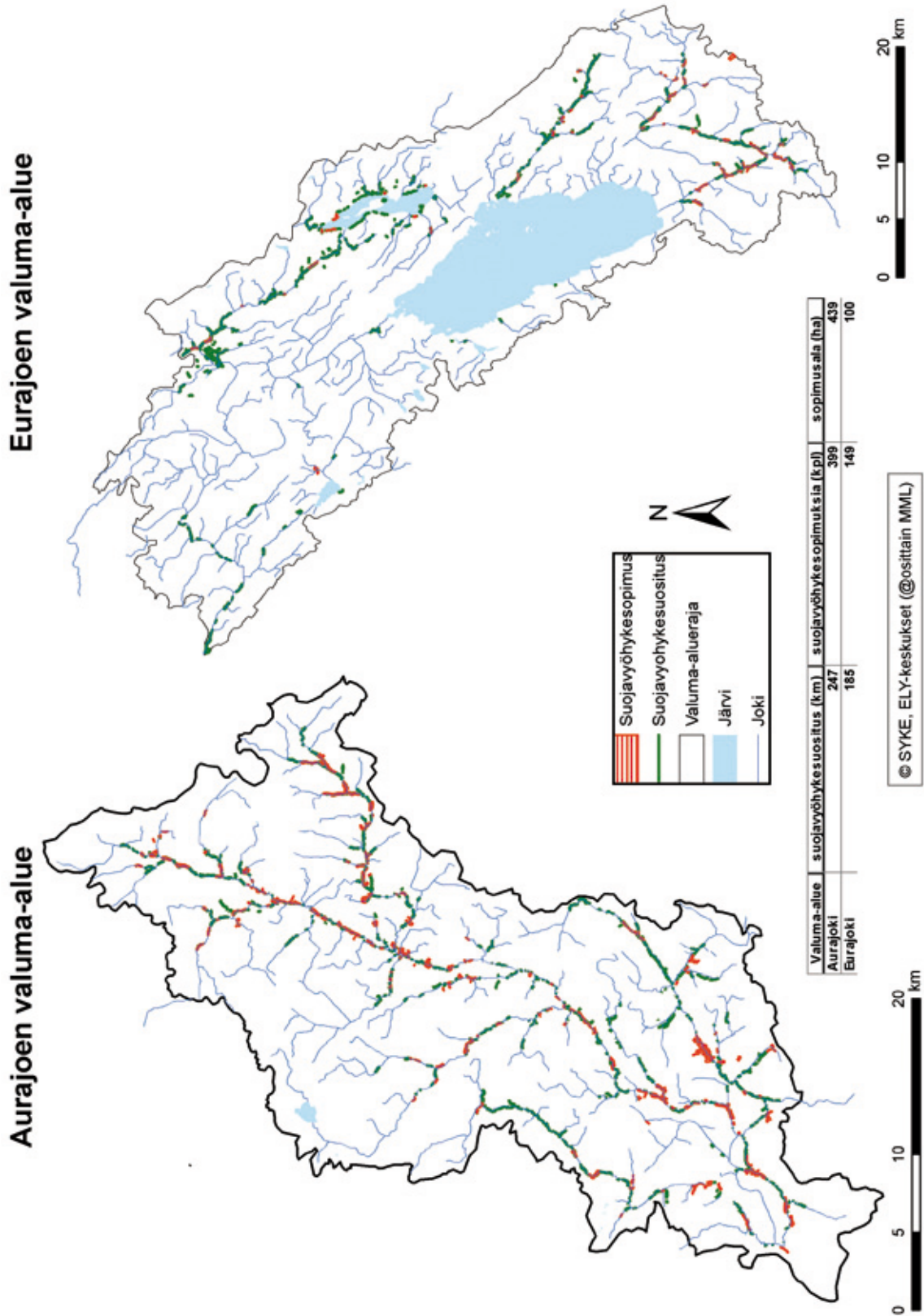
Turun kaupunki tiedottaa aktiivisesti tekemistään ympäristötoimenpiteistä. Ruissalossa on eri viljelykasveista ja luomutuotannosta kertovia opastauluja ja laidunten yhteyteen sijoitetuissa opastauluissa kerrotaan laidunnuksen hyödyistä ja laiduneläimistä. Kaupungin perustamille kosteikoille on laadittu opastaulut yhteistyössä TEHO-hankkeen kanssa.

3.4. Tarvetta tilakohtaiselle ympäristöneuvonnalle

Erityistukijärjestelmän yksinkertaistaminen auttaisi hahmottamaan paremmin sitoumus- ehtoja, mutta sekään ei poistaisi tilakohtaisen neuvonnan tarvetta. Neuvonnalla pystytään selvittämään sopimusten sitoumusehtoja ja tehostamaan erityistukien hakua. TEHO-hankkeen, aikaisempien projektien ja yleissuunnittelun kokemusten mukaan tilakohtainen neuvonta- ja suunnitteluapu aktivoi niin suojavyöhykkeiden kuin muidenkin erityistukien hakemiseen.

Tilakohtaisella neuvonnalla ja suunnitelmilla saadaan usein madallettua kynnystä sopimuksen tekemiseen ja lisättyä tasapuolisuutta tukien haussa. Kun saa varmuuden, että työ on tehty sopimusehtojen ja asetustenkin mukaan oikein, on helpompi vastaanottaa myös valvonta tilalla.

Eri tukimuotojen asetusten tunteminen on neuvojallekin haasteellinen kenttä, johon vaaditaan ajantasaista koulutusta. Nykyiset neuvojaresurssit tulee hyödyntää paremmin lisäämällä neuvojen tietoa laajemmin eri tukimuodoista. Mitä useammasta aihepiiristä neuvojalla on tietämystä, sitä tehokkaampaa neuvonta on. Neuvoja voi ottaa käynnin yhteydessä helposti esille myös muita asioita kuin niitä, joita varten neuvoja on paikalle kutsuttu.

Kuva 7. Suojavyöhykesuosituksat ja toteutuneet suojavyöhykesopimusalat Aurajoen ja Eurajoen valuma-alueilla vuonna 2010. Huomaa kuvassa olevan taulukon numeroarvojen yksiköt!

Tilakohtaisella neuvonnalla saadaan näkyviä tuloksia aikaan. Lounais-Suomessa useat hankkeet ja organisaatiot ovat keskittäneet neuvojaresursseja mm. Aurajoen valuma-alueelle. Esimerkiksi Aurajokisäätiö on palkannut keväisin tukihaun ajaksi erityistukineuvojan, joka on laatinut hoitosuunnitelmia ja avustanut hakulomakkeiden täyttämässä. Tällainen pitkäjänteinen työ näkyy myös suojavyöhykealueiden kattavuudessa. Kuvassa 7 on esitetty suojavyöhyketoteutumat suhteessa suojavyöhyketarpeeseen kahdella eri valuma-alueella. Kuvasta voidaan havaita, että Aurajoen valuma-alueella, jossa säännöllistä neuvontaa on ollut vähemmän, myös suojavyöhykkeitä on perustettu niukemmin.

Monet erityistukiin sitoutuneet viljelijät kertoivat, että suunnittelijan käynnin jälkeen valvoja oli ainoa, joka alueita kävi katsomassa. Monet kaipasivat lisää taloudellista tukea hoitoon. Kustannusperusteiselta ympäristötukijärjestelmältä puuttuu kannustava elementti, jossa neuvonnalla voisi olla isokin rooli.

Neuvojat voivat olla myös tärkeä linkki tutkijoiden ja viljelijöiden välillä. Ajankohtainen tutkimustieto hoidon merkityksestä ympäristöön lisää myös tehtävän työn mielekkyyttä. Sopimuskauden aikana tehtävä neuvontakäynti tukee ja ohjaa hoitoa sekä myös kannustaa jatkamaan sitä.

3.4.1. Kokonaisvaltaisen ympäristöneuvonnan kehittäminen

TEHO-hankkeessa kehitettiin mallia kokonaisvaltaiselle tilakohtaiselle ympäristöneuvonnalle. Apuna käytettiin tilakohtaisen ympäristökäsikirjan laatimista jokaiselle hankkeeseen osallistuneelle tilalle. Prosessi piti sisällään maatilan ympäristönsuojelun nykytilanteen peruskartoituksen ja sen pohjalta tehtävät täydentävät neuvonnalliset käynnit (esimerkiksi erityistukineuvonta). Tämän jälkeen olemassa olevan materiaalin pohjalta laadittiin vielä lohkokohtaiset kehittämisehdotukset ja koottiin hankkeen myötä kerätty ja analysoitu aineisto yksiin kansiin ympäristökäsikirjaksi.

Hankkeen myötä saatiin rohkaisevaa palautetta siitä, että kytkemällä erityistukineuvonta osaksi tilojen laajempaa ympäristönsuojelun kehittämiskartoitusta voidaan saada aikaan näkyviä tuloksia. Esimerkiksi monet tilat olivat olleet tietoisia suojavyöhykkeen perustamisen tarpeellisuudesta lohkollaan, mutta aktivoituminen sopimuksen tekoon oli jäänyt tukihakuun ja neuvonnan saamiseen liittyvän työläyden vuoksi toteutumatta.

Hankkeen aikana havaittiin hyvin, että maatilat eivät juuri hyödynnä maatalouden ympäristöneuvontaa. Ympäristöasioihin suunnattu neuvonta koetaan ”ylimääräiseksi ekstraksi”, eikä sitä useinkaan osata nivoa osaksi toimintaympäristön kokonaisvaltaisten mahdollisuuksien kartoitusta. Lisäksi neuvontapalveluiden saatavuus, neuvonnan laatu ja hinta saattavat joillakin paikoin nousta kynnyskysymyksiksi tilakohtaisen ympäristöneuvonnan käyttöön, kun suora taloudellinen hyöty neuvonnasta koetaan vähäiseksi.

4. Kosteikot

Viljelijöiden suuri kiinnostus kosteikkoja kohtaan tuli hankkeen aikana esille. Niiden perustamiseen tarkoitettujen ei-tuotannollisten investointien tuen määrä nousi selvästi vuonna 2010 ja myös rekisteröidyille yhdistyksille avautui mahdollisuus tuen hakemiseen. Lisäksi esimerkiksi WWF:n ja riistanhoitopiirien tekemä työ kosteikkojen aikaansaamiseksi on lisännyt niiden tunnettavuutta. Sopimusten määrä ei kuitenkaan ole merkittävästi kasvanut. Satakunnan ja Varsinais-Suomen pintavesien toimenpideohjelmat vuoteen 2015 (Salmi & Kipinä-Salokannel 2010) ovat asettaneet tavoitteeksi perustaa Satakuntaan 198 kpl ja Varsinais-Suomeen 200 kpl uusia kosteikkoja.

Kuva 8. Parhaimmillaan kosteikot edistävät niin luonnon monimuotoisuutta kuin vesiensuojeluakin.
Kuva: Eriika Lundström

Uusien kosteikkojen perustamiseen liittyviä tilakäyntejä, joita tehtiin myös yhteistyössä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Y-vastuualueen kanssa, oli hankkeen puitteissa kertynyt huhtikuun 2011 loppuun mennessä 49 kpl. Näistä 29 käyntiä tehtiin TEHO-hankkeessa oleville tiloille.

Tilakäyntien tuloksena viideltä tilalta löydettiin tukiehdot täyttävä kosteikon paikka. Hankkeen toimesta tehtiin pienimuotoisia perustamissuunnitelmia sekä vanhojen laskeutusaltaiden kehittämissuunnitelmia. Hanke tehti myös laajempia kosteikkosuunnitelmia ulkopuolisilla suunnittelijoilla. Lisäksi hankkeen aikana tehtiin kaksi laajempaa kosteikkojen yleissuunnitelmaa Liedon Vuohenojan sekä Turun Jaaninojan valuma-alueilla.

Kuva 9. Tuumasta toimeen! Viljelijät ovat kiinnostuneita perustamaan kosteikkoja, mutta TEHO-hankeessakin huomattiin, että tukiehdot aiheuttavat hyvienkin kohteiden osalta turhaa karsintaa. Kuva: Kimmo Härjämäki

Kosteikko koetaan näkyvänä ympäristöhyötynä, joiden merkitys ilmenee paitsi ravinteiden pidättämisenä myös veden kulun hidastajana ja luonnon monimuotoisuuden lisääjänä. Viljelijät olivat erityisen kiinnostuneita pienistä ja helposti toteutettavista kosteikoista, vanhojen laskeutusaltaiden kehittämisestä kosteikkomaisemmiksi, pienistä pohjapadoista ja erilaisista pienemmistä toimenpiteistä, kuten uomien reunojen ja salaojaputkien purkaukkojen kiveämisestä eroosion ehkäisemiseksi.

Kosteikot ja luonnonmukainen peruskuivatus ovat monipuolinen kokonaisuus, jossa tulisi myös vesiensuojelu ja luonnon monimuotoisuus ottaa mahdollisimman hyvin huomioon. Luonnonmukainen tai sen kaltainen veden varastointi ja virtauksen hidastaminen vähentävät uomaeroosiota ja ravinteiden kulkeutumista sekä lisäävät luonnon ja maiseman mo-

nimuotoisuutta. Peltojen vesitalous on asiakokonaisuus, joka vaatii kokonaisvaltaista näkemystä ja eri tahojen yhteistyötä sekä koulutusta ja tilakohtaista neuvontaa.

4.1. Kosteikkotukien pullonkauloja

Tukiehdot pyrkivät ohjaamaan kosteikkotuen pinta-alavaatimuksen myötä vesiensuojellisesti mahdollisimman tehokkaihin kohteisiin, mikä on perusteltua kun tavoitteena on maatalouskuormituksen vähentäminen. Toisaalta tukiehdot ovat kuitenkin niin tiukat, että suurin osa kosteikoista jää rakentamatta.

Järjestelmän kautta ei voida rahoittaa sellaisia tapauksia, joissa valuma-alueella on vähän (alle 20 %) peltoa, mutta niiltä tuleva kuormitus tiedetään suureksi. Esimerkiksi varhaisvihannes- tai erikoiskasviviljelyssä tai intensiivisillä karjatalousalueilla tällaisia kohtia eri valuma-alueilla on varsinkin Lounais-Suomessa lukuisia. Näillä pistekuormitusalueilla pienistäkin kosteikoista voisi olla suuri vesiensuojeluhyöty koko valuma-aluetta ajatellen.

Viljelijät kokivat tukiehdot liian vaativina ja näkivät ongelmana sen, että pieniin kosteikkoihin ei saa rahoitusta. Tukijärjestelmä ei tällä hetkellä taivu pienimuotoisille toimenpiteille. TEHO-hankkeen tilakäynneillä tuli vastaan tapauksia, joissa viljelijä on kiinnostunut kosteikon rakentamisesta ja kosteikko täyttää 0,5 %:n pinta-alavaatimuksen, mutta sopimuskohtainen minimipinta-alavaatimus (0,30 ha) ei ole täyttynyt, ja näin ollen tukea ei ole voinut hakea. Kosteikkojen osalta tukiehtoja tulisikin lieventää esimerkiksi paremmalla lumo-kosteikko -vaihtoehdolla, joka soveltuisi myös pienimuotoisimmille ratkaisuille. Nämä yksittäiset kosteikot lisäävät luonnon ja maiseman monimuotoisuutta ja kokonaisuutena edistävät myös vesiensuojelua.

Esimerkiksi Ruotsissa tuetaan myös pienempiä pistemäisiä ja viivamaisia kohteita, kuten pieniä laskeutusaltaita ja pohjapatoja. Pienten kohteiden tukijärjestelmää tulee kehittää myös Suomessa (esim. minimihoitotuki kaikille pienille kohteille 100 €/vuosi).

Pienialaisetkin kosteikot nähtiin kuitenkin tärkeinä sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden että veden kulun hidastamisen ja varastoinnin kannalta (Kuva 9). Eräs kosteikon rakentamista suunnitteleva viljelijä myös totesi, että kosteikolla voi vähentää usean kosteikon yläpuolisen maanomistajan pelloilta tulevaa kuormitusta, mutta kosteikon toteuttaja ei itse saa siitä mitään lisähyötyä.

Omilla koneilla rakennettavat kohteet nähtiin toteuttamiskelpoisina. Laajat kosteikkoratkaisut vaativat usein ulkopuolista urakoitsijaa ja kustannukset nousevat helposti korkeiksi. Ei-tuotannollisten investointien tuki koettiin lisäksi monimutkaisena ja hankalana. Asiaa hankaloittaa myös se, että omilla koneilla omana työnä rakennettava kosteikko ei saa investointitukea, koska ei-tuotannollinen investointituki maksetaan vain kuitteja vastaan.

4.2. Kosteikon alle jäävän maan korvausjärjestelmiä kehitettävä

Joissain tapauksissa jatkuvasti tulviva tai vettyvä peltolohko olisi vesiensuojelullisesti erinomainen kosteikko, joka olisi myös helppo toteuttaa. Varsinkin laajojen kosteikkojen rakentamista hidastaa pellon jääminen pysyvästi veden alle ja epäselvyys siitä saatavista korvauksista. Tukijärjestelmä korvaa jonkin verran varsinkin veden alle jäävän peltoalan tukimienetyksiä, mutta yksinkertainen, pellon todellista arvoa korvaava järjestelmä puuttuu. Osa viljelijöistä tosin ei perustaisi kosteikkoa pellon puolelle, vaikka se korvattaisiinkin.

Pellon korvausjärjestelmän puuttuminen näytti hankkeen kokemusten mukaan hidastavan myös luonnonmukaisen peruskuivatuksen periaatteiden toteutumista esimerkiksi kunnostusojituksissa. Luonnonmukainen peruskuivatus vaatii jonkin verran enemmän pinta-alaa kuin perinteinen kunnostusojitus. Tällaiset alueet olisi esimerkiksi hyvä sisällyttää pellon pinta-alaan. Pellon korvausjärjestelmää tulisi kehittää, jotta myös pelloille olisi mielekästä lähteä toteuttamaan kosteikkoa tai kunnostusojitusta luonnonmukaisen peruskuivatuksen periaattein.

5. Johtopäätökset

- Vesiensuojelutoimet koetaan viljelijöiden keskuudessa yleisesti tärkeäksi
- Useimmat ympäristötuen erityistukitoimenpiteet kuten suojavyöhykkeet ja kosteikot ovat tavalliselle kansalaiselle ymmärrettäviä, konkreettisia ympäristötoimia. Niiden toteuttaminen luo myönteistä kuvaa maataloudesta ja maatalouden ympäristönsuojelusta sekä perustelee ympäristötukea myös tulevaisuudessa
- Tilarajat ylittävää yhteistyötä on kehitettävä ja edistettävä neuvonnan keinoin
- Yhteishankkeet kosteikkojen toteuttamisessa helpommaksi (valuma-alueen tarkastelu)
- Luonnonmukaisen peruskuivatuksen periaatteet nykyistä paremmin huomioon

Tukijärjestelmän kehittäminen

- Tukijärjestelmää on yksinkertaistettava: esimerkiksi vesiensuojelulliset nurmituet voi siirtää ympäristötuen perustuen lisätoimenpiteiksi
- Mikäli vuonna 2014 alkavalla kaudella maatalouden ympäristötukeen sitoutumisaste alenee tiukkenevien tukiehtojen myötä, tulisi Suomessakin tehdä mahdolliseksi toteuttaa erityistukitoimenpiteitä ilman perusympäristötukeen sitoutumista
- Neuvonta kiinteämmäksi osaksi maaseudun kehittämisohjelmaa, jolloin viljelijä voisi saada taloudellisesti tuettua neuvontaa tilan ympäristöasioihin ja erityistukiin
- Nurmea hyödyntävien eläinten määrän tasaisempaa jakautumusta ja laidunnusta tulee ohjata maatalouden tuki- ja rakennepolitiikan keinoin
- Kosteikkojen tukiehtojen muuttaminen siten, että myös pienet, valuma-alueiden latvaosissa sijaitsevat kosteikot pääsevät tukijärjestelmän piiriin

Toimenpiteiden monihyötyjen korostaminen

- Kuluttajien mielenkiinto lähiruokaa ja kotieläinten hyvinvointia kohtaan kasvaa jatkuvasti
- Laiduntavat eläimet tuovat maisemaan mielenkiintoa ja luovat kuluttajille mielikuvan hyvin hoidetuista kotieläimistä ja maaseutumaisemista
- Vesiensuojelunurmet ja kosteikot tuottavat monipuolisesti ekosysteemipalveluja (mm. ravinnekuormituksen vähentäminen, biodiversiteetin lisääminen, virkistyskäyttö)

Lähteet

Aakkula, J., Manninen, T. & Nurro, M. (toim.) 2010. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus (MYTVAS 3) - väliraportti. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 1/2010.

Laidunpankki 2011. <http://www.laidunpankki.fi> [Viitattu 15.3.2011]

Lillunen, A., Härjämäki, K., Riiko, K., Yli-Renko, M., Kulmala, A., Koskinen, J., Lundström, E. & Kaasinen, S. 2011. Kotopelloilta Rantalohkolle – Tehoa maatalouden vesiensuojeluun. TEHO-hankkeen loppuraportti. TEHO-hankkeen julkaisuja 5/2011. Varsinais-Suomen ELY-keskus.

Reinloo, A. 2011. Viron perinnebiotooppien hoito. Esitys Suomen ympäristökeskuksen Maatalouden LUMO-neuvottelupäivillä 2.2.2011.

Salmi, P. & Kipinä-Salokannel, S. (toim.) 2010a. Satakunnan pintavesien toimenpideohjelma vuoteen 2015. Varsinais-Suomen ELY-keskus, Turku. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2010.

Salmi, P. & Kipinä-Salokannel, S. (toim.) 2010b. Varsinais-Suomen pintavesien toimenpideohjelma vuoteen 2015. Varsinais-Suomen ELY-keskus, Turku. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 5/2010.

Tike 2011. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Ympäristötukisitoumukset ja lisätoimenpiteet Satakunnan ja Varsinais-Suomen ELY-keskusten alueella.

Wallander, J. 2011. Det svenska odlingslandskapets natur- och kulturvärden: Omfattning, skötsel och finansiering. Esitys Suomen ympäristökeskuksen Maatalouden LUMO-neuvottelupäivillä 2.2.2011.

KUVAILEHTI

<i>Julkaisija</i>	TEHO-hanke			<i>Julkaisu-aika</i> Heinäkuu 2011
<i>Tekijä(t)</i>	Kimmo Härjämäki ja Eriika Lundström (toim.)			
<i>Julkaisun nimi</i>	TEHO-hankkeen raportteja, osa 4			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	TEHO-hankkeen julkaisuja 7/2011			
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hankkeen tavoitteena on edistää maatalouden vesiensuojelua. Tähän julkaisuun on koottu tuloksia TEHO-hankkeen kokemuksista ja selvityksistä liittyen nykyisiin ympäristötukiin. Ensimmäinen raportti kuvailee ja vertailee keskenään eri maiden ympäristötukiohjelmia yleensä ja erityisesti niiden vesiensuojelutoimenpiteitä. Toinen osa, joka on JÄRKI - hankkeen (Sensible enhancement of water protection and biodiversity in agriculture) Environmental Expert / MJ-Prosessit Oy:llä teettämä, käsittelee eräiden EU-maiden ympäristötukiohjelmien luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja suojeluun liittyviä toimenpiteitä. Julkaisun kolmannessa osassa on kerätty yhteen TEHO-hankkeen aikana saatuja kokemuksia ympäristötuen erityistuksista. Kokemuksia on saatu viljelijöiltä sekä tilakäynneillä että erilaisissa tilaisuuksissa.</p> <p>Julkaisu on toteutettu osana Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hanketta.</p>			
<i>Asiasanat</i>	maatalouden ympäristötuki, erityistuet, vesiensuojelu, luonnon monimuotoisuus, vertailu, EU-maat			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>	TEHO-hanke			
	ISBN 978-952-257-362-1 (nid.)	ISBN 978-952-257-327-8 (PDF)	ISSN 1798-1115 (pain.)	ISSN 1798-1123 (verkkoj.)
	<i>Sivuja</i> 121	<i>Kieli</i> suomi	<i>Luottamuksellisuus</i> julkinen	<i>Hinta</i> -
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	TEHO-hanke / Varsinais-Suomen ELY-keskus Ympäristö ja luonnonvarat PL 523, 20101 Turku puh. 020 636 0060			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	TEHO-hanke			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Edita Prima Oy, Helsinki 2011			

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	TEHO project		<i>Date</i> July 2011	
<i>Author(s)</i>	Kimmo Härjämäki and Eriika Lundström (ed.)			
<i>Title of publication</i>	TEHO-hankkeen raportteja, osa 4			
<i>Publication series and number</i>	TEHO-hankkeen julkaisuja 7/2011			
<i>Abstract</i>	<p>The main objective of the TEHO project is to promote agricultural water protection. The current publication gathers up experiences on current agri-environmental schemes. The first report focuses on agri-environmental schemes; compares schemes at different EU-countries in general and makes a more detailed comparison in water protection issues. The second report is financed by JÄRKI project (Sensible enhancement of water protection and biodiversity in agriculture) and carried out by Environmental Expert / MJ-Prosessit Oy. The report deals with preserving and protection of biodiversity in certain EU-countries. The third report focuses on farmers' experiences and feedback that is collected at farm visits and various occasions during TEHO-project.</p> <p>The publication is published as a part of TEHO project.</p>			
<i>Keywords</i>	agri-environmental schemes, special measures, water protection, biodiversity, comparison, EU-countries			
<i>Financier/commissioner</i>	TEHO project			
	ISBN 978-952-257-362-1 (pbk.)	ISBN 978-952-257-327-8 (PDF)	ISSN 1798-1115 (print)	ISSN 1798-1123 (online)
	<i>No. of pages</i> 121	<i>Language</i> Finnish	<i>Restrictions</i> public	<i>Price (incl. tax 8 %)</i> -
<i>For sale at/distributor</i>	TEHO project / Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Southwest Finland P.O. Box 523, FIN-20101 Turku tel. +358 20 636 0060			
<i>Financier of publication</i>	TEHO project			
<i>Printing place and year</i>	Edita Prima Oy, Helsinki 2011			

Julkaisuun on koottu kolme maatalouden ympäristötukia käsittelevää raporttia. Ensimmäinen raportti kuvailee eräiden EU-maiden ympäristötukiohjelmia yleensä ja erityisesti niiden vesiensuojelutoimenpiteitä. Raportissa myös vertaillaan maiden ympäristötukijärjestelmiä keskenään ja Suomen maatalouden ympäristötukiohjelman kanssa. JÄRKI-hankkeen teettämä toinen osa käsittelee eräiden EU-maiden ympäristötukiohjelmien luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon ja suojeluun liittyviä toimenpiteitä. Kolmas osa koostuu TEHO-hankkeen myötä saaduista kokemuksista Suomen erityistukimuodoista.

ISBN 978-952-257-362-1 (nid.)
ISSN 1798-1115 (pain.)
ISBN 978-952-257-327-8 (PDF)
ISSN 1798-1123 (verkkokj.)